

**ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΊΔΡΥΜΑ
ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ**

ΣΧΟΛΗ : Σ.Δ.Ο.

ΤΜΗΜΑ : ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΘΕΜΑ :

**ΟΙ ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΩΣ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΡΥΘΜΙΣΗΣ
ΤΟΥ ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ**

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ: ΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ ΟΔΥΣΣΕΑΣ

ΣΠΟΥΔΑΣΤΗΣ: ΡΟΥΣΗΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ

ΚΑΛΑΜΑΤΑ 2007

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Εισαγωγή	Σελ. 2
2. ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄	Σελ. 5
Εμπορικές πράξεις: Έννοια, φύση και διακρίσεις	Σελ. 10
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄	Σελ. 14
Α. ΟΙ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΑ ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΠΡΑΞΕΙΣ	Σελ. 17
Α1. ΧΕΡΣΑΙΟ ΕΜΠΟΡΙΟ	Σελ. 17
Α1α) Οι αγορές προϊόντων γης ή τέχνης με σκοπό τη μεταπώληση ή την εκμίσθωση τους	Σελ. 17
Α1β) Η επιχείρηση χειροτεχνίας	Σελ. 24
Α1γ) Η επιχείρηση παραγγελίας	Σελ. 26
Α1δ) Η επιχείρηση μετακομίσεως	Σελ. 32
Α1ε) Η επιχείρηση προμηθείας	Σελ. 34
Α1στ) Η επιχείρηση πρακτορείας	Σελ. 37
Α1ζ) Η επιχείρηση παροχής υπηρεσιών στο κοινό	Σελ. 42
Α1η) Η επιχείρηση πλειστηριάσεως	Σελ. 49
Α1θ) Η επιχείρηση δημοσίων θεαμάτων	Σελ. 50
Α1ι) Οι κολλυβιστικές εργασίες	Σελ. 51
Α1κ) Οι μεσιτικές εργασίες	Σελ. 64
Α1λ) Οι εργασίες των δημοσίων τραπεζών	Σελ. 67
Α1μ) Οι συναλλαγματικές ή από τόπο σε τόπο αποστολή Χρημάτων	Σελ. 69
Α2) ΘΑΛΑΣΣΙΟ ΚΑΙ ΕΝΑΕΡΙΟ ΕΜΠΟΡΙΟ	Σελ. 73
Α2α) Οι ιδιαίτερες αντικειμενικά εμπορικές πράξεις Του θαλάσσιου εμπορίου	Σελ. 74
Α2β) Οι ιδιαίτερες αντικειμενικά εμπορικές πράξεις Του εναέριου εμπορίου	Σελ. 78
3. ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄	Σελ. 79
ΟΙ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΙΚΑ Ή ΠΑΡΑΓΩΓΑ ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΠΡΑΞΕΙΣ	Σελ. 79
1. Οι υποκειμενικά εμπορικές πράξεις του χερσαίου εμπορίου	Σελ. 79
2. Οι υποκειμενικά εμπορικές πράξεις του θαλάσσιου εμπορίου	Σελ. 81
4. ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄	
ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΩΝ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ ΣΤΟ ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ	Σελ. 85
Α. Αναγκαιότητα ειδικής (εμπορικής) νομοθετικής Ρύθμισης	Σελ. 86
Β. Απόκτηση της εμπορικής ιδιότητας	Σελ. 87
Γ. Εμπορική παραγραφή	Σελ. 88
Δ. Διαδικασία εκδίκασης των εμπορικών διαφορών	Σελ. 89
Ε. Αναγκαστικό δίκαιο και απόδειξη της εμπορικότητας	Σελ. 89
ΣΤ. Απόδειξη με μάρτυρες	Σελ. 90
Ζ. Προσωρινή εκτελεστότητα	Σελ. 91
Η. Προστασία των εμπορικών μισθώσεων	Σελ. 92
Θ. Εμπορική διαιτησία	Σελ. 92
Ι. Ευνοϊκή μεταχείριση	Σελ. 93

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η εμπορική πράξη είναι η ειδοποιός διαφορά των πραγματικών περιστατικών του εμπορικού δικαίου, ο λόγος μεταβάσεως από το αστικό στο εμπορικό δίκαιο. Από την άποψη αυτή είναι κεντρική βασική έννοια του εμπορικού δικαίου, ως ειδικού ιδιωτικού δικαίου των εμπορικών πράξεων.

Η εμπορική πράξη είναι η ειδοποιός διαφορά και των πραγματικών περιστατικών που συνιστούν την έννοια του εμπόρου, αφού έμπορος είναι όποιος διενεργεί ως σύνθητες επάγγελμα εμπορικές πράξεις για δικό του λογαριασμό και στο δικό του όνομα.

Αυτά δε σημαίνουν ότι το εμπορικό δίκαιο στηρίζεται αποκλειστικά στην έννοια της εμπορικής πράξης. Στην έκταση, όμως, στήριξής του στην εμπορική πράξη ως έννοια χαρακτηριζόμενη με βάση τα αντικειμενικά της στοιχεία και όχι την προέλευσή της από ορισμένο υποκείμενο, το εμπορικό δίκαιο συνηθίζεται να λέγεται ότι ακολουθεί «αντικειμενικό σύστημα», δηλαδή αντικειμενικό τρόπο καθορισμού προϋποθέσεων και έκτασης εφαρμογής, και όχι «υποκειμενικό» σύστημα, όπως συνηθίζεται να λέγεται ο τρόπος αυτός, όταν το εμπορικό δίκαιο στηρίζεται στην ειδοποιό διαφορά ότι πράξεις χαρακτηρίζονται ως εμπορικές διενεργούνται από έμπορο, δηλαδή ορισμένο υποκείμενο. Η αντιπαράθεση των δύο αυτών συστημάτων έχει προέλθει από τη Γαλλική Επανάσταση του 1789 και την αντίθεσή της προς το συντεχνιακό, δηλαδή υποκειμενικό χαρακτήρα του παλαιότερου γαλλικού εμπορικού δικαίου. Σήμερα τα συστήματα του εμπορικού δικαίου είναι περισσότερα και ακριβέστερα μικά.

Στο αντικειμενικό σύστημα, κριτήριο της εμπορικότητας είναι η διαμεσολάβηση η περιεχόμενη στην πράξη, διαμεσολάβηση είτε νομική (αγορά προς πώληση, δηλαδή επαναλαμβανόμενη ενέργεια με την ίδια νομική μορφή προς άλλο υποκείμενο δικαίου και το αντικείμενό της κυκλοφορεί νομικά, δηλαδή αλλάζει δικαιούχο κατά νομικό τρόπο) είτε φυσική ή πραγματική (μεταφορά, που επιφέρει τοπική μεσολάβηση, αποθήκευση, που επιφέρει χρονική μεσολάβηση).

Το υποκειμενικό σύστημα έχει αδυναμίες στην εξεύρεση και στον καθορισμό της οικονομική λειτουργίας, που επιτελεί το εμπόριο και που ρυθμίζεται από το εμπορικό δίκαιο. Στο υποκειμενικό αυτό σύστημα, εμπόριο είναι η συστηματική κερδοσκοπία. Αυτό, όμως, είναι ενδιάθετη βούληση, όχι όμως οικονομική λειτουργία. Γι αυτό και τα υποκειμενικά συστήματα δέχονται ότι ορισμένες πράξεις είναι αντικειμενικά εμπορικές, δηλαδή είναι μικτά.

Σε άλλα δίκαια ως κριτήριο της εμπορικότητας ορίζεται επιχείρηση, δηλαδή η συστηματική οργάνωση εννόμων και πραγματικών σχέσεων σε ενότητα με σκοπό το κέρδος. Οι πράξεις επιδίωξης του σκοπού αυτού χαρακτηρίζονται τότε ως εμπορικές. Το σύστημα της επιχείρησης είναι παραλλαγή του υποκειμενικού συστήματος και σημαίνει ότι οι πράξεις του επιχειρηματία χαρακτηρίζονται ως εμπορικές επειδή αυτός είναι επιχειρηματίας και οι πράξεις του δεν είναι αποκλειστικά αστικές, όπως οι πράξεις της προσωπικής κατάστασής του και των ελευθερίων επαγγελματιών. Το σύστημα αυτό δεν είναι εφαρμόσιμο με συνέπεια, αφού ορισμένες πράξεις, έστω και κερδοσκοπικές, δεν μπορούν να γίνουν εμπορικές και ορισμένες πράξεις έχουν ως νόμιμη συνέπεια την επιχειρηματική ιδιότητα του υποκειμενικού. Κέρδος δηλαδή μπορεί να υπάρχει και σε μη διαμεσολαβητική δραστηριότητα, αλλά κυριολεκτείται μόνο σ' αυτή. Το αστικό και το επιστημονικό ή καλλιτεχνικό «κέρδος» δεν είναι κέρδος.

Το υποκειμενικό και το αντικειμενικό σύστημα συχνά ισχύουν παράλληλα, με συνέπεια τη μικτή συστηματική θεμελίωση του εμπορικού δικαίου. Διάφορη είναι μόνο η βαρύτητα των στοιχείων του αντικειμενικού ή του υποκειμενικού συστήματος σε κάθε εθνικό εμπορικό δίκαιο, εδώ και τώρα. Η βαρύτητα μπορεί να εξετασθεί είτε πραξιολογικά – πόσα είναι τα αντικειμενικά ή υποκειμενικά περιστατικά στη νομική οικονομία, με πρόδηλη υπεροχή του αντικειμενικού συστήματος - είτε θεωριολογικά – αν γενικότερος, ιεραρχικά υπέρτερος κανόνας είναι αυτός που ορίζει την εμπορικότητα υποκειμενικά ή αυτός που την ορίζει αντικειμενικά. Το συμπέρασμα της θεωριολογικής αυτής εξέτασης είναι μοιρασμένο ή δείχνει, το πολύ, ελαφρά υπεροχή του υποκειμενικού συστήματος¹.

---

¹ Βλ. Α.Ν. Γεωργακόπουλος, Εγχειρίδιο Εμπορικού Δικαίου, Τόμος Ι, Οι Έμποροι, Τεύχος Ι- Γενικό μέρος, Αθήνα 1995, σελ. 48.

Την έννοια, τα είδη και την επίδραση των εμπορικών πράξεων στο εμπορικό δίκαιο θα εξετάσουμε σε αυτή τη μελέτη, ώστε να διαπιστώσουμε ότι η έννοια της εμπορικής πράξης έχει συνέπειες στη διαμόρφωση του εμπορικού δικαίου και στη διαφοροποίησή του από το αστικό κυρίως δίκαιο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α'

1. Εμπορικές πράξεις: Έννοια, φύση και διακρίσεις

Τα άρθρα 2 και 3 του β.δ. της 2/14 Μαΐου 1835 «περί αρμοδιότητας των εμποροδικείων» ορίζουν, σχετικά με τις εμπορικές πράξεις:

«Άρθρο 2. Ο νόμος θεωρεί πράξεις εμπορικής τας αγορ'ας προϊόντων γής ή τέχνης, τας οποίας ήθελε κάμει τις, είτε δια να μεταπωλήση ταύτα ακατέργαστα, ως τα ηγόρασεν, ή κατειργασμένα και μεταποιημένα εις χειροτεχνήματα, είτε επί σκοπώ να μισθώση απλώς την χρήσιν αυτών. Πάσαν επιχείρησιν χειροτεχνιών, παραγγελίας ή μετακομίσεως δια γής ή δι' ύδατος. Πάσαν επιχείρησιν προμηθείας, πρακτορείας, πλειστηριάσεως και δημοσίων θεαμάτων. Όλας τας κολλυβιστικές, τραπεζιτικές και μεσιτικές εργασίας. Όλας τας εργασίας των δημοσίων τραπεζών. Όλας τας μεταξύ εμπόρων και τραπεζιτών υποχρεώσεις. Τας συναλλαγματικές και τας από τόπου εις τόπον αποστολάς χρημάτων, οποιοιδήποτε και αν είναι οι συναλλαττόμενοι.

Άρθρο 3. Ο νόμος θεωρεί επίσης πράξεις εμπορικής: πάσαν επιχείρησιν κατασκευής και πάσαν αγοράν, πώλησιν ή μεταπώλησιν πλοίων, προς την εντός ή εκτός του Κράτους ναυτιλίαν χρησίμων. Όλας τας θαλασσίας αποστολάς. Πάσαν αγοράν ή πώλησιν αρμένων, εξαρτίων και ζωοτροφιών. Πάσαν ναύλωσιν. Παν ναυτικόν δάνειον, όλα τα περί ασφαλειών συναλλάγματα και όσα άλλα αφορώντα την ναυτικήν εμπορίαν. Όλας τας περί μισθώσεως του πληρώματος συμφωνίας και συμβάσεις. Όλας τας προς υπηρεσίαν εμπορικών πλοίων μισθώσεις ναυτικών».

Κατά την κρατούσα άποψη, η παραπάνω απαρίθμηση των εμπορικών πράξεων στο νόμο είναι περιοριστική, με την έννοια ότι στα άρθρα αυτά απαριθμούνται μόνο δύο κατηγορίες εμπορικών πράξεων. Εκείνες, κυρίως, που ασκούμενες επαγγελματικά προσδίδουν την εμπορική ιδιότητα σ' αυτόν, που τις ασκεί, ή, κατ' εξαίρεση, εκείνες, που αναφέρονται μεν στο νόμο ως εμπορικές, χωρίς όμως να έχουν τη δυνατότητα να σχηματίσουν επάγγελμα (αντικειμενικά εμπορικές πράξεις) και εκείνες, που αναφέρονται είτε ειδικά, είτε γενικά και αόριστα, ως πάσης φύσεως πράξεις ενός εμπόρου στα πλαίσια της εμπορίας του (υποκειμενικά ή παράγωγα εμπορικές

πράξεις). Ο νόμος, δηλαδή, γνωρίζει μόνον τις αντικειμενικά και υποκειμενικά ή παράγωγα εμπορικές πράξεις.

Από την ίδια, εξάλλου, απαρίθμηση, προκύπτει περαιτέρω, ότι οι μεν αντικειμενικά εμπορικές πράξεις, κατά τα ανωτέρω απαριθμούνται, επίσης, με τρόπο ορισμένο και συνεπώς, περιοριστικό στο νόμο, οι δε υποκειμενικά εμπορικές, αορίστως και γενικώς στο άρθρο 2 (*όλας τας μεταξύ εμπόρων και τραπεζιτών υποχρεώσεις*), αορίστως δε και γενικώς (*όλα τα συναλλάγματα που αφορούν την ναυτικήν εμπορίαν*) αλλά και συνάμα ενδεικτικώς στο άρθρο 3 (*αγορά πλοίου, πώληση αρμένων*).

Η υποστηριζόμενη, με την παραπάνω έννοια, άποψη περί περιοριστικής απαρίθμησης των ειδών των εμπορικών πράξεων και των αντικειμενικά εμπορικών πράξεων στα άρθρα 2 και 3 του β.δ. φαίνεται ότι μπορεί να στηριχθεί σε δύο κύριες παρατηρήσεις:

Πρώτον. Οι διατάξεις των άρθρων 2 και 3 του β.δ. δεν έχουν συμπεριλάβει στο κείμενό τους κανένα λεκτικό σημείο ενδεικτικής απαρίθμησης, όπως : ιδίως, και, ενδεικτικά, μεταξύ άλλων κ.ο.κ. Οι αόριστες εκφράσεις του άρθρου 3 περί θαλασσιών αποστολών και συναλλαγμάτων υποδηλώνουν μόνον την μη δυνάμενη να προσδιορισθεί εξαρχής ευρεία κατηγορία των υποκειμενικά εμπορικών πράξεων, των πράξεων, δηλαδή, που διενεργεί ο έμπορος χάριν της, εν προκειμένω, ναυτικής εμπορίας του. Αυτές, πράγματι, αναφέρονται ενδεικτικά στο άρθρο 3. Οι πράξεις της «πώλησης, αγοράς ή μεταπώλησης πλοίων, αρμένων ή εξαρτίων ή ζωοτροφιών» κ.λ.π., ως όντως υποκειμενικά εμπορικές πράξεις, μόνο ενδεικτικά θα μπορούσαν να αναφερθούν δίπλα στις αντικειμενικά εμπορικές πράξεις του θαλασσιού εμπορίου- όπως την επιχείρηση κατασκευής πλοίων, τη ναύλωση και τα περί ασφαλειών συναλλάγματα-, οι οποίες και μόνο αναφέρονται περιοριστικά.

Δεύτερον. Οι εμπορικές συναλλαγές, το εμπόριο, έχει ανάγκη περιστής ασφάλειας για να μπορεί να διεξαχθεί με τους ταχείς ρυθμούς και την πίστη, που εκ των πραγμάτων επιβάλλονται. Αυτό άλλωστε έχει λάβει υπόψη του ο νομοθέτης σε πολλές περιπτώσεις, όπως ιδίως με την επιβολή του κλειστού αριθμού των εμπορικών εταιριών, τις βραχυπρόθεσμες παραγραφές κλπ. Θα ήταν επομένως εξαιρετικά αντιφατικό να δεχθούμε παραίτηση του νομοθέτη από την αναγκαία γενικά ασφάλεια

των εμπορικών συναλλαγών στο πρωταρχικό και θεμελιώδες για το όλο σύστημα του εμπορικού δικαίου ζήτημα των εμπορικών πράξεων. Την ασφάλεια των συναλλαγών αυτών, μόνο η περιοριστική απαρίθμηση των αντικειμενικά εμπορικών πράξεων προάγει.

Εξάλλου, παρά την απλότητα της διατύπωσης, η ερμηνεία των ως άνω άρθρων του β.δ. έχει αποδειχθεί εξαιρετικά δυσχερής. Αμφισβητείται, ιδίως, αν ο νόμος αναφέρεται πράγματι σε «πράξεις» ή πως εννοεί τις απαριθμούμενες πράξεις.

Υποστηρίζεται, κατ' αρχήν, ότι το β.δ. της 2/14 Μαΐου 1835 περί της αρμοδιότητας των εμποροδικείων στα παραπάνω άρθρα 2 και 3 απαριθμεί στην πραγματικότητα συγκεκριμένες εμπορικές δραστηριότητες και όχι πράξεις. Αυτό συνάγεται, από τις αναφορές σε «επιχειρήσεις» ή «εργασίες» και από το ιστορικό επιχείρημα της αναπόδραστης επιρροής των συντακτών του Code de Commerce από το υποκειμενικό σύστημα².

Υποστηρίζεται, επίσης, ότι ο νόμος αναφέρεται σε «σύνθετες» απλώς πράξεις, αλλά πάντως πράξεις και όχι επαγγέλματα, επειδή η άσκησή τους προϋποθέτει κάποια οργάνωση ή περαιτέρω ενέργειες για την ολοκλήρωσή τους³. Υποστηρίζεται, επίσης, ότι οι χρησιμοποιούμενοι όροι «επιχείρηση» και «εργασίες» είναι τυχαίοι, υποδηλώνοντας οπωσδήποτε πράξεις ή συμβάσεις και τίποτα άλλο⁴.

Υποστηρίζεται, τέλος, πως με τον ίδιο όρο «επιχείρηση» υποδηλούται η ανάγκη ύπαρξης σε μια πράξη των στοιχείων της εμπορικότητας, των στοιχείων, δηλαδή, της διαμεσολάβησης, του κινδύνου και της ελπίδος του κέρδους ή των στοιχείων «του κινδύνου, του κέρδους και του εξωτερικού χαρακτήρα της πράξης». Όπως, μάλιστα τονίζεται «Για να είναι μία πράξη εμπορική θα πρέπει να μπορεί να ενταχθεί όχι σε κάποιο υπάρχον επάγγελμα ή λειτουργούσα επιχείρηση, αλλά σε κάποια λογική εμπορικότητα, που θα νοηματοδοτεί την πράξη και θα δικαιολογεί τις εμποροδικαικές συνέπειες»⁵

---

² Βλ. Κ. Καραβά, Κατηγορίες εμπορικών πράξεων και συστηματική ταξινόμησις αυτών, ΕΕΝ, 1946, σελ. 150.

³ Βλ. Κ. Ρόκα, Εμπορικό Δίκαιο – Γενικό Μέρος, 1972, σελ. 37 επ.

⁴ Βλ. Α. Γεωργακόπουλο, Εγχειρίδιο Εμπορικού Δικαίου, Τόμ. Α', Τευχ. Α', Γενικό Μέρος, β' εκδ., 1995, σελ. 61.

⁵ Βλ. Ε. Περάκης, Γενικό Μέρος του Εμπορικού Δικαίου, 1999, σελ. 173.

Είναι, εξάλλου, αναμφισβήτητο ότι ο νόμος, αντί να κατονομάζει σε κάθε περίπτωση ευθέως και αμέσως «πράξεις» στα ως άνω άρθρα του β.δ., αναφέρει κυρίως ευρείες και γενικές κατηγορίες δραστηριοτήτων, π.χ. χειροτεχνία, παραγγελία, πρακτορεία κλπ. Η αναφορά τους, όμως, αυτή δε γίνεται για να καταστούν αντικείμενο του εμπορικού δικαίου τα ειδικότερα επαγγέλματα, που εμπερικλείονται στις έννοιες αυτές, αλλά για να επιτευχθεί ένας σαφής, κατά το δυνατόν, προσδιορισμός των εμπορικών πράξεων εκείνων, που ονομάζονται αντικειμενικά εμπορικές, και τις οποίες χαρακτηρίζουν τα διάφορα επαγγέλματα, αποτελούν, δηλαδή, κοινό χαρακτηριστικό γνώρισμα ποικίλων, ανόμοιων, κατά τα λοιπά, επαγγελμάτων. Η χειροτεχνία, για παράδειγμα, χαρακτηρίζεται από την ανάληψη της υποχρέωσης προς μετάπλαση ή μεταποίηση ξένης πρώτης ύλης σε πράγματα χρήσιμα. Το γνώρισμα, όμως, αυτό είναι κοινό σε ποικίλα επαγγέλματα, όπως του καθαριστηρίου, του ραφείου, του συνεργείου, του πλυντηρίου κλπ. Ως ιδιαίτερη, λοιπόν, πράξη, ενδιαφέροντος του εμπορικού δικαίου, προσδιορίζεται αναγκαστικά από τις δραστηριότητες, που χαρακτηρίζει, και σε συνδυασμό ή εξάρτηση απ' αυτές.

Μόνο έτσι, μπορούν οι εμπορικές πράξεις να διακριθούν, από τις αντίστοιχες κατά τη νομική φύση αστικές πράξεις δικαίου. Οι εντασσόμενες σε μια δραστηριότητα χαρακτηριστικές πράξεις, ασκούμενες μεμονωμένα ή επ' ευκαιρία, δεν ενδιαφέρουν το εμπορικό δίκαιο, δεν είναι εμπορικές. Η επισκευή, για παράδειγμα, ηλεκτρικής συσκευής του Α από τον Β, έναντι αμοιβής, δεν αποτελεί από μόνη της εμπορική πράξη. Όταν, όμως, γίνεται στα πλαίσια άσκησης του επαγγέλματος του Β ως ηλεκτρολόγου, εντασσόμενη με τον τρόπο αυτό στην ευρεία κατηγορία των δραστηριοτήτων της χειροτεχνίας, καθίσταται εμπορική. Για τον ίδιο λόγο, η «πάσα επιχείρηση πρακτορείας» δε σημαίνει ούτε κάποια συγκεκριμένη επιχειρηματική δραστηριότητα (επάγγελμα) πρακτορείας, ούτε την οποιαδήποτε αυτοτελή πράξη της παροχής υπηρεσιών σε τρίτο με τη μορφή της αντιπροσωπείας, όταν αυτή επιχειρείται» στα πλαίσια επαγγέλματος, του οποίου αντικείμενο είναι η διαρκής επιμέλεια υποθέσεων τρίτου σε ορισμένο τόπο. Αλλά και η μεμονωμένη «τραπεζική εργασία», π.χ. το δάνειο, δε νοείται, επίσης, αυτοτελώς, ως πράξη εμπορική, παρά μόνο εντάσσεται στον κύκλο των εν γένει τραπεζικών δραστηριοτήτων μιας τράπεζας. Διαφορετική ερμηνεία θα οδηγούσε αναπόφευκτα στο απαράδεκτο συμπέρασμα να χαρακτηρίζονται εμπορικές όλες οι μεμονωμένες (αστικές) πράξεις εργολαβίας, παροχής πληρεξουσιότητας, σύστασης δανείων, καταθέσεων, εγγυήσεων

κλπ, με προφανή συνέπεια την εντυπωσιακή και παράλογη συρρίκνωση του αστικού δικαίου. Το συμπέρασμα αυτό μπορεί, ασφαλώς, να θεμελιωθεί και διαφορετικά.

Το άρθρο 1, συγκεκριμένα, του ΕΝ, ορίζει ότι «έμποροι είναι όσοι μετέρχονται πράξεις εμπορικής και κύριον επάγγελμα έχουν την εμπορίαν». Η εμπορική πράξη είναι προφανές, ότι νοείται κατ' αρχήν, από την πλευρά της δυνατότητάς της να σχηματίσει επαναλαμβανόμενη ένα επάγγελμα. Το επάγγελμα αυτό, το οποίο, βεβαίως, μπορεί να ονομασθεί εμπορικό, αφού σχηματίζεται από «εμπορικές» πράξεις, δεν κατονομάζεται ειδικά, για λόγους πρακτικούς στο νόμο. Συμπεριλαμβάνεται, όμως, σαφέστατα σε ευρείες κατηγορίες «εμπορικών» δραστηριοτήτων (αγοράς προς μεταπώληση, χειροτεχνίας κλπ) με το ίδιο γενικό και από νομικής απόψεως ενδιαφέρον χαρακτηριστικό αντικείμενο, την «εμπορική» πράξη δικαίου, τη δικαιοπραξία.

Αυτές, ακριβώς, οι εμπορικές πράξεις και οι αντίστοιχες ευρείες κατηγορίες δραστηριοτήτων απαριθμούνται στα άρθρα 2 και 3 του β.δ. 2/14 Μαΐου 1835 «περί αρμοδιότητος των εμποροδικείων». Με άλλα λόγια, στις διατάξεις των άρθρων αυτών απαριθμούνται, κατά κύριο λόγο, διάφορες «δραστηριότητες». Το ειδικότερο αντικείμενο των δραστηριοτήτων αυτών, π.χ. η επεξεργασία ή η μετάπλαση ξένης πρώτης ύλης, ως περιεχόμενο της χειροτεχνίας, συνιστά την εμπορική πράξη. Το ειδικότερο, περαιτέρω, αντικείμενο της εμπορικής πράξης, π.χ. επισκευή αυτοκινήτων, ασκούμεο με τους όρους επαγγελματικής δραστηριότητας συνιστά το συγκεκριμένο εμπορικό επάγγελμα. Η διαπίστωση ασφαλώς αυτή δεν αποκλείει τη δυνατότητα να θεωρούνται και να κατονομάζονται στο νόμο ως εμπορικές και πράξεις, οι οποίες καμία συμμετοχή δεν μπορούν να έχουν στο σχηματισμό επαγγέλματος, όπως η υπογραφή συναλλαγματικής.

Έπειτα, και η διατύπωση του τελευταίου εδαφίου του άρθρου 2 του β.δ. ότι εμπορικές είναι οι συναλλαγματικές και οι από τόπο σε τόπο αποστολές χρημάτων «οποιοδήποτε και αν είναι οι συναλασσόμενοι», αφήνει να εννοηθεί εξ αντιδιαστολής και με επαρκή σαφήνεια ότι στις προηγηθείσες αναφορές «εμπορικών πράξεων» δεν είναι αδιάφορη η ταυτότητα των συναλασσόμενων. Εκεί, πράγματι, οι συναλασσόμενοι, από την πλευρά τουλάχιστον της χαρακτηριστικής παροχής, θα πρέπει να ασκούν συναφές επάγγελμα.

Οι παραπάνω, πάντως, πράξεις, οι οποίες και καλούνται αντικειμενικά ή πρωτότυπα εμπορικές, δεν είναι οι μόνες που προσδιορίζονται με τον προαναφερθέντα τρόπο στα άρθρα του β.δ. Στα ίδια άρθρα, όπως είδαμε, αναφέρονται ως υποκειμενικά εμπορικές και «όλες οι μεταξύ εμπόρων και τραπεζιτών υποχρεώσεις» και «όσα άλλα συναλλάγματα αφορώσι την ναυτική εμπορίαν», όλες, δηλαδή, οι πράξεις, τις οποίες διενεργεί ένας έμπορος χάριν της εμπορίας του και οι οποίες δεν μπορούν να προσδιορισθούν και δεν προσδιορίζονται ειδικά στο νόμο.

«Πράξη», λοιπόν, είναι η ανθρώπινη ενέργεια, που επιφέρει μεταβολή στον εξωτερικό κόσμο. Το εμπορικό δίκαιο ενδιαφέρεται για ορισμένες μόνο πράξεις, τις πράξεις δικαίου. Ειδικότερα δε, ενδιαφέρεται για εκείνες μόνο τις πράξεις δικαίου, που το ίδιο χαρακτηρίζει ως εμπορικές. Αυτές αναφέρονται στα άρθρα 2 και 3 του β.δ. της 2/14 Μαΐου 1835 περί της αρμοδιότητας των εμποροδικείων. Η εκεί αναφορά τους όμως δεν είναι αυτοτελής. Η εμπορικότητα, δηλαδή, των πράξεων προσδιορίζεται πρωτίστως από την ένταξή τους σε ένα επάγγελμα, του οποίου αποτελούν χαρακτηριστικό και ενδιαφέρουν για το δίκαιο γνώρισμα, άλλως, αντικείμενο. Επιπλέον, ως συλλήβδην εμπορικές αναφέρονται και όλες οι πράξεις που ασκεί περαιτέρω ο έμπορος χάριν της εμπορίας του.

Αν θέλαμε, ωστόσο, να δώσουμε ένα ορισμό στην εμπορική πράξη τότε θα λέγαμε ότι «Εμπορική πράξη είναι η διαμεσολαβητική έννομη σχέση, που καθορίζεται ως εμπορική από το δίκαιο».

Για να κατανοήσουμε καλύτερα τον ανωτέρω ορισμό είναι σημαντικό να εξετάσουμε τη νομική φύση των εμπορικών πράξεων.

2. Η νομική φύση των εμπορικών πράξεων

Η εμπορική πράξη, που άγει σε σχηματισμό επαγγέλματος, ενδιαφέρει το εμπορικό δίκαιο ως δικαιοπραξία, με την έννοια απλώς της δηλώσεως βουλήσεως, που κατευθύνεται στην προαγωγή ηθελημένου εννόμου αποτελέσματος, την κατάρτιση, δηλαδή, εν προκειμένω, συμβάσεως με άλλον. Βεβαίως, η καταρτιζόμενη σύμβαση μπορεί να χαρακτηρίζεται ως εμπορική, αφού περιέχει στοιχείο εμπορικότητας, έστω

κι αν ο αντισυμβαλλόμενος δεν ασκεί από την πλευρά του εμπορική πράξη. Εμπορική ωστόσο, κατά κυριολεξία, παραμένει η συγκεκριμένη μόνο ενέργεια, δήλωση βουλήσεως, του μέρους, το οποίο σχηματίζει με αυτήν το εμπορικό του επάγγελμα.

Έτσι, σε μια πώληση κινητών (ΑΚ513), εμπορική δεν είναι η υπόσχεση του πωλητή για μεταβίβαση της κυριότητας και παράδοσης των πωληθέντων, αλλά η αποδοχή της υπόσχεσης και η ανάληψη της υποχρέωσης πληρωμής του τιμήματος εκ μέρους του αγοραστή, εφόσον, όμως, ο τελευταίος προβαίνει στην «αγορά» στα πλαίσια της ασκούμενης δραστηριότητάς του, που έγκειται στην αγορά προϊόντων με πρόθεση μεταπωλήσεως. Σε μία σύμβαση μεταφοράς πραγμάτων (σύμβαση έργου, ΑΚ 681 επ.), εμπορική δεν είναι η υπόσχεση του εργοδότη να καταβάλλει την συμφωνηθείσα αμοιβή, αλλά η ανάληψη μόνο της υποχρέωσης εκ μέρους του εργολάβου να εκτελέσει το έργο, δηλαδή τη μεταφορά (επιχείρηση μετακομίσεως για γης ή ύδατος). Σε έκδοση εισιτηρίου από γραφείο ταξιδίων, εμπορική δεν είναι η εντολή για την έκδοση του εισιτηρίου, αλλά η ανάληψη της υποχρέωσης εκ μέρους του γραφείου να εκδώσει το εισιτήριο στα πλαίσια της συμβατικής σχέσεως της εντολής (ΑΚ 713 επ.) κ.ο.ο.

Οι εμπορικές πράξεις, αντίθετα, που δε σχηματίζουν επάγγελμα, αλλά χαρακτηρίζονται εμπορικές από το γεγονός και μόνο της διαπράξεώς τους από έμπορο για τις ανάγκες της εμπορίας του (υποκειμενικά εμπορικές), δεν είναι αναγκαίο να συνιστούν δικαιοπραξίες. Αυτές μπορούν να είναι πάσης φύσεως πράξεις δικαίου, ακόμα και αδικοπραξίες.

Σημαντική είναι περαιτέρω η διαπίστωση ότι μία εμπορική πράξη, με την παραπάνω έννοια, δεν απαιτείται να αποσκοπεί οπωσδήποτε στο κέρδος. Αρκεί η ένταξή της σε μια δραστηριότητα, η οποία για να είναι, πράγματι, επαγγελματική δραστηριότητα, θα πρέπει να έχει ως στόχο την απόκτηση εισοδήματος.

Οι εμπορικές πράξεις, λοιπόν, προσδιορίζονται πρωτίστως από την ένταξή τους σε κατηγορίες δραστηριοτήτων, τις οποίες αναφέρει ο νόμος και των οποίων οι πράξεις συνιστούν το χαρακτηριστικό τους αντικείμενο. Άλλος τρόπος προσδιορισμού τους δεν είναι πρακτικά εφικτός, παρά μόνον αν πρόκειται για πράξεις, που δεν μπορούν να σχηματίσουν επάγγελμα ή παρουσιάζουν εμπορικό ενδιαφέρον, επειδή πληρούν

από μόνες τους τα κριτήρια της εμπορικότητας (π.χ. υπογραφή και κυκλοφορία συναλλαγματική). Πάντως, όλες οι πράξεις αυτές, αφού προσδιορίζονται με σαφήνεια στο νόμο, διεκδικώντας μια ειδικότερη, λυσιτερέστερη από τις αστικές, νομοθετική μεταχείριση, ονομάζονται στην επιστήμη αντικειμενικά ή πρωτότυπα εμπορικές.

Επειδή, όμως, οι κύριες αυτές, αντικειμενικά εμπορικές πράξεις δημιουργούν ένα ιδιαίτερο υποκείμενο δικαίου, τον έμπορο, ο οποίος με τη σειρά ενεργεί και άλλες, συναφείς με την εμπορία του, δηλαδή με τις αντικειμενικά εμπορικές πράξεις και με την επαγγελματική οργάνωση της δράσης του, πράξεις, ο νόμος δεν αφήνει και τις τελευταίες, τις λεγόμενες υποκειμενικά ή παράγωγα εμπορικές, εκτός εμπορικότητας.

Αυτό το πράττει, λόγω της έμμεσης οικονομικής σημασίας, που αποκτούν, για το σύνολο του εμπορικού κόσμου και την οικονομία γενικότερα, ως πράξεις, που συνδέονται στενά με το εμπορικό επάγγελμα. Η ευρυθμία του τελευταίου και η αναγκαίους υπευθυνότητα του εμπόρου απέναντι ιδίως στους ομολόγους του και το κοινωνικό σύνολο, καθιστά αναγκαία την εννιαία αντιμετώπιση της εμπορικής εν γένει συμπεριφοράς.

Από οικονομικής, πράγματι, απόψεως το ενδιαφέρον εστιάζεται στη σύνθεση των πράξεων, στο επάγγελμα και όχι στην πράξη καθεαυτή, σε αντίθεση με τους κανόνες δικαίου, που επικεντρώνονται ιδιαίτερα στην πράξη. Αυτή τη σύνθεση, λοιπόν, λαμβάνοντας υπόψη του ο νομοθέτης, έχει προβλέψει κοινές συνέπειες της εμπορικότητας των πράξεων, είτε αυτές είναι αντικειμενικά, είτε υποκειμενικά εμπορικές. Η ίδια, μάλιστα, η αναγνώριση της υποκειμενικής εμπορικότητας είναι απόρροια αυτής της περί συνθέσεως ή ενότητας αντίληψης. Αυτό συμβαίνει, πράγματι, χάρη της ενότητας του οικονομικού φαινομένου.

Την ενότητα αυτή, στηρίζουν πολλοί στην αρχή του παρεπόμενου, σύμφωνα με την οποία η νομική μεταχείριση του εξαρτημένου οφείλει να είναι ίδια με εκείνη του κυρίου. Ειδικότερα, διεύρυνση, ποσοτική, της εμπορικής πράξης, δηλ. πέραν του καταλόγου, είναι θεμιτή, πέραν της διασταλτικής ερμηνείας ή της αναλογίας, και εθιμικά. Ακόμη, αστικές πράξεις μπορούν να γίνουν εμπορικές με βάση τον κανόνα της νομικής λογικής “accessorium sequitur principali” (αρχή του παρεπόμενου), όταν δηλ. μία αστική πράξη είναι παρεπόμενη, προπαρασκευαστική, βοηθητική ή

εκτελεστική, άλλης κύριας εμπορικής πράξης. Πρόκειται για τη λεγόμενη παράγωγη, εξ αντικειμένου, εμπορικότητα, ενώ για ορισμένους συγγραφείς δυνατή είναι και η παραγωγή εξ υποκειμένου εμπορικότητα. Στην τελευταία αυτή περίπτωση εφαρμόζεται το τεκμήριο της εμπορικότητας. Πρόκειται για μαχητή τεκμήριο σύμφωνα με το οποίο κάθε πράξη του εμπόρου θεωρείται ότι γίνεται «ένεκα του εμπορίου του» (άρθρο 8 του β.δ. της 2/14-05-1835 «περί αρμοδιότητας των εμποροδικείων»)⁶.

Ενόψει, όμως, του σαφούς νομοθετικού ερείσματος της υποκειμενικής εμπορικότητας, είναι φανερό πως η εν λόγω αρχή δεν προσφέρει εν προκειμένω κάποια ιδιαίτερα αξιοποιήσιμη ερμηνευτική ιδέα⁷.

---

⁶ Βλ. Θ. Λιακόπουλος, Γενικό Εμπορικό Δίκαιο, γ' Έκδοση, 1998, σελ. 59

⁷ Βλ. Σ. Ψυχομάνης, Εμπορικό Δίκαιο - Γενικό Μέρος, 2004, σε. 65.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β'

1. Διακρίσεις των εμπορικών πράξεων

Με βάση τις διατάξεις των άρθρων 2 και 3 του β.δ. της 2/14 Μαΐου 1835 και τα ανωτέρω, μπορούμε να διακρίνουμε τις ακόλουθες εμπορικές πράξεις:

Α) Σε πράξεις του χερσαίου εμπορίου, όταν αυτές ασκούνται στην ξηρά ή διαμέσου των εσωτερικών λεγόμενων υδάτων (λιμνών, ποταμών) (άρθρο 2) και σε πράξεις του θαλασσιού εμπορίου, όταν αυτές ασκούνται στη θάλασσα ή δια θαλάσσης (άρθρο 3)

Β) Σε πράξεις, που μπορούν να σχηματίσουν επάγγελμα, και οι οποίες αποτελούν τον κανόνα, και σε πράξεις, που δεν το μπορούν.

Γ) Σε πράξεις μονομερώς εμπορικές, όταν είναι εμπορικές για το πρόσωπο μόνο, που τις ασκεί στα πλαίσια σχετικού επαγγέλματος ή αυτοτελώς, και σε πράξεις αμφιμερώς εμπορικές, όταν η πράξη είναι εμπορική και για τα δύο ή περισσότερα συμμετέχοντα μέρη⁸.

Έτσι, ως αμφιμερώς εμπορική θεωρείται η αντικειμενικά εμπορική πράξη, που δε σχηματίζει επάγγελμα, π.χ. η υπογραφή συναλλαγματικής και η αποστολή χρημάτων από τόπο σε τόπο, και η πράξη, που ενώ συνιστά εμπορική πράξη για τον ένα συμμετέχοντα, π.χ. τον τεχνίτη αυτοκινήτων, αποτελεί, ταυτόχρονα, εμπορική πράξη και για τον άλλον συμμετέχοντα, π.χ. τον μεταφορέα, που προσφεύγει στις υπηρεσίες του τεχνίτη, για επισκευή του μεταφορικού του μέσου.

Ωστόσο, η εν λόγω διάκριση των εμπορικών πράξεων δε φαίνεται ορθή. Η πράξη, οποιαδήποτε πράξη, ως ενέργεια, συνδέεται λογικά με συγκεκριμένο υποκείμενο, το οποίο ενεργεί. Η ίδια πράξη δεν μπορεί να ανήκει σε κανένα άλλο πρόσωπο, έστω κι αν αυτή, όπως συνήθως συμβαίνει απευθύνεται σε άλλον ή άπτεται απλώς της βιοτικής σφαίρας πλειόνων. Δεν υπάρχει, συνεπώς, αμφιμέρεια, με την έννοια ότι μία

---

⁸ Βλ. Ι. Βελέτζα, Επίτομο Εμπορικό δίκαιο, 13^η έκδοση, σελ 11 επ.

και μοναδική πράξη είναι εμπορική για περισσότερα πρόσωπα. Η εμπορικότητα κρίνεται πάντα με βάση την ενέργεια συγκεκριμένου προσώπου και αυτό μόνο υπόκειται στις συνέπειες της εμπορικότητας, εκτός αν ο νόμος κατ' εξαίρεση εμπλέκει στις συνέπειες αυτές και τους τρίτους. Η εμπορική, με άλλα λόγια, πράξη είναι πάντα μονομερώς εμπορική⁹.

Βέβαια, η ανάληψη υποχρέωσης έναντι άλλου προσώπου, είτε αυτή συνιστά εμπορική πράξη, είτε όχι, δημιουργεί αντίστοιχο δικαίωμα του άλλου μέρους. Αν αυτό γίνεται στα πλαίσια μιας συμβατικής σχέσεως, δικαιώματα και υποχρεώσεις συμπλέκονται με τέτοιο τρόπο, ώστε η εμπορικότητα της θέσης του ενός μόνο συμβαλλομένου μέρους να καθίσταται δυσχερώς διακριτή. Ωστόσο, και στις περιπτώσεις αυτές, η εμπορικότητα οφείλει να οράται διακεκριμένα για κάθε συμβαλλόμενο μέρος. Αυτό είναι ιδιαίτερα προφανές στις συμβατικές σχέσεις εμπόρου καταναλωτή.

Έτσι, όταν δημιουργείται πολυμερής ενοχική σχέση με ενέργειες πλειόνων, δηλαδή, με αυτοτελείς και διακεκριμένες μεταξύ τους δηλώσεις βουλήσεως, που συνιστούν ξεχωριστές εμπορικές πράξεις για τον κάθε δηλούντα, μπορεί να γίνεται λόγος, όχι ακριβώς για αμφιμερώς εμπορική πράξη, αφού η πράξη δεν είναι μία, αλλά πολλές, αλλά για «πολυμερή» εμπορικότητα. Η διάκριση, επομένως, δεν υφίσταται μεταξύ μονομερώς ή ετερομερώς και αμφιμερώς εμπορικών πράξεων, αλλά μεταξύ σχέσεων μονομερούς και σχέσεων πολυμερούς εμπορικότητας.

Δ) Σε πράξεις αντικειμενικά ή πρωτότυπα εμπορικές και σε πράξεις υποκειμενικά ή παράγωγα εμπορικές. Αντικειμενικά ή πρωτότυπα εμπορικές είναι οι ονομαστικά και περιοριστικά προσδιοριζόμενες στο νόμο εμπορικές πράξεις, ως πράξεις, κυρίως, που σχηματίζουν επάγγελμα, ή ως πράξεις αυτοτελώς και κατ' εξαίρεση εμπορικές.

Υποκειμενικά ή παράγωγα εμπορικές πράξεις, είναι εκείνες, οι οποίες αναφέρονται, επίσης, στο νόμο με γενικές, όμως, κατά κανόνα εκφράσεις, όπως περί εμπορικότητας «όλων των μεταξύ εμπόρων και τραπεζιτών υποχρεώσεων» και όλων των «συναλλαγμάτων», που αφορούν τη «ναυτική εμπορία», ή αναφέρονται μεν, κατ'

---

⁹ Βλ. Σ. Ψυχομάνης, Εμπορικό Δίκαιο - Γενικό Μέρος, 2004, σελ. 65.

εξαίρεση, με τρόπο συγκεκριμένο (π.χ. αγορά ή πώληση πλοίου, αρμένων, εξαρτίων κλπ) ανάγονται, όμως, ερμηνευτικά σε πράξεις, που επιχειρούνται από τον εκμεταλλεζόμενο πλοίο, στα πλαίσια άσκησης της ναυτικής του εμπορίας. Έτσι, κατά ερμηνευτική γενίκευση, που η επιστήμη επιχείρησε, διατυπώνοντας γενικό περί υποκειμενικής εμπορικότητας κανόνα, υποκειμενικά εμπορική θεωρείται η οποιαδήποτε μη αντικειμενικά εμπορική, αστική πράξη, η οποία επιχειρείται από έμπορο στα πλαίσια της εμπορίας του.

Η τελευταία παρατήρηση επιτρέπει την περαιτέρω διάκριση των υποκειμενικά ή παράγωγα εμπορικών πράξεων σε δύο ειδικότερες κατηγορίες. Στην κατηγορία των υποκειμενικά ή παράγωγα εξ αντικειμένου εμπορικών πράξεων, όταν οι πράξεις του εμπόρου έχουν άμεση σχέση με την επιχείρηση των αντικειμενικά εμπορικών πράξεων του – π.χ. ο αγοραστής εμπορευμάτων προς μεταπώληση συνάπτει δάνειο για την πληρωμή του τιμήματος ή αναθέτει τη μεταφορά τους σε μεταφορέα- και στην κατηγορία των υποκειμενικά ή παράγωγα εξ υποκειμένου εμπορικών πράξεων, όταν οι πράξεις του εμπόρου εξυπηρετούν ή αφορούν την εν γένει οργανωμένη άσκηση του εμπορικού του επαγγέλματος θπ.χ. ο έμπορος μισθώνει κατάστημα ή γραφείο ή προσλαμβάνει υπαλλήλους ή εργάτες για την άσκηση της εμπορίας του.

Διαφορετικό, όμως, περιεχόμενο στη διάκριση αυτή δέχεται η κρατούσα άποψη, παραδοσιακή άποψη, που βασίζεται στην αντίληψη της αυτοτελούς ύπαρξης αντικειμενικά εμπορικών πράξεων, που δεν έχουν οπωσδήποτε σχέση με άσκηση επαγγέλματος¹⁰. Κατά την άποψη αυτή, από τις αντικειμενικά ή πρωτότυπα εμπορικές πράξεις, με την αυτοτελή έννοια, που τους προσδίδει, διακρίνονται οι πρωτότυπα εμπορικές πράξεις. Στις παράγωγα εμπορικές πράξεις συγκαταλέγει αφενός μεν τις λεγόμενες «παράγωγα εξ αντικειμένου εμπορικές πράξεις», τις οποίες συνιστούν οι αστικές πράξεις που συνδέονται οικονομικά με κάποια αντικειμενική εμπορική πράξη, είτε αυτή ασκείται αυτοτελώς και επ' ευκαιρία είτε κατ' επάγγελμα, αφετέρου δε τις λεγόμενες «παράγωγα εξ υποκειμένου εμπορικές πράξεις», τις οποίες συνιστούν οι αστικές πράξεις που επιχειρεί ένας έμπορος χάριν της εμπορίας του.

---

¹⁰ Βλ. Κ. Ρόκα, Εμπορικό Δίκαιο, Γενικό Μέρος, εκδ. δ', 1972, σελ 26 και 44 επ.

Οι υποστηρικτές της αρχής του παρεπομένου, κατά την οποία η νομική μεταχείριση του κύριου επεκτείνεται σε εκείνο, που είναι εξαρτημένο απ' αυτό, αποφαίνονται ότι με εφαρμογή της αρχής αυτής κάθε αστική πράξη, που βρίσκεται σε οικονομική συνάφεια με αντικειμενικά εμπορική πράξη ή το εμπόριο ενός προσώπου έλκεται από την εμπορικότητα καθιστάμενη με τρόπο παράγωγο εμπορική, επίσης, πράξη. Με την αποδοχή, όμως, αντικειμενικά εμπορικών πράξεων κυρίως στα πλαίσια της άσκησης ενός επαγγέλματος, η αρχή του παρεπομένου θα μπορούσε να βρει εφαρμογή και να δικαιολογήσει πρωτίστως την εμπορικότητα των υποκειμενικά, μόνο, εμπορικών πράξεων, όπου, όμως, κατά τα ανωτέρω, η εφαρμογή της αποδεικνύεται περιττή.

A. ΟΙ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΑ ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΠΡΑΞΕΙΣ

A1) ΧΕΡΣΑΙΟ ΕΜΠΟΡΙΟ

A1α) Οι αγορές προϊόντων γης ή τέχνης με σκοπό τη μεταπώληση ή την εκμίσθωσή τους.

Η πρώτη περίπτωση της διατάξεως του άρθρου 2 του β.δ. της 2/14 Μαΐου 1835 αναφέρεται στην εμπορική πράξη της αγοράς προϊόντων γης και τέχνης με πρόθεση μεταπώλησεως ή εκμισθώσεως τους. Με βάση την εν λόγω χαρακτηριστική πράξη, προσδιορίζονται τα εμπορικά επαγγέλματα του παντοπώλη, του σπαρωπώλη, του πωλητή ετοιμών ενδυμάτων, υποδημάτων, επίπλων, ειδών μεταλλουργίας, χρυσοχοΐας, εργαλείων και, γενικά, των πωλητών πάσης φύσεως προϊόντων γης και τέχνης. Αυτά είναι τα κινητά πράγματα, τα λεγόμενα εμπορεύματα και δεν εμπεριέχονται τα ακίνητα¹¹.

Η ανωτέρω ομάδα αποτελεί το κατεξοχήν εμπόριο. Στην ίδια κατηγορία ανήκουν και όλα τα βιοτεχνικά και βιομηχανικά επαγγέλματα¹², όπως παραγωγής χαρτιού, πλαστικών, ενδυμάτων, μηχανημάτων, ειδών υγιεινής, κλπ., τα οποία εντασσόμενα κατά την οικονομική επιστήμη στον δευτερογενή τομέα της παραγωγής, μαζί με τους κλάδους του ηλεκτρισμού, της ύδρευσης και των κατασκευών, δεν αποτελούν

¹¹ Κατά την έννοια του άρθρου 948 ΑΚ, αυτά συνίστανται στο έδαφος και τα συστατικά αυτού μέρη και συνεπώς δεν είναι προϊόντα γης.

¹² Βλ. Α. Τσιριντάνη, Στοιχεία Εμπορικού Δικαίου, τευχ. Α', 1962, σελ 54 επ.

«εμπόριο» με οικονομικοτεχνικά κριτήρια. Αυτό συνάγεται από την ίδια τη διατύπωση της παραπάνω διατάξεως, που αναφέρεται και σε αγορά κατεργασμένων ή μεταποιημένων πραγμάτων σε χειροτεχνήματα.

Εμπορική, λοιπόν, πράξη, σύμφωνα με τους προσδιορισμούς του νόμου, είναι η κάθε συγκεκριμένη αγορά προϊόντων γης ή τέχνης, που επιχειρείται στα πλαίσια άσκησης ενός εμπορικού επαγγέλματος, με το χαρακτηριστικό γνώρισμα των αγορών εμπορευμάτων με πρόθεση μεταπωλήσεώς τους.

Εμπορική, αντίθετα, δεν είναι η μεμονωμένη, συμπτωματική αγορά εμπορευμάτων, έστω κι αν γίνεται με πρόθεση μεταπωλήσεως, επειδή αυτή, καταρχήν, είναι επουσιώδης για το εμπόριο συναλλαγής. Έπειτα, δεν εντάσσεται στη γενική λογική προσδιορισμού των εμπορικών πράξεων, που απαριθμούνται στο νόμο, κυρίως, σε σχέση με επαγγέλματα ή με βάση την ευρεία συναλλακτική σημασία τους. Εξάλλου, ο νόμος δεν αναφέρεται στην αγορά, όπως θα έπρεπε, αν επιδίωκε να χαρακτηρίσει αυτοτελώς κάθε αγορά προς μεταπώληση εμπορική πράξη, αλλά κάνει λόγο για «τας αγοράς ... τας οποίας ήθελεν κάμει τις». Έτσι, αυτός που αγοράζει μικρή ποσότητα προϊόντων π.χ. τρόφιμα ή ενδύματα, χωρίς να καθίσταται εμφανής η ένταξη της πράξεώς του σε «επάγγελμα», δεν ασκεί εμπορική πράξη, παρότι μπορεί να έχει πρόθεση μεταπωλήσεως, η οποία παραμένει ανεξιχνίαστη. Βέβαια, όταν η αγορά υπερβαίνει τα όρια της κάλυψης προσωπικών αναγκών και η πρόθεση μεταπώλησης για την απόκτηση εισοδήματος τεκμαίρεται, η πράξη είναι εμπορική, είτε επειδή συνιστά έναρξη επαγγέλματος είτε επειδή έχει ενδεχομένως τέτοια έκταση, ώστε να συνιστά αυτοτελώς επάγγελμα επιφέρουσα ικανή για τον αγοραστή πρόσοδο.

Είναι όμως σημαντικό για την κατανόηση των ανωτέρω να εξετάσουμε τις έννοιες «αγορά», των «προϊόντων γης και τέχνης» και της «πρόθεσης μεταπώλησης».

Αγορά, νοείται κάθε κτήση κινητού πράγματος, που γίνεται με αιτία επαχθή, με αντάλλαγμα συνιστάμενο κυρίως σε ανταλλαγή ή καταβολή τιμήματος. Δε συμπεριλαμβάνονται στην έννοια της αγοράς οι κτήσεις που γίνονται με τρόπο πρωτότυπο, όπως π.χ. με κατάληψη αδέσποτου (ΑΚ 1075), χρησικτησία (ΑΚ 1041) ή από χαριστική αιτία. Ως εκ τούτου, ο κυνηγός που πωλεί τα θηράματά του, ο

κληρονόμος που πωλεί τα αντικείμενα κληρονομιάς του δεν ασκούν εμπορικές πράξεις.

Δεν ασκούν επίσης εμπορικές πράξεις και οι γεωργοί, οι κτηνοτρόφοι κλπ επειδή η κτήση των προϊόντων γης εκ μέρους τους, που στη συνέχεια πωλούν, γίνεται εν προκειμένω με τρόπο πρωτότυπο. Όμως, είναι προφανές, πως ο νόμος περιγράφοντας στην «αγορά προς μεταπώληση» την κατά οικονομική κυριολεξία εμπορική δραστηριότητα, με την έννοια της διαμεσολάβησης στην κυκλοφορία των οικονομικών αγαθών από την παραγωγή στην κατανάλωση, δε θα μπορούσε να συμπεριλάβει στην έννοια της εκείνο, που η ίδια η οικονομία δεν εντάσσει εννοιολογικά στο εμπόριο, την ίδια την παραγωγή. Εξάλλου, με τα δεδομένα του 1807 και του 1835 δε φαίνεται, πράγματι, να συνέτρεχε λόγος νομικής ανάδειξης και της πρωτογενούς δραστηριότητας σε εμπορικό επάγγελμα, όπως αντίθετα έγινε με τη βιομηχανία και τη βιοτεχνία της εποχής. Σήμερα, όμως, τα ανωτέρω δεδομένα άλλαξαν. Ο απασχολούμενος στο πρωτογενή τομέα, αγρότης, κτηνοτρόφος, πτηνοτρόφος, υλοτόμος, μελισσοκόμος κλπ, ο οποίος προσθέτει στη δραστηριότητά του ένα τουλάχιστο κομμάτι της ύλης άλλου τομέα παραγωγής, όπως π.χ. όταν ο αμπελουργός διατηρεί οινοποιείο ή όταν ο ίδιος απευθύνεται στην ευρύτερη κατανάλωση υποκαθιστώντας τον διαμεσολαβητή έμπορο, δεν υπάρχει πλέον λόγος εξαιρέσεως από την εμπορικότητα, ακριβώς όπως και για τη βιοτεχνία και βιομηχανία. Ζήτημα επίσης έχει γεννηθεί και με την αλιεία, η οποία εντασσόμενη στις «θαλάσσιες αποστολές» του άρθρου 3 του β.δ. υποστηρίζεται ότι είναι οπωσδήποτε εμπορική. Κανένα όμως ιστορικό, πραγματικό ή επιστημονικό κριτήριο εμπορικότητας δε φαίνεται να δικαιολογεί την άποψη αυτή. Η αλιεία, ανήκουσα στην πρωτογενή παραγωγή, δεν μπορεί να είναι γενικά εμπορική δραστηριότητα, εκτός κι αν αυτή ασκείται κατά τα ανωτέρω.

Με διασταλτική ερμηνεία του όρου αγορά, στην ίδια κατηγορία εμπορικών πράξεων υπάγονται πλέον και οι «μισθώσεις» κινητών πραγμάτων, που γίνονται πλέον με αυξημένη συχνότητα για να «μετεκμισθώνονται» στη συνέχεια σε τρίτους π.χ. μίσθωση αυτοκινήτων στα πλαίσια συμβάσεως χρηματοδοτικής μισθώσεως (leasing) με πρόθεση περαιτέρω εκμίσθωσης σε επιμέρους πελάτες.

Εξάλλου, στις περιπτώσεις της καλλιτεχνικής ή πνευματικής δημιουργίας και της προβολής ή εκμετάλλευσής της από τον ίδιο το δημιουργό, δεν ανακύπτει θέμα

ευθείας εφαρμογής διατάξεως του νόμου για την εμπορικότητα. Η καλλιτεχνική και πνευματική δραστηριότητα, δεν εμπίπτει εξ ορισμού στις εμπορικές και άλλες οικονομικές δραστηριότητες, που ενδιαφέρονται απρόσωπα και αόριστα για τη μαζική παραγωγή και διάθεση αγαθών και υπηρεσιών προς το σκοπό ικανοποίησης βιοτικών αναγκών. Ο καλλιτέχνης και ο πνευματικός δημιουργός δεν παράγουν «εμπόρευμα» και δε δημιουργούν απρόσωπες σχέσεις απευθυνόμενοι στην αγορά. Αντίθετα, η μεσολάβηση τρίτου μεταξύ δημιουργού και κοινού, ο οποίος τρίτος οργανώνει και διευκολύνει την απόκτηση ή απόλαυση της καλλιτεχνικής ή πνευματικής δημιουργίας από τους ενδιαφερόμενους, ασκεί εμπορική δραστηριότητα, αφού μετατρέπει τη δημιουργία σε εμπόρευμα απευθυνόμενος μαζικά και απρόσωπα στο κοινό.

«Προϊόντα γης και τέχνης» συνιστούν τα διάφορα κινητά πράγματα, που είναι δεκτικά κυκλοφορίας, δηλαδή τα εμπορεύματα. Με διασταλτική ερμηνεία, στην ανωτέρω έννοια υπάγονται τα πάσης φύσεως κινητά, δηλαδή τα πράγματα που δεν είναι ακίνητα, σύμφωνα με το άρθρο 948 του ΑΚ, όπως ιδίως οι φυσικές δυνάμεις και ενέργειες, το ηλεκτρικό ρεύμα και η θερμότητα και ακόμα ορισμένα από τα εμπορευματοποιημένα σήμερα άυλα αγαθά, όπως η πνευματική ιδιοκτησία. Αντίθετα, τα χρήματα, σε περιπτώσεις, ιδίως, αγοράς ξένων νομισμάτων ή συναλλάγματος ή σε περιπτώσεις ανταλλαγής νομισμάτων ή επιτοκίων, οι απαιτήσεις, τα αξιόγραφα, κυρίως οι μετοχές, δεν μπορούν να θεωρηθούν προϊόντα γης και τέχνης. Για το λόγο αυτό και επικρίθηκε σφόδρα η θέση της ΑΠ 473/1997¹³, η οποία υποστήριξε ότι ο κατά σύνηθες επάγγελμα αγοράζων και μεταπωλών μετοχές στο χρηματιστήριο είναι έμπορος.

«Η πρόθεση μεταπωλήσεως ή εκμισθώσεως των αγοραζομένων εμπορευμάτων», προβλεπόμενη στην έκφραση του νόμου για «τας αγοράς ... τας οποίας ή θελε κάμει τις είτε δια να μεταπωλήσει...είτε δια να μισθώσει απλώς την χρήσιν...», ως χαρακτηριστικό γνώρισμα εμπορικών πράξεων, που ασκούνται στα πλαίσια επαγγέλματος, πρέπει να ενυπάρχει κατά τη στιγμή της «αγοράς». Η τυχόν μεταγενέστερη δημιουργία τέτοιας προθέσεως δε μετατρέπει την πράξη σε εμπορική. Εξάλλου, η πρόθεση μεταπωλήσεως πρέπει να είναι η κύρια πρόθεση του αγοραστή.

¹³ Βλ. ΔΕΕ 1997, σελ 954, με σχόλια Μπέτζιου – Κάμτζιου.

Δεν είναι κύρια, όταν η αγορά πραγμάτων αφορά τη συντήρηση, επισκευή, κατεργασία ή μεταποίηση των εμπορευμάτων, που πρόκειται να μεταπωληθούν ή εκμισθωθούν. Δεν είναι, επίσης, η κύρια πρόθεση, όταν στη σχετική δραστηριότητα προέχει ο καλλιτεχνικός χαρακτήρας. Η πραγματοποίηση της μεταπώλησης ή της εκμίσθωσης δεν είναι αναγκαία για την εμπορικότητα της αγοράς.

Χρήσιμο, όμως, είναι για την κατανόηση των ανωτέρω αλλά και την πληρέστερη ανάπτυξη της ανωτέρω διάταξης να εξετάσουμε και την έννοια της εμπορικής πώλησης.

Ενώ η αγορά προς μεταπώληση είναι πράξη πρωτότυπα εμπορική, γενικώς η πώληση είναι πράξη εμπορική κατά το σύστημα της παράγωγης εμπορικότητας¹⁴. Εμπορική όμως είναι κάθε ναυτική πώληση. Ειδικό δίκαιο της εμπορικής, αμφιμερούς ή ετερομερούς, πώλησης δεν υπάρχει στο ελληνικό δίκαιο. Επομένως, το δίκαιο της πώλησης (ΑΚ 513) είναι ενιαίο είτε πρόκειται για αστική είτε για εμπορική πώληση, δηλ. για πώληση που είναι εμπορική για τον έναν τουλάχιστον από τους συμβαλλόμενους. Συμπληρωματική εφαρμογή έχουν οι εμπορικές συνήθειες είτε για την ερμηνεία (ΑΚ 200) είτε για την εκτέλεση της εμπορικής πώλησης (ΑΚ 288). Αν τα μέρη παραπέμπουν στους *incoterms*, συμβατικοί όροι γίνονται και αυτοί. Αλλά και διεθνώς, οι διαφορές αστικής και εμπορικής πώλησης δεν είναι σημαντικές τόσο μάλλον που διεθνείς συμβάσεις, όπως της Χάγης και της Βιέννης, δεν προϋποθέτουν εμπορική πώλησης *stricto sensu*.

Ιδιαίτερα ζητήματα για την εμπορική πώληση έχουν αναδειχθεί ο χρόνος μετάθεσης του κινδύνου του εμπορεύματος που πωλείται, η τιμολόγηση του, η εξειδίκευση ορισμένων υποχρεώσεων ή δικαιωμάτων του πωλητή και αγοραστή και η συμπλήρωση, κατά τα δικαιώματα του αγοραστή, της εγγυητικής ευθύνης του πωλητή (δικαίωμα αντικατάστασης, δικαίωμα επισκευής). Σημαντική, ανά κύκλους δικαίων, είναι η διαφορά στον τρόπο μεταβίβασης της κυριότητας κινητού πράγματος. Ενώ κατά το ελληνικό δίκαιο (ΑΚ 1034), το γερμανικό, το ισπανικό αλλά και το δίκαιο των χωρών της Λατινικής Αμερικής για τη μεταβίβαση της κυριότητας απαιτούνται συμφωνία και παράδοση της νομής του πράγματος, κατά το γαλλικό,

---

¹⁴ Βλ. Θ. Λιακόπουλος, Γενικό Εμπορικό Δίκαιο, γ' Έκδοση, 1998, σελ. 61.

αγγλικό και το δίκαιο των ΗΠΑ, η κυριότητα μεταβιβάζεται κατά τη συμφωνία των μερών ανεξάρτητα που λαμβάνει χώρα η παράδοση.

Η ερμηνευτική ή νομοθετική αντιμετώπιση αυτών των προβλημάτων δεν μπορεί παρά να υπαγορεύεται από τις ίδιες αρχές που δικαιολογούν την ειδικότητα του εμπορικού δικαίου. Εφαρμογή εμπορικού δικαίου, όπου υφίσταται, ή εμπορικών συνηθειών σε εμπορική πώληση δεν αποκλείει την εφαρμογή ειδικών διατάξεων για την προστασία του καταναλωτή, όταν δηλ. η πώληση είναι εμπορική για τον πωλητή μόνο. Σε ειδική ρύθμιση υποβάλλονται οι συμβάσεις παροχής αγαθών ή υπηρεσιών που καταρτίζονται με πρωτοβουλία του προμηθευτή εκτός του εμπορικού καταστήματος και οι συμβάσεις από απόσταση.

Περαιτέρω, εφαρμόζεται στη σύμβαση ειδική διάταξη του άρθρου 108 ΕΝ, η οποία καθορίζει τον τρόπο αποδείξεως της σχέσεως ενώπιον δικαστηρίου, με έγγραφα και μάρτυρες. Το άρθρο, όμως, αυτό φαίνεται να έχει περιπέσει σε αχρησία μετά τη θέσπιση συναφών διατάξεων περί αποδείξεως της πολιτικής δικονομίας. Ωστόσο, εμπεριέχει μία βασική αρχή, όχι μόνο για την εμπορική πώληση, αλλά και για κάθε άλλη εμπορική συναλλαγή, που δεν μπορεί να παραμένει εσαεί απαρατήρητη. Περιεχόμενο της είναι, ότι η απόδειξη εμπορικών πράξεων με μάρτυρες απαγορεύεται, εκτός εάν ο δικαστής «κρίνει» δεκτούς τους μάρτυρες, με την αιτιολογία ότι τα πάσης φύσεως υποχρεωτικά αποδεικτικά έγγραφα της εμπορικής συναλλαγής χάθηκαν τυχαία. Εν προκειμένω, δηλαδή, ο νομοθέτης προκρίνει ως αποδεικτικό μέσο της εμπορικής πράξης, που διενεργείται ως αγορά ή πώληση, το έγγραφο και μόνο κατ' εξαίρεση τη εμμάρτυρη απόδειξη.

Ειδικές, διατάξεις, εξάλλου διέπουν τις διεθνείς εμπορικές πωλήσεις κινητών πραγμάτων. Οι διατάξεις αυτές έχουν τεθεί με τη σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τις διεθνείς πωλήσεις κινητών πραγμάτων, που υιοθετήθηκε από τη Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών στη Βιέννη, την 11.4.1980, και κυρώθηκε στη χώρα μας με το νόμο 2531/97. Κατά τις διατάξεις της συμβάσεως, διεθνής είναι η πώληση κινητών μεταξύ μερών, που έχουν εγκατάσταση σε διάφορα συμβαλλόμενα κράτη ή όταν οι κανόνες του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου υποδεικνύουν ως εφαρμοστέο το δίκαιο ενός συμβαλλόμενου κράτους. Μονολότι, πάντως, η σύμβαση δεν αναφέρεται ευθέως σε εμπορικές πωλήσεις, γίνεται φανερό από τις εισαγωγικές της σκέψεις και από τον

αποκλεισμό της εφαρμογής της σε πωλήσεις κινητών για προσωπική χρήση ότι αφορά πρωτίστως και κυρίως τις εμπορικές πωλήσεις, στις οποίες μάλιστα αμφότερα τα μέρη είναι έμποροι¹⁵. Οι διατάξεις της διεθνούς συμβάσεως καταλαμβάνουν, τόσο το διαπραγματευτικό, όσο και το συμβατικό στάδιο της συναλλαγής, ρυθμίζοντας μάλλον, σχεδόν ολόκληρο το φάσμα των σχέσεων. Οι περισσότερες πάντως διατάξεις είναι ομοιόμορφες με εκείνες των άρθρων 513 επ. ΑΚ και των άρθρων 167 επ. και 185 επ. ΑΚ. Οι ιδιομορφίες στη ρύθμιση της διεθνούς εμπορικής πώλησεως έγκειται κυρίως στις ακόλουθες προβλέψεις:

α) Οι απυθντέες δηλώσεις βουλήσεως περιέρχονται στους παραλήπτες τους μόνο, όταν γίνονται προφορικά προς αυτούς ή τους επιδίδονται με οποιοδήποτε άλλο μέσο προσωπικά στον τόπο εγκατάστασης ή της ταχυδρομικής διεύθυνσης ή αλλιώς στη συνήθη διαμονή τους.

β) Ο αγοραστής οφείλει να εξετάσει τα κινητά το συντομότερο δυνατό, το αργότερο δε, επί μεταφοράς, όταν τα πράγματα φθάσουν στον προορισμό τους και να γνωστοποιήσει τις τυχόν πλημμέλειες στον πωλητή μέσα σε εύλογη προθεσμία από το χρονικό σημείο, κατά το οποίο τις διαπίστωσε ή όφειλε να τις διαπιστώσει και σε κάθε περίπτωση όχι μετά την παρέλευση δύο ετών από την πραγματική παράδοση των εμπορευμάτων.

γ) Αν από τη σύμβαση δεν προκύπτει προσδιορισμός του τιμήματος, θεωρείται ότι τα μέρη αποδέχονται σιωπηρά την «τρέχουσα τιμή» των πραγμάτων κατά το χρόνο σύναψης της σύμβασης για όμοια κινητά, που πωλούνται υπό συγκρίσιμους όρους στον ίδιο κύκλο συναλλαγών. Αν μάλιστα το τίμημα έχει ορισθεί κατά βάρος, σε περίπτωση αμφιβολίας, προσδιορίζεται από το καθαρό βάρος των πραγμάτων. Ο αγοραστής οφείλει να πληρώσει το τίμημα τηρώντας όλες τις σχετικά προβλεπόμενες διατυπώσεις, όπου έχει ορισθεί ή στον τόπο εγκατάστασης του πωλητή ή στον τόπο παράδοσης, αν η πληρωμή πρέπει να πραγματοποιηθεί «έναντι παράδοσης των κινητών ή των εγγράφων» και στο χρόνο αυτής της παράδοσης, όχι όμως και πριν την εξέταση των πραγμάτων, εκτός αν έχει ορισθεί κάτι διαφορετικό, χωρίς προηγούμενη πρόσκληση ή οποιαδήποτε συμμόρφωση του πωλητή σε διατυπώσεις.

---

¹⁵ Βλ. Α. Δήμα, Πεδίο Εφαρμογής της σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τις διεθνείς πωλήσεις κινητών πραγμάτων, ΔΕΕ 1998, σελ. 452 επ.

δ) Αν ο αγοραστής παραλείπει, να προσδιορίσει ειδικότερα τα αγορασθέντα πράγματα στον συμφωνηθέντα ή ταχθέντα χρόνο, ο πωλητής έχει δικαίωμα να κάνει ο ίδιος τον προσδιορισμό κατά καλή πίστη, ειδοποιώντας σχετικά τον αγοραστή και τάσσοντας σ' αυτόν εύλογη προθεσμία να προβεί σε διαφορετικό προσδιορισμό.

ε) Ο κίνδυνος της απώλειας ή βλάβης των κινητών μετατίθεται στον αγοραστή, όταν αυτά, κατά τη σύμβαση, παραδίδονται για μεταφορά στον πρώτο μεταφορέα στον τόπο που έχει συμφωνηθεί, εκτός εάν δεν έχει διαπιστωθεί ότι τα κινητά είναι τα αναφερόμενα στη σύμβαση πώλησης. Στα τελούντα ήδη υπό διαμετακόμιση κινητά, ο κίνδυνος μεταβαίνει στον αγοραστή, κατά κανόνα, στο χρόνο κατάρτισης της σύμβασης πώλησης. Στις λοιπές, περιπτώσεις, ο κίνδυνος μετατίθεται στον αγοραστή, όταν αυτός αναλαμβάνει τα πράγματα ή θα όφειλε να τα αναλάβει, κατά τη σύμβαση, στον χρόνο ή τον τόπο, όπου τίθενται στη διάθεσή του.

στ) Όταν τα πράγματα βρίσκονται στην κατοχή του αγοραστή ή του πωλητή, ενώ θα έπρεπε να είχαν παραληφθεί από το άλλο μέρος, σύμφωνα με τη σύμβαση ή λόγω υπέρβασης και ασκήσεως δικαιώματος αποποιήσεως από τον αγοραστή, υφίσταται υποχρέωση του κατέχοντος να συντηρεί τα πράγματα με δαπάνες του άλλου μέρους. Σε περίπτωση δε υπέρμετρης καθυστέρησης της παραλαβής τους ή αν υπάρχει κίνδυνος χειροτέρευσης ή η συντήρησή τους συνεπάγεται δυσανάλογα έξοδα, ο κατέχων δικαίωμα σε πώληση τους με οποιονδήποτε κατάλληλο τρόπο, ειδοποιώντας στις τελευταίες περιπτώσεις το άλλο μέρος, παρακρατώντας από το τίμημα της πώλησης τα έξοδα και αποδίδοντας το επιπλέον.

Α1β) Η επιχείρηση χειροτεχνίας

Αναφέροντας, καταρχήν, ο νόμος την «πάσαν επιχείρησιν χειροτεχνιών» ως «εμπορική πράξη», δεν είναι δυνατόν να εννοεί αντιφάσκοντας κάποιο εμπορικό επάγγελμα, όπως συχνά υποστηρίζεται. Αν πράγματι, ήθελε να κάνει κάτι τέτοιο δε θα έκανε λόγο για «πράξεις». Έπειτα, ο όρος «επιχείρηση» δε φαίνεται να έχει ιδιαίτερη ιστορική, κοινωνικοοικονομική ή νομική συνεκτική σημασία, που του αποδίδεται σήμερα, και η οποία ήταν μάλλον άγνωστη στην οικονομία και τη νομική επιστήμη των χρόνων του code de commerce και του β.δ. Δεν μπορεί, δηλαδή, να έχει

την έννοια του συνδυασμού των συντελεστών της παραγωγής με αποδοτικό σκοπό ή ακόμα περισσότερο την έννοια της επιχείρησης που λειτουργεί και αποδίδει χάρη στην επένδυση κεφαλαίου. Δεν μπορεί, επίσης, με νομική ορολογία να σημαίνει «σύνολο εκ πραγμάτων, δικαιωμάτων, πραγματικών καταστάσεων και σχέσεων, αποτελούν οργανωμένη οικονομική ενότητα περί το πρόσωπο του φορέως». Με την κρατούσα γαλλική ορολογία και του β.δ., με τον όρο «επιχείρηση» νοήθηκε απλώς η απλή μίσθωση έργου, ήτοι η εργολαβία. Ακριβέστερα, ο όρος αναφέρεται στο «πράττειν», την προσπάθεια επιτεύξεως ενός στόχου, εκτελέσεως ενός έργου. Πράξη και επιχείρηση είναι δύο έννοιες ταυτόσημες. Για το λόγο αυτό, ο νόμος δεν αναφέρεται στην οποιαδήποτε πράξη χειροτεχνίας αλλά σε «άσαν» πράξη, δηλαδή σε κάθε μία από τις πολλές πράξεις, που συναπαρτίζουν ένα επάγγελμα της κατηγορίας των χειροτεχνιών.

Ως χειροτεχνία, ειδικότερα, εννοείται κάθε επεξεργασία ή μεταποίηση πράγματος με τα χέρια. Η αναφορά ωστόσο της πρώτης περιπτώσεως του άρθρου 2 του β.δ. σε επεξεργασία ή μεταποίηση «αγορασμένων» εμπορευμάτων, ωθεί στην ερμηνευτική διαπίστωση ότι στην εν λόγω περίπτωση ο νόμος δεν εννοεί τα αγορασμένα, άρα ιδιόκτητα, πράγματα, αλλά τα ξένα. Είναι συνεπώς ορθός ο ορισμός ότι η χειροτεχνία, με την έννοια του νόμου, έγκειται στην επεξεργασία ή τη μετάπλαση «ξένης» πρώτης ύλης σε πράγματα χρήσιμα. Για τον ίδιο λόγο δεν μπορούν να ενταχθούν στην έννοια της χειροτεχνίας η βιομηχανία και η βιοτεχνία, οι οποίες προϋποθέτουν επεξεργασία ή μεταποίηση αγορασμένων, συνεπώς ιδίων και όχι ξένων, πρώτων υλών.

Επεξεργασία κατά το νόμο είναι η μεταβολή της χρηστικής μορφής ενός ξένου πράγματος. Μεταποίηση είναι η κατασκευή νέου πράγματος από την ξένη ύλη, χωρίς να επέρχεται αναγκαία και μεταβολή της ουσίας της. Πράξεις, επομένως, χειροτεχνιών, συνιστούν οι στα πλαίσια άσκησης σχετικού επαγγέλματος αναλήψεις, ιδίως, υποχρεώσεων επισκευής διαφόρων ειδών (π.χ. αυτοκινήτων, ενδυμάτων κλπ) και κατασκευής πραγμάτων με παρεχόμενα ξένα υλικά (π.χ. ελαίου από ελαιοτριβεία, ενδύματα από ραφεία, υδραυλικές εγκαταστάσεις και εγκαταστάσεις θέρμανσης σε ξένα ακίνητα). Στην χειροτεχνία υπάγεται και η εργολαβία οικοδομών, που συνίσταται στην επεξεργασία της οικοδομικής ύλης, προς κατασκευή οικοδομής επί αλλότριου οικοπέδου. Και σε αυτή την περίπτωση εξαιρείται η καλλιτεχνική

δημιουργία. Έτσι, ο ζωγράφος ή ο γλύπτης που με ξένη ύλη δημιουργεί καλλιτεχνήματα δεν ασκεί την εμπορική πράξη της χειροτεχνίας. Ο ζωγράφος, αντίθετα, που δημιουργεί απομιμήσεις πινάκων μεγάλων ζωγράφων, μπορεί να ασκεί χειροτεχνία ή αγορά προς μεταπώληση, ως εμπορικές πράξεις. Από καθαρά νομικής απόψεως, οι εμπορικές πράξεις της χειροτεχνίας συνιστούν αναλήψεις υποχρεώσεων εκτελέσεως έργου. Εμπορική, δηλαδή, είναι η νομική θέση του εργολάβου σε συμβάσεις μισθώσεως έργου των άρθρων 681 επ. ΑΚ. Για τον αντισυμβαλλόμενο του, αντίθετα, τον εργοδότη, η ανάθεση του έργου δεν απαιτείται να είναι, επίσης, εμπορική πράξη. Ο καθηγητής, που αναθέτει σε καθαριστήριο τον καθαρισμό των ενδυμάτων του, δεν επιχειρεί εμπορική πράξη, σε αντίθεση με τον εκμεταλλεζόμενο το καθαριστήριο θεργολάβου, που ασκεί εν προκειμένω την εμπορική πράξη της «χειροτεχνίας». Αν όμως ο υφασματέμπορος είναι εκείνος, που αναθέτει τον καθαρισμό υφασμάτων, που εμπορεύεται, εμπορική θα είναι και η ανάθεση του έργου (υποκειμενικά). Σε κάθε περίπτωση, εφαρμοστέες θα είναι οι διατάξεις των άρθρων 681 επ. ΑΚ, στην έκταση, που τυχόν υφιστάμενες ρυθμίσεις του εμπορικού δικαίου δεν αποκλείουν την εφαρμογή τους.

Α1γ) Η Επιχείρηση παραγγελίας

Ο νόμος θεωρεί, επίσης, πράξη εμπορική «πάσαν επιχείρησιν παραγγελίας». Η έννοια της εκφράσεως «πάσα επιχείρησης» είναι η ίδια ως ανωτέρω. Ο όρος «παραγγελία» προσδίδει συγκεκριμένο περιεχόμενο στη σχετική πράξη, η οποία γίνεται αντιληπτή στα πλαίσια σύμβασης μισθώσεως έργου. Ως παραγγελία, δηλαδή, νοείται η ενοχική σύμβαση μισθώσεως έργου, με την οποία ο παραγγελιοδόχος θεργολάβος) αναλαμβάνει την υποχρέωση να επιμεληθεί υποθέσεως του παραγγελέα θεργοδότη καταρτίζοντας δικαιοπραξία στο δικό του μεν όνομα για λογαριασμό όμως του παραγγελέα. Εμπορική πράξη, στα πλαίσια της συμβάσεως παραγγελίας είναι η ενέργεια μόνο του παραγγελιοδόχου, η εκ μέρους του δηλαδή ανάληψη της υποχρεώσεως να ενεργήσει ιδίως ονόματι για λογαριασμό του αντισυμβαλλομένου του, παραγγελέα, εφόσον, βέβαια, η πράξη, εντάσσεται κατά τα λοιπά, στα πλαίσια συναφούς επαγγέλματός του. Η πράξη αντίθετα του παραγγελέα στην ίδια σύμβαση, η ανάθεση δηλαδή, μόνο πράξη υποκειμενικά εμπορική μπορεί να είναι.

Η σχέση μεταξύ παραγγελέα και παραγγελιοδόχου, αφού έχει ως αντικείμενο την επιδίωξη συγκεκριμένου αποτελέσματος, αποτελεί σύμβαση μίσθωσης έργου και διέπεται επομένως από τις διατάξεις των άρθρων 681 επ. ΑΚ. Την εφαρμογή των διατάξεων αυτών επιβεβαιώνει και η διάταξη του άρθρου 91 ΕΝ. Γίνεται, επίσης, δεκτή η αναλογική επιλεκτική εφαρμογή στη σχέση διατάξεων από τα άρθρα 714 ΑΚ περί εντολής, παρότι ο παραγγελιοδόχος, σε αντίθεση με τον εντολοδόχο της 713 ΑΚ, αμείβεται. Στις σχέσεις με τρίτους η παραγγελία παριστά περίπτωση έμμεσης αντιπροσώπευσης (ΑΚ 212). Τα αποτελέσματα της επιχειρούμενης από τον παραγγελιοδόχο δικαιοπραξίας επέρχονται στο πρόσωπό του. Από την εσωτερική όμως σχέση με τον παραγγελέα είναι υποχρεωμένος να τα μεταβιβάσει περαιτέρω με ιδιαίτερη δικαιοπραξία, στον παραγγελέα, ο οποίος, πέραν της αμοιβής υποχρεούται και σε καταβολή των πάσης φύσεως δαπανών του παραγγελιοδόχου, που απαιτήθηκαν για την εκτέλεση της παραγγελίας.

Ο νόμος δεν προσδιορίζει τη φύση της εκ μέρους του παραγγελιοδόχου επιχειρηματία στο όνομά του, για λογαριασμό του παραγγελέα, πράξεως. Κατά συνέπεια, αυτή μπορεί να συνίσταται και σε μη εμπορική πράξη, ακόμα και σε αγορά ακινήτων. Άλλο είναι το θέμα ότι η αγορά ακινήτων δεν προσφέρεται πρακτικά για παραγγελιοδοχικό εμπόριο, λόγω των εξόδων και των διατυπώσεων στις απαιτούμενες μεταβιβάσεις. Πράγματι, σημαντικό στοιχείο του παραγγελιοδοχικού επαγγέλματος και των πράξεων, που επιχειρούνται στο πλαίσιο του, είναι η ίδια ονόματι, για λογαριασμό άλλου, επιχείρηση οποιασδήποτε δικαιοπραξίας και όχι μόνο εμπορικής. Αν ίσχυε το αντίθετο, ο παραγγελιοδόχος, στην περίπτωση, τουλάχιστον, που θα αναλάμβανε να πωλήσει στο όνομά του πράγματα άλλων για λογαριασμό τους, δε θα επιχειρούσε ποτέ εμπορική πράξη και συνεπώς, δε θα στηριζόταν σε προηγούμενη αγορά με πρόθεση μεταπωλήσεως. Ο ίδιος, όμως, ο νόμος στα άρθρα 92 επ. ΕΝ , αναφέρεται στην παραγγελιοδοχική πώληση ως εμπορική δικαιοπραξία.

Εμπορικές πράξεις παραγγελιοδόχου διακρίνουμε στις περιπτώσεις της παραγγελίας πωλήσεως, της παραγγελίας μεταφοράς, της «παραγγελιοδοχικής» αναδοχής έκδοσης μετοχών, της εντολής προς διενέργεια χρηματιστηριακής συναλλαγής, της εκχώρησης απαιτήσεων προς είσπραξη κλπ.

Ειδικότερα, μπορούμε να διακρίνουμε τις εξής κατηγορίες συμβάσεων παραγγελιών:

A) Η παραγγελία πώλησεως

Παραγγελία πώλησεως είναι η σύμβαση έργου, με την οποία ο παραγγελιοδόχος, ενεργώντας επαγγελματικά, αναλαμβάνει έναντι του παραγγελέα την υποχρέωση να πωλήσει για λογαριασμό του, στο δικό, όμως, όνομα, τα εμπορεύματα, τα οποία ο παραγγελέας του μεταβιβάζει είτε στην κατοχή, είτε την κυριότητα καταπιστευτικά, είτε την εξουσία μόνο διαθέσεως τους¹⁶. Η παραγγελία πώλησεως διέπεται κυρίως από τις διατάξεις των άρθρων 92-94 ΕΝ και, συμπληρωματικά από τις γενικές διατάξεις του ΑΚ, που διέπουν κάθε σχέση παραγγελίας.

Σύμφωνα με το άρθρο 92 του ΕΝ ο παραγγελιοδόχος που κατέβαλλε προκαταβολή στο παραγγελέα, ο οποίος απέστειλε τα προς πώληση εμπορεύματα από άλλη πόλη, έχει «προνόμιο» επί της τιμής τους, εάν βρίσκονται στις αποθήκες του ή σε δημόσιες αποθήκες ή αν πριν ακόμα φθάσουν μπορεί να αποδείξει με φορτωτική ή αγωγιαστήριο την αποστολή τους.

Αν η πώληση πραγματοποιηθεί, ο παραγγελιοδόχος, έχει, έναντι των άλλων δανειστών του παραγγελέα, δικαίωμα προνομιακής ικανοποίησής του από το τίμημα ή το οποιοδήποτε αντάλλαγμα για τις απαιτήσεις του ως προς τις προκαταβολές, τους τόκους και τα έξοδα. Κατ' εξαίρεση, όταν δεν πρόκειται για αποστολή εμπορευμάτων σε άλλη πόλη, αλλά ο παραγγελιοδόχος ή μόνο ο θεματοφύλακας βρίσκεται στο ίδιο με τον παραγγελέα τόπο, η εξασφάλιση των πρώτων για τυχόν προκαταβολές, δάνεια ή πληρωμές μπορεί να επιτευχθεί μόνο κατά τις διατάξεις του ΑΚ περί συστάσεως ενεχύρου. Σε περίπτωση πτωχεύσεως του παραγγελιοδόχου, ο παραγγελέας μπορεί να «διεκδικήσει» κατά την ΕΝ 673, τα εμπορεύματα που παραδόθηκαν προς πώληση στον πτωχεύσαντα, εφόσον υπάρχουν ακόμα στα χέρια του αναλλοίωτα εν όλω ή εν μέρει, ή διαφορετικά, το τίμημα της πώλησεως, που ακόμα οφείλει ο αγοραστής στον πτωχεύσαντα παραγγελιοδόχο, στρεφόμενος ευθέως κατά του οφειλέτη αγοραστή¹⁷.

B) Η παραγγελία μεταφοράς

¹⁶ Βλ. ΕφΔωδ. 160/1998 ΕπισκΕΔ 1999, σελ 750 επ.

¹⁷ ΕΝ 669.

Παραγγελία μεταφοράς είναι η σύμβαση μισθώσεως έργου, με την οποία ο παραγγελιοδόχος, ενεργώντας πάντα στα πλαίσια σχετικού επαγγέλματος, αναλαμβάνει έναντι αμοιβής (προμήθειας) την υποχρέωση να καταρτίσει σύμβαση μεταφοράς πραγμάτων με τρίτο (μεταφορέα) στο δικό του μεν όνομα, για λογαριασμό, όμως, του αντισυμβαλλομένου του παραγγελέα.

Παραγγελία μεταφοράς ασκούν τα ταχυδρομεία και οι διάφορες επιχειρήσεις ταχυμεταφορών, όταν αναθέτουν τη μαζική μεταφορά αντικειμένων με μεταφορέα της επιλογής τους, και κάθε γραφείο μεταφορών, που διαμεσολαβεί μεταξύ του αναζητούντα μεταφορικό μέσο και του μεταφορέα, συντονίζοντας συνήθως μαζικές και συμφέρουσες για τα μέρη μεταφορές.

Τη σύμβαση αυτή διέπουν, πρωτίστως, οι διατάξεις των άρθρων 95-101 ΕΝ, ως ειδικές. Έπονται οι γενικότερες για τους παραγγελιοδόχους διατάξεις των άρθρων 90-91 ΕΝ και του ΑΚ. Παράλληλα, βέβαια, ο παραγγελιοδόχος μεταφοράς αναλαμβάνει συχνά και υποχρεώσεις προσωρινής φύλαξης των πραγμάτων, συσκευασίας, φόρτωσης, εκφόρτωσης, εκτελωνισμού και παραλαβής. Στις περιπτώσεις αυτές, η σύμβαση παραγγελίας προσλαμβάνει μεικτό χαρακτήρα, διεπόμενη, κατά τις περιστάσεις, και από τις αντίστοιχες διατάξεις, που αφορούν κάθε συγκεκριμένη παροχή, όπως, ιδίως, τις διατάξεις του ΑΚ περί παρακαταθήκης, μισθώσεως έργου, εργασίας και εντολής.

Υποχρέωση του μεταφορέα είναι να μεταφέρει και να παραδώσει τα πράγματα, κατά τους όρους της σύμβασης, στον παραλήπτη (η συσκευασία είναι υποχρέωση του αποστολέα, ενώ η φόρτωση και στοιβασία του μεταφορέα ΚΙΝΔ 112β) και δικαίωμά του η αμοιβή, δηλ. το κόμιστρο που βαρύνει τον αντισυμβαλλόμενο του. Για τις απαιτήσεις του (κόμιστρο και δαπάνες) έχει ο μεταφορέας νόμιμο ενέχυρο στα πράγματα που μεταφέρει. Η ευθύνη για απώλεια ή βλάβη του πράγματος και μη έγκαιρη άφιξη του μεταφορέα, είναι στον ΕμπΝ 102-103 ευθύνη και για τα τυχερά, δηλ. απαλλάσσεται μόνο αν συντρέχει ανωτέρα βία ή ζημία που προήλθε από ελάττωμα που προέρχεται από το ίδιο το πράγμα. Απαλλάσσει, επίσης, τον μεταφορέα καθώς και τον παραγγελιοδόχο μεταφοράς από την ευθύνη η αδιαμαρτύρητη πραγματική παραλαβή των πραγμάτων και η καταβολή του κομίστρου από τον παραλήπτη. Για την παραγραφή ισχύει η ΕμπΝ 107, διάταξη η

οποία ισχύει και για τον παραγγελιοδόχο μεταφοράς και για κάθε αξίωση από παράβαση άλλης παρεπόμενης υποχρέωσης του μεταφορέα, όπως της υποχρέωσης για παράδοση του εμπορεύματος με αντικαταβολή της αξίας του.

Το δίκαιο της μεταφοράς είναι κατά κανόνα αναγκαστικό δίκαιο, κυρίως στα ζητήματα της ευθύνης του μεταφορέα, όπου απαλλακτικές ρήτρες δεν επιτρέπονται, αλλά και δημόσιο δίκαιο σε θέματα άσκησης της δραστηριότητας του χερσαίου μεταφορέα, ενώ δε λείπει και υποχρέωση προς κατάρτιση σύμβασης μεταφοράς.

Επίσης, χαρακτηριστικό της σύμβασης μεταφοράς είναι ο ποσοτικός περιορισμός της ευθύνης του μεταφορέα προς αποζημίωση. Τέτοιος περιορισμός δεν προβλέπεται από των ΕμπΝ για τη σύμβαση χερσαίας οδικής μεταφοράς προσώπων και πραγμάτων με εξαίρεση τον δυνητικό περιορισμό του κυρίου αυτοκινήτου. Συμβατικές ρήτρες ποσοτικού περιορισμού της ευθύνης του μεταφορέα κρίνονται κατά τις γενικές διατάξεις και το δίκαιο της προστασίας του καταναλωτή. Στη σιδηροδρομική μεταφορά, ποσοτικός περιορισμός της ευθύνης του μεταφορέα ισχύει για τις περιπτώσεις απώλειας ή βλάβης του εμπορεύματος ή υπέρβασης των προθεσμιών παράδοσης, όχι όμως στη μεταφορά προσώπων. Στη θαλάσσια μεταφορά πραγμάτων ισχύει επίσης ο ποσοτικός περιορισμός της ευθύνης του μεταφορέα, ενώ δεν ισχύει στη μεταφορά προσώπων.

Αρρύθμιστα, παραμένουν στο ελληνικό δίκαιο της χερσαίας οδικής μεταφοράς το δικαίωμα τροποποίησης της μεταφοράς από τον αποστολέα, η ρύθμιση σε περίπτωση αδυναμίας εκτέλεσης της μεταφοράς από απρόβλεπτους λόγους και τα αντίστοιχα δικαιώματα του μεταφορέα καθώς και ο τρόπος αποζημίωσης. Το δικαίωμα του αποστολέα να τροποποιεί μονομερώς τη σύμβαση μεταφοράς συνίσταται στο δικαίωμά του να λύει τη σύμβαση, να ζητεί την επιστροφή των πραγμάτων, την παράδοσή τους σε άλλο παραλήπτη, ή σε άλλον τόπο προορισμού. Έναντι αυτού του δικαιώματος του αποστολέα, ο μεταφορέας έχει αντίστοιχη αξίωση αποζημίωσης πέραν του κομίστρου. Το δικαίωμα τροποποίησης περιέρχεται στον παραλήπτη, όταν παραδόθηκε σ' αυτόν το δηλωτικό μεταφοράς ή το μεταφερόμενο πράγμα¹⁸.

---

¹⁸ Βλ. Θ. Λιακόπουλος, Γενικό Εμπορικό Δίκαιο, γ' Έκδοση, 1998, σελ. 93.

Γ) Η χρηματιστηριακή παραγγελία

Χρηματιστηριακή παραγγελία είναι η σύμβαση μισθώσεως έργου, με την οποία ο παραγγελιοδόχος, ο οποίος είναι υποχρεωτικά μέλος χρηματιστηρίου, δηλαδή ανώνυμη χρηματιστηριακή εταιρεία (ΑΧΕ) ή ΕΠΕΥ ή τράπεζα, αναλαμβάνει έναντι του πελάτη του, παραγγελέα (επενδυτή) την υποχρέωση να συνάψει οποιασδήποτε μορφής χρηματιστηριακή συναλλαγή με αντικείμενο χρηματιστηριακά πράγματα στο χρηματιστήριο, του οποίου είναι μέλος, στο όνομά του, για λογαριασμό, όμως, του παραγγελέα.

Η χρηματιστηριακή νομοθεσία επιβάλλει στους παραγγελιοδόχους χρηματιστηριακών συναλλαγών ιδιαίτερες υποχρεώσεις αυστηρής τήρησης στοιχείων για τις εντολές που αναλαμβάνουν να εκτελέσουν, ώστε να είναι δυνατός ο έλεγχος από τα αρμόδια για την άσκηση εποπτείας όργανα. Κατά τα λοιπά, η χρηματιστηριακή παραγγελία διέπεται από τις διατάξεις για την εντολή.

Τα αναφερθέντα παραπάνω μέλη του χρηματιστηρίου ασκούν επαγγελματικά επιχείρηση παραγγελίας. Από το λόγο αυτό φέρουν την εμπορική ιδιότητα, την οποία, φέρουν, ούτως ή άλλως, και από τον τύπο τους, ως ανώνυμες εταιρείες, αλλά και δυνάμει της διατάξεως της πρώτης παραγράφου του άρθρου 12 του ν. 3632/1928, κατά την οποία «ο χρηματιστής θεωρείται έμπορος, ασκών δημόσιο λειτουργήμα». Έτσι, οι χρηματιστηριακές συναλλαγές, που διενεργούν τα μέλη στις χρηματιστηριακές αγορές σε εκτέλεση της παραγγελίας, παρίστανται ως υποκειμενικά εμπορικές πράξεις.

Ο νόμος ωστόσο χαρακτηρίζει ευθέως τις χρηματιστηριακές συναλλαγές ως εμπορικές «δια πάντας τους συμβαλλομένους» (άρθρο 15 παρ. 5 ν. 3632/1928). Το γεγονός αυτό έχει ωθήσει στη διαμόρφωση της αντίληψης, ότι με τη διάταξη αυτή ο νόμος εισάγει μιαν ακόμα καινοφανή κατηγορία εμπορικών πράξεων, διευρύνοντας το σχετικό κατάλογο των άρθρων 2 και 3 του β.δ. της 2/14 Μαΐου 1835. Επειδή, όμως, ούτε την τροποποίηση του καταλόγου επιδιώχθηκε, ούτε υπήρξε, πράγματι, ανάγκη διευρυνσεώς του, κατά τα ανωτέρω, και εν πάση περιπτώσει, οι χρηματιστηριακές συναλλαγές, όπως και από όποιον και αν διενεργούνται, συνιστούν κατά κανόνα παροχή υπηρεσίας σε τρίτους.

Α1δ) Επιχείρηση μετακομίσεως δια γης ή δι' ύδατος

Επιχείρηση «μετακομίσεως» (μεταφοράς) «δια γης ή δι' ύδατος» είναι η εμπορική πράξη του μεταφορέα, ο οποίος στα πλαίσια άσκησης του επαγγέλματός του, αναλαμβάνει την υποχρέωση να μεταφέρει πρόσωπα ή πράγματα από την ξηρά ή τα εσωτερικά ύδατα. Στην εμπορική αυτή πράξη δε συμπεριλαμβάνεται η θαλάσσια μεταφορά, επειδή αυτή αναφέρεται μεταξύ των εμπορικών πράξεων του άρθρου 3 του β.δ. ως «ναύλωσις». Δε συμπεριλαμβάνεται επίσης, η αεροπορική μεταφορά, η οποία, ωστόσο, θεωρείται εμπορική με αναλογική εφαρμογή των παραπάνω περί θαλάσσιας μεταφοράς διατάξεων.

Στην κατηγορία αυτή εμπορικών πράξεων, που κατά τα ανωτέρω χαρακτηρίζουν ένα ευρύ κύκλο μεταφορικών επαγγελμάτων, ανήκουν, οι σιδηροδρομικές μεταφορές επιβατών και εμπορευμάτων, οι οδικές μεταφορές επιβατών (ΚΤΕΛ, αστικές συγκοινωνίες, μετρό, Ταξί κλπ), οι μεταφορές των βυτιοφόρων, των φορτηγών δημόσιας χρήσης, των ποταμόπλοιων, των φορτηγών οδικής βοήθειας κλπ. Η εμπορικότητα της πράξης δεν επηρεάζεται από το εάν ο μεταφορέας χρησιμοποιεί ιδιόκτητο ή μισθωμένο μεταφορικό μέσο, ούτε όταν κάνει χρήση ξένης ελκτικής δύναμης για τη μεταφορά.

Η εμπορική πράξη της μεταφοράς αποτελεί, από ενοχικής απόψεως, τη δικαιοπρακτική ενέργεια του ασκούντος το επάγγελμα του μεταφορέα σε μια σύμβαση μισθώσεως έργου, με αντικείμενο την εκ μέρους του ανάληψη της υποχρέωσης να εκτελέσει το έργο του. Τα δικαιώματα συνεπώς και οι υποχρεώσεις του μεταφορέα έναντι του συμβαλλομένου, ο οποίος μπορεί να είναι ο ίδιος ο ενδιαφερόμενος αποστολέας ή επιβάτης ή παραγγελιοδόχος του, προσδιορίζονται, τόσο από τις γενικές διατάξεις του ΑΚ (άρθρο 681 επ.) περί συμβάσεως μισθώσεως έργου, όσο και από τις κατά περίπτωση ειδικότερες διατάξεις της εμπορικής νομοθεσίας. Η νομική, αντίθετα, θέση του αποστολέα είναι εκείνη του απλού εργοδότη, εκτός αν συγκεκριμένη περίπτωση η συμμετοχή του στη σύμβαση μεταφοράς αποτελεί και γι' αυτόν (υποκειμενικά) εμπορική πράξη, όπως όταν ο εργοδότης είναι ο παραγγελιοδόχος.

Οι μεταφορές διακρίνονται σε: α) εθνικές και διεθνείς, ανάλογα με το εάν διεξάγονται στο εσωτερικό μιας χώρας ή επεκτείνονται και στο έδαφος άλλων χωρών, β) απλές, όταν εκτελούνται με ένα μεταφορικό μέσο και σύνθετες όταν εκτελούνται με περισσότερα. Οι σύνθετες διακρίνονται περαιτέρω σε μεικτές, διαδοχικές και συνδυασμένες. Διακρίνονται επίσης σε χερσαίες, στις οποίες υπάγονται οι οδικές, σιδηροδρομικές και στα εσωτερικά ύδατα μεταφορές, σε θαλάσσιες και αεροπορικές.

Όσον αφορά τις χερσαίες μεταφορές έχουμε να σημειώσουμε τα εξής:

A) Οι οδικές μεταφορές

Οδική είναι η χερσαία μεταφορά, που διεξάγεται με τροχοφόρα οχήματα. Στις οδικές μεταφορές εφαρμόζονται, καταρχήν, οι διατάξεις των άρθρων 102 -107 του ΕΝ. Σύμφωνα με αυτές:

α) Ο μεταφορέας ευθύνεται για κάθε απώλεια των μεταφερομένων πραγμάτων, εκτός αν η απώλεια οφείλεται σε ανωτέρα βία. Ευθύνεται, συνεπώς και για τα τυχερά.

β) Ο μεταφορέας ευθύνεται, επίσης, για κάθε χειροτέρευση των πραγμάτων, εκτός αν αυτή οφείλεται σε ελαττώματα των πραγμάτων ή σε ανωτέρα βία. Δεν απαλλάσσεται, επομένως, αν η ζημιά οφείλεται σε τυχερά.

γ) Ο μεταφορέας ευθύνεται ακόμα και την καθυστέρηση της μεταφοράς, εκτός αν εμποδίστηκε από ανωτέρα βία.

δ) Κάθε αξίωση, πάντως, από τις παραπάνω αιτίες κατά του μεταφορέα, αποσβήνεται κατά τη στιγμή της αδιαμαρτύρητης παραλαβής των πραγμάτων και της πληρωμής. Επιπλέον, όπως και ως προς την εγγυητική ευθύνη του παραγγελιοδόχου, η αξίωση κατά του μεταφορέα για απώλεια ή ζημιά των πραγμάτων υπόκειται σε εξάμηνη παραγραφή, αν πρόκειται για εθνική μεταφορά και σε ενιαύσια παραγραφή αν πρόκειται για διεθνή.

ε) Αν ο παραλήπτης αποποιηθεί ή εγείρει αντιρρήσεις ως προς την παραλαβή πραγμάτων, μπορεί να διαταχθεί από το Μονομελές Πρωτοδικείο ή το Ειρηνοδικείο έλεγχος των πραγμάτων από διοριζόμενο πραγματογνώμονα με εντολή, που καταχωρείται κάτω από τη σχετική αίτηση του ενδιαφερομένου.

στ) Οι ίδιες ως άνω διατάξεις των άρθρων 102-107 ΕΝ εφαρμόζονται και σε περιπτώσεις μεταφορών από τα εσωτερικά ύδατα με ποταμόπλοια ή με λέμβους.

B) Οι σιδηροδρομικές μεταφορές

Οι εθνικές σιδηροδρομικές μεταφορές διεξάγονται στην Ελλάδα μονοπωλιακά από τον Οργανισμό Σιδηοδρόμων Ελλάδος (ΟΣΕ), ο οποίος έχει ιδρυθεί ως νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου και διέπεται κυρίως από τις διατάξεις του ν.δ. 674/1970, συμπληρωματικά δε, ως προς τη λειτουργία του, από το ν. 2190/1920 για τις ανώνυμες εταιρείες.

Οι διεξαγόμενες (σιδηροδρομικές) μεταφορές αποτελούν αντικείμενο ρύθμισης σχετικού κανονισμού – του ΚΑ.ΜΕ.Σ – ο οποίος θεσπίστηκε με κανονιστική διοικητική πράξη- την υπ' αριθμ. Α/20998/3079/4.3.68 απόφαση του υπουργού συγκοινωνιών-, που έχει ισχύ ουσιαστικού νόμου. Ως διοικητική πράξη δεν υπερισχύει, πάντως, των διατάξεων του ΕΝ και του ΑΚ, που ρυθμίζουν κατά τα ανωτέρω τη χερσαία εν γένει μεταφορά

Στις διεθνείς σιδηροδρομικές μεταφορές ισχύει ο ν. 1593/1986 «Κύρωση της σύμβασης για τις διεθνείς σιδηροδρομικές μεταφορές και της τελικής πράξης της όγδοης αναθεωρητικής διάσκεψης των διεθνών συμβάσεων για τη μεταφορά εμπορευμάτων και επιβατών και αποσκευών με σιδηρόδρομο».

A1ε) Η Επιχείρηση προμηθείας

Επιχείρηση προμηθείας είναι η εμπορική πράξη, που διεξάγεται στα πλαίσια σχετικού επαγγέλματος του προμηθευτή, πωλητή, και ως αντικείμενο έχει τη συμφωνία μαζικής παροχής αγαθών σε εκείνον, που τα έχει ανάγκη για μελλοντική χρήση και προνοώντας σχετικά τα αγοράζει – τα παραγγέλλει – εκ των προτέρων. Αν και ο όρος είναι αμφίσημος, αφού υποδηλώνει τόσο την ενέργεια του προμηθευτή, όσο και την ενέργεια του προμηθευόμενου, στη συγκεκριμένη περίπτωση φαίνεται ότι έχει την πρώτη μόνο σημασία. Αυτό συνάγεται όχι μόνο από την ενεργητική σημασία όλων των αναφερόμενων στο νόμο εμπορικών πράξεων, αλλά και από τη σημασία των αντίστοιχων επίσημων όρων της γερμανικής κυρίως μετάφρασης αλλά και της γαλλικής προελεύσεως του κειμένου του β.δ.

Κατά συνέπεια εμπορική είναι η πώληση αγαθών, την οποία επιχειρεί ο προμηθευτής στα πλαίσια του σχετικού επαγγέλματος του προς συγκεκριμένους πελάτες ή πελάτη του, συνήθως επαναλαμβανόμενα ή εφάπαξ μεν, αλλά σε σημαντικές εμπορικές ποσότητες.

Για την ύπαρξη επιχείρησης προμήθειας, με την παραπάνω έννοια, δεν είναι βέβαια αναγκαίο ούτε να υπάρχουν ήδη τα προς πώληση αγαθά, ούτε αυτά να αγοράζονται οπωσδήποτε εκ των υστέρων από τον προμηθευτή, όπως υποστηρίζεται από πολλούς, όπως τον Κ. Ρόκα, τον Α. Τσιριντάνη ή τον Θ. Λιακόπουλο. Σημασία έχει μόνο η ιδιαιτερότητα της ανάληψης της υποχρέωσης για επαναλαμβανόμενη ή εφάπαξ, αλλάζε μεγάλες ποσότητες κάλυψη αναγκών του αντισυμβαλλομένου σε αγαθά. Σημασία, με άλλα λόγια, έχει η μαζική επαναλαμβανόμενη ή εφάπαξ πώληση μόνο των αγαθών και όχι η αγορά τους. Η αγορά μπορεί, έτσι, να έχει προηγηθεί με ή χωρίς πρόθεση μεταπωλήσεως ή να γίνεται αυτή μετά την κατάρτιση της ενοχικής συμβάσεως πωλήσεως, οπότε υπάρχει πρόθεση απλώς εκπληρώσεως της ήδη καταρτισθείσας συμβάσεως.

Ακριβώς, επειδή η τελευταία περίπτωση αντιδιαστέλλει με σαφήνεια την «επιχείρηση προμήθειας» από την «αγορά προς μεταπώληση» και αποτελεί, επιπλέον, το συνήθως συμβαίνον στην πρακτική των εμπορικών συναλλαγών, έχει επικρατήσει η αντίληψη περί της αναγκαιότητας του στοιχείου του μεταγενέστερου χρόνου αγοράς στην εν λόγω εμπορική πράξη. Είναι, πράγματι, λογικό ότι η επικινδυνότητα της μαζικής αγοράς αγαθών με απλή πρόθεση μεταπωλήσεως, χωρίς να έχει εκ των προτέρων εξασφαλισθεί με συμβατική δέσμευση η πώλησή τους, επηρεάζει καταλυτικά την εμπορική συμπεριφορά, ώστε να προτιμάται αναφανδόν η αντίστροφη δράση. Προηγείται η πώληση των αγαθών και έπεται η αγορά τους. Η διαπίστωση, όμως, αυτή δεν μπορεί να καταλύσει το αληθές, κατά τα ανωτέρω, εννοιολογικό περιεχόμενο της επιχείρησης προμήθειας. Βέβαια, η εμπορική πράξη της «αγοράς προς μεταπώληση» φαίνεται να καλύπτει μέγα μέρος των περιπτώσεων προμήθειας. Ενδιαφέρουσα, φαίνεται ωστόσο η διάκριση ότι αντικειμενικά εμπορική πράξη, στην μεν πρώτη περίπτωση είναι η αγορά των αγαθών, στη δεύτερη η πώλησή τους. Αντίστοιχα, η μεταπώληση των αγαθών και η αγορά τους στις δύο εν λόγω διαφορετικές περιπτώσεις συνιστούν υποκειμενικά εμπορικές πράξεις.

Αντικείμενα προμηθείας μπορούν να είναι ενσώματα ή ασώματα, δυνάμεις ή ενέργειες. Μπορούν ακόμα να είναι τόσο η κυριότητα πραγμάτων, όσο και απλώς η χρήση τους. Επιχείρηση, έτσι, προμηθείας συνιστούν ενδεικτικά: η πώληση τροφίμων σε λέσχες, εστίες, νοσοκομεία κλπ, η πώληση αναλώσιμων υλικών σε υπηρεσίες δημόσιες ή σε ιδιωτικές επιχειρήσεις, οι πωλήσεις στρατιωτικών ειδών και πολεμικού υλικού στο στρατό, οι πωλήσεις καυσίμων σε πολυκατοικίες, η καλωδιακή τηλεόραση, η πώληση κλινοσκεπασμάτων, κλινών, καθισμάτων, κουρτινών, κρεμαστών κλπ σε ξενοδοχειακή μονάδα, η πώληση φαρμάκων σε κλινικές.

Ζήτημα, ιδίως, τίθεται ως προς την πώληση (προμήθεια) πραγμάτων από τον παραγωγό ή τον έχοντα αποκτήσει από χαριστική αιτία ή με τρόπο πρωτότυπο και από εκείνον που τα έχει αγοράσει χωρίς πρόθεση μεταπώλησης. Αμφισβητείται, επίσης, αν στην έννοια της επιχείρησης προμήθειας υπάγονται οι εκμισθώσεις πραγμάτων και οι παροχές υπηρεσιών τρίτων προσώπων. Στην πρώτη περίπτωση η απάντηση στη σύγχρονη πραγματικότητα θα πρέπει να είναι καταφατική. Στη δεύτερη περίπτωση, οι παροχές υπηρεσιών τρίτων προσώπων, όπως η παροχή καθαριστριών σε επιχείρηση, συνοδών, χορευτριών σε κέντρο διασκέδασης, ηθοποιών για παράσταση, εργατών κλπ, δεν μπορεί να υπάγεται στην επιχείρηση προμηθείας, επειδή οι άνθρωποι δεν είναι αντικείμενα συναλλαγής. Τέλος, από ενοχική απόψεως, η επιχείρηση προμηθείας αφορά πώληση πράγματος. Εμπορική, επομένως, πράξη είναι η ανάληψη της υποχρέωσης του πωλητή να μεταβιβάσει στον αγοραστή την κυριότητα του πωληθέντος πράγματος και να παραδώσει σε αυτόν το πράγμα. Είναι προφανές κατά τα λοιπά, ότι στη σχέση εφαρμόζονται οι διατάξεις, που αφορούν εν γένει την εμπορική πώληση. Τις δημόσιες προμήθειες διέπουν, ειδικότερα, οι διατάξεις του π.δ. 394/1996.

Δ1στ) Η επιχείρηση πρακτορείας

Επιχείρηση πρακτορείας είναι η εμπορική πράξη, με την οποία ο «πράκτορας» αναλαμβάνει έναντι του αντισυμβαλλομένου του και με αμοιβή την υποχρέωση να επιμελείται εν όλω ή εν μέρει των εμπορικών αυτού υποθέσεων σε έναν τόπο με δική

του επαγγελματική οργάνωση¹⁹. Πρόκειται ουσιαστικά για την περίπτωση της εμπορικής αντιπροσωπείας, στην οποία ο αντιπρόσωπος δραστηριοποιείται στην αγορά με δική του αυτοτελή και ανεξάρτητη επιχείρηση και όχι στα πλαίσια της επιχείρησης του αντιπροσωπευομένου του, ως υπάλληλός του, με σχέση εξαρτημένης εργασίας.

Αυτό συνάγεται από την έννοια του όρου «πράκτορας» και «πρακτορείο», που χρησιμοποιείται και σε άλλα νομοθετήματα, όπως στο άρθρο 567 του ΕΝ, αλλά και στα άρθρα 50 επ. του ν. 2190/1920, 57 επ. του ν. 3190/1955, 2 επ. του ν. 1569/1985 για τους ασφαλιστικούς πράκτορες κλπ. Συνάγεται, επίσης, από την ίδια την ορολογία και ερμηνεία του β.δ. της 2/14 Μαΐου 1835.

Πράγματι, στο άρθρο 2 του β.δ. γίνεται λόγος για πρακτορεία αλλά και για «agentschaft» στο ισοδύναμο ισχύος κείμενο του β.δ. που δημοσιεύθηκε και στα γερμανικά. Επιπλέον, στα αντίστοιχα άρθρα 631-639 του code de commerce, των οποίων απλή μετάφραση αποτέλεσαν οι διατάξεις των 9 πρώτων άρθρων του β.δ., γίνεται επίσης λόγος για «enterprise d' agences». Είναι επομένως, σαφές, ότι με τους όρους αυτούς δεν εννοείται τίποτα περισσότερο από την εμπορική αντιπροσωπεία. Άλλωστε, φαίνεται αδιανόητο ο συντάκτης του code de commerce και του β.δ. να γνωρίζει τη μεσιτεία και την παραγγελία, αλλά να αγνοεί της πολύ σημαντική για το εμπόριο περίπτωση της αντιπροσώπευσης.

Η πρακτορεία, λοιπόν, είναι σχέση αποκλειστικά εμπορικής αντιπροσωπείας, σύμφωνα και με τη νομολογία του ΔΕΚ²⁰ και ως εμπορική πράξη αφορά τη με βάση μια εσωτερική, βασική σχέση ανάληψη από τον αντιπρόσωπο της υποχρέωσης για διαρκή επιμέλεια υποθέσεως ή υποθέσεων του αντιπροσωπευομένου σε συγκεκριμένο τόπο με δική του επιχείρηση.

Το εμπορικό κριτήριο της μαζικότητας βρίσκεται εν προκειμένω στη νομική ιδιομορφία της πράξεως, η οποία παρίσταται ως τμήμα συμβάσεως πλαισίου, που υποχρεώνει τον πράκτορα σε ένα σύνολο επαναλαμβανομένων πράξεων. Κατά

¹⁹ Βλ. Γεωργακόπουλος, Εγχειρίδιο Εμπορικού Δικαίου, τομ. 2^{ος}, Οι Εμπορικές Πράξεις τευχ. 2^ο – Συμβάσεις, Β' Υπηρεσιών, β' εκδ. 1999, σελ. 422.

²⁰ Υποθ. C-456/1998, αποφ. 13.7.2000, ΔΕΕ 2001, σελ. 291 επ.

συνέπεια, δεν είναι εμπορική η μεμονωμένη πράξη αντιπροσώπευσης, παρά μόνο αν αυτή εντάσσεται στα πλαίσια της δράσης του εμπορικού αντιπροσώπου, ο οποίος, επίσης, μόνο με τον τρόπο αυτό μπορεί να σχηματίσει το εμπορικό του επάγγελμα.

Σημαντικές για την εμπορική πράξη της πρακτορείας είναι οι διαπιστώσεις:

A) Ο πράκτορας διαθέτει δική του επιχείρηση στην οποία βασίζει την προώθηση των υποθέσεων του αντιπροσωπευομένου,

B) Ο αντιπροσωπευόμενος ασκεί εμπορική δραστηριότητα, στα πλαίσια της οποίας δραστηριοποιείται βοηθητικά και ο πράκτορας

Γ) Η πρακτορεία, ως εμπορική πράξη, είναι μία εγκαθιδρύουσα διαρκή ενοχική σχέση. Αν ο πράκτορας αντιπροσωπεύει παράλληλα πλείονες, θα συντρέχουν και πλείονες σχέσεις πρακτορείας.

Δ) Στα πλαίσια εκπλήρωσης της γενικής υποχρέωσης, που ανέλαβε έναντι συμβαλλομένου του, ο πράκτορας εμφανίζεται προς τρίτους ως άμεσος ή έμμεσος αντιπρόσωπος, όσον αφορά την κατάρτιση δικαιπραξιών, αλλά και ως απλός μεσίτης ή οποιασδήποτε αποστολής εργολάβος

Πρακτορεία ασκούν οι αντιπρόσωποι, κυρίως, πωλήσεως βιομηχανικών και βιοτεχνικών προϊόντων, όπως αυτοκινήτων, μηχανημάτων, τυποποιημένων τροφίμων, ενδυμάτων, υποδημάτων, οι αντιπρόσωποι στις πωλήσεις λαχείων²¹, στοιχημάτων ΠΡΟΠΟ κλπ. Και οι αντιπρόσωποι επιχειρήσεων παροχής υπηρεσιών (ασφαλίσεων, μεταφορών, τραπεζικών εργασιών κλπ). Πρακτορεία ασκούν, επίσης, εν μέρει ο διανομέας και ο δικαιοδόχος σε σύμβαση δίκαιης χρήσης (franchising).

Τη σχέση διέπουν και τη νομική θέση του πράκτορα καθορίζουν οι διατάξεις περί αντιπροσωπεύσεως (ΑΚ 211 επ.), περί πληρεξουσιότητας (ΑΚ 216 επ.), περί παροχής ανεξάρτητων υπηρεσιών (ΑΚ 648 επ.) και κυρίως με αναλογική εφαρμογή, λόγω της υπάρξεως του στοιχείου της αμοιβής, οι διατάξεις περί εντολής (ΑΚ 713 επ.). Ειδικές, ωστόσο, διατάξεις έχουν τεθεί για τον εμπορικό αντιπρόσωπο με το π.δ. 219/1991 «περί εμπορικών αντιπροσώπων σε συμμόρφωση προς την οδηγία 86/653/ΕΟΚ του

---

²¹ Βλ. ΕφΑθ. 4167/1996, ΔΕΕ 1996, σελ. 797.

Συμβουλίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων» και ακόμα όσον αφορά τον ναυτικό και τον ασφαλιστικό πράκτορα.²²

Θα είναι χρήσιμο, στο σημείο αυτό να δούμε κάποιες από τις κυριότερες περιπτώσεις «πρακτόρων»:

1. Εμπορικός αντιπρόσωπος. Σύμφωνα με το π.δ. 219/1991, μπορούν να γίνουν οι ακόλουθες παρατηρήσεις. Εμπορικό αντιπρόσωπος είναι ο έμπορος, ο οποίος αναλαμβάνει συμβατικά την υποχρέωση να καταρτίζει με τρίτους πάσης φύσεως συμβάσεις, που αφορούν την επιχειρηματική δραστηριότητα του αντιπροσωπευόμενου αναφορικά με αγορές ή πωλήσεις εμπορευμάτων, στο όνομα ή για λογαριασμό μόνο του τελευταίου, ή και την υποχρέωση να επηρεάζει τουλάχιστον με τη δράση του τη βούληση τρίτων να καταρτίσουν σύμβαση με τον ίδιο ή απευθείας με τον αντιπροσωπευόμενο, σε διαρκή βάση και με επιχειρηματική ανεξαρτησία, έναντι αμοιβής.

Σύμβαση εμπορικής αντιπροσωπείας είναι, επομένως, η ενοχική, αμφοτεροβαρής, διαρκής σύμβαση παροχής υπηρεσιών²³ μεταξύ δύο προσώπων, με την οποία ο μεν αντιπρόσωπος αναλαμβάνει την υποχρέωση να δραστηριοποιείται σε μόνιμη βάση προς την κατεύθυνση της άσκησης επιρροής σε τρίτους για την κατάρτιση συμβάσεων αγοράς ή πωλήσεως εμπορευμάτων με τον ίδιο ή τον αντιπροσωπευόμενο και να καταρτίζει τις συμβάσεις αυτές στο όνομα ή για λογαριασμό απλώς του αντιπροσωπευόμενου, διατηρώντας την επιχειρησιακή του ανεξαρτησία, ο δε αντιπροσωπευόμενος να καταβάλλει στον αντιπρόσωπο τη συμφωνηθείσα αμοιβή²⁴. Η σύμβαση καταρτίζεται άτυπα²⁵.

2. Ο διανομέας σε σύμβαση διανομής. Διανομέας ή εξουσιοδοτημένος πωλητής είναι ο ανεξάρτητος επιχειρηματίας, ο οποίος αναλαμβάνει την υποχρέωση να πωλεί επ' ονόματι και για λογαριασμό του σε ορισμένη περιοχή τα εμπορεύματα, που θα του προμηθεύει αποκλειστικά ο αντισυμβαλλόμενός του, παραγωγός ή κατασκευαστής ή χονδρέμπορος, ακολουθώντας, ως προς την οργάνωση και την

²² Βλ. Εφ. Θεσ. 3821/1990, Αρμ. 1991, σελ 366.

²³ Βλ. ΑΠ 1093/2001, ΔΕΕ 2002, σελ 1041

²⁴ Βλ. Εφ Θεσ. 3094/1998 και 2435/1999, ΔΕΕ, σελ 318 και 1299 αντίστοιχα.

²⁵ Βλ. ΕφΘεσ. 1686/2000 ΕπισκεΔ 2000, σελ. 1062

προώθηση των προϊόντων, τις οδηγίες του τελευταίου και αποκερδαίνοντας τη διαφορά μεταξύ των ευνοϊκών τιμών αγοράς και εκείνων της πώλησης που καθορίζει ο ίδιος, συχνά, όμως με περιορισμούς από τη σύμβαση διανομής.²⁶ Είναι προφανές πως ο διανομέας έχει μεγαλύτερη ανεξαρτησία από τον εμπορικό αντιπρόσωπο. Προωθεί μεν τα προϊόντα του αντισυμβαλλομένου του, αλλά με δικό του κίνδυνο, ενώ διατηρεί στενό δεσμό με την οργάνωση και τα συμφέροντα εκείνου²⁷. Η σύμβαση διανομής δε ρυθμίζεται ειδικά στο ελληνικό δίκαιο. Κατά την κρατούσα άποψη αποτελεί μεικτή και διαρκή ενοχική σύμβαση πλαίσιο (ΑΚ 361), με την οποία προκαθορίζεται το γενικό περιεχόμενο πολλών ανεξάρτητων μεταξύ τους μελλοντικών συμβάσεων πώλησης, που εξειδικεύονται εκ των υστέρων έχοντας ως αιτία την αρχική αυτή σύμβαση.

Κατά τα κρατούντα, λοιπόν, ως προς τις συμβάσεις πλαίσια, ο διανομέας αποκτά δικαίωμα να απαιτήσει από τον παραγωγό την κατάρτιση των μελλοντικών συμβάσεων. Η άρνηση συνάψεως προτεινόμενης συμβάσεως αποτελεί πλημμελή εκπλήρωση της παροχής εκ μέρους του παραγωγού και παρέχει δικαίωμα καταγγελίας της συμβάσεως και αξίωση αποζημιώσεως. Δεν αποκλείεται, πάντως, η σύμβαση διανομής να περιέχει με τρόπο ορισμένο ή αόριστο το περιεχόμενο των μελλοντικών συμβάσεων, οπότε θα συνιστά, κατά κανόνα, στην περίπτωση αυτή προσύμφωνο. Επιπλέον, κατά το μέρος, που η σύμβαση διανομής εμπεριέχει υποχρεώσεις συνεργασίας και τήρησης ορισμένης συμπεριφοράς από το διανομέα προς το συμφέρον του παραγωγού, η σχέση προσομοιάζει με εκείνη του εμπορικού αντιπροσώπου, ώστε να υπόκειται στην αναλογική εφαρμογή των ίδιων διατάξεων, όπως εκείνων, των ΑΚ 713 επ. και των άρθρων του π.δ. 219/1991.

3. Ο δικαιοδόχος σε σύμβαση δικαιόχρησης (franchising)

Δικαιοδόχος είναι ο ανεξάρτητος επιχειρηματίας. Το franchising, από οικονομικής απόψεως, αποτελεί μέθοδο μάρκετινγκ, σύστημα, δηλαδή, προώθησης προϊόντων ή υπηρεσιών στην κατανάλωση, βασιζόμενο στη συνεργασία μεταξύ ανεξάρτητων επιχειρήσεων σε διαφορετικές συνθήκες

²⁶ Βλ. ΠΠρΑθ 7635/2000, ΔΕΕ 2000, σελ. 1093.

²⁷ Βλ. ΕφΑθ. 2948/2002, ΔΕΕ 2002 σελ 614

βαθμίδες της αγοράς, κατά τρόπο όμοιο με εκείνο της δράσης υποκαταστημάτων ή θυγατρικών εταιρειών της κύριας, μεγάλης επιχείρησης, του δικαιούχου ή δότη.

Τόσο η σύμβαση franchising, όσο και η σύμβαση διανομής καταρτίζονται άτυπα, για ορισμένο ή αόριστο χρόνο. Ωστόσο ο έγγραφος τύπος επιβάλλεται έμμεσα από τις αναλογικά εφαρμοζόμενες διατάξεις για τη σύμβαση εμπορικής αντιπροσωπείας αλλά και από τις διατάξεις του δικαίου ανταγωνισμού, της βιομηχανικής ιδιοκτησίας και από το άρθρο 10 παρ. 2 εδ. α' του π.δ. 219/1991, ως προς την ισχύ της ρήτρας μη ανταγωνισμού του εμπορικού αντιπροσώπου μετά τη λήξη της σύμβασης.

4. Ο ασφαλιστικός πράκτορας. Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 2 ν. 1569/1985, ασφαλιστικός πράκτορας είναι το φυσικό ή νομικό πρόσωπο, το οποίο αναλαμβάνει έναντι μιας ή περισσότερων ασφαλιστικών επιχειρήσεων την υποχρέωση να παρέχει στο όνομά του και για λογαριασμό του ασφαλιστικές υπηρεσίες με αμοιβή (προμήθεια)²⁸.
5. Ο ναυτικός πράκτορας. Σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων του π.δ. 229/1995, όπως αυτό τροποποιήθηκε με το π.δ. 427/1995, ναυτικό πράκτορας είναι το φυσικό ή νομικό πρόσωπο, το οποίο κατόπιν αδείας από το αρμόδιο Λιμεναρχείο παρέχει υπηρεσίες στον κύριο του πλοίου ή στον κύριο του φορτίου, όπως εκδόσεις εισιτηρίων επιβατών, αποδείξεις μεταφοράς οχημάτων κλπ.

Α1ζ) Η επιχείρηση παροχής υπηρεσιών στο κοινό

Παροχή υπηρεσιών στο κοινό, είναι κάθε πράξη, με την οποία παρέχεται έργο ή ανεξάρτητη εργασία ή φύλαξη ή άλλη μορφής υπηρεσία σε οποιοδήποτε πρόσωπο την ζητά. Πρόκειται, ουσιαστικά, για την εμπορική πράξη της οποίας το περιεχόμενο συνίσταται στην ανάληψη υποχρέωσης για παροχή συγκεκριμένης υπηρεσίας σε άλλον. Αποτελεί, έτσι, τη χαρακτηριστική παροχή μιας συμβάσεως έργου ή ανεξάρτητης εργασίας ή παρακαταθήκης ή εντολής επ' αμοιβή κλπ., η οποία διέπεται πρωτίστως από τις αντίστοιχες γενικές διατάξεις του ΑΚ. Διενεργείται δε, προφανώς,

²⁸ Βλ. Εφ Θεσ. 1377/1998, ΔΕΕ 1998, σελ. 879.

πάντα από πρόσωπο, που παρέχει τις συγκεκριμένες υπηρεσίες επαγγελματικά, σχηματίζει, δηλαδή, μ' αυτές το εμπορικό του επάγγελμα.

Βέβαια παροχή υπηρεσιών συνιστούν και η πρακτορεία, η παραγγελία, η μεταφορά, η χειροτεχνία, αλλά και η επιχείρηση πλειστηριάσεως, μεσιτείας, κάθε κολλυβιστική εργασία και μέγα μέρος των τραπεζικών εργασιών. Επομένως, στην ευρεία κατηγορία της «παροχής υπηρεσιών στο κοινό» ανήκουν όλες οι λοιπές υπηρεσίες, που ασκούνται στα πλαίσια σχετικής ανεξάρτητης επαγγελματικής δραστηριότητας, απευθύνονται στο κοινό και συνίστανται σε δικαιοπραξίες, που καταρτίζονται πάντοτε στο όνομα του πελάτη.

Παραδείγματα της εμπορικής πράξεως παροχής υπηρεσιών στο κοινό μπορούν να αναφερθούν πολλά. Στην κατηγορία αυτή, ανήκουν πράγματι, η φύλαξη και η συντήρηση εμπορευμάτων σε αποθήκες και ψυγεία, η έκδοση συγγραφικών και λουιτών έργων, οι υπηρεσίες των γραφείων ταξιδίων, οι εργασίες των εισπρακτικών επιχειρήσεων, η διδασκαλία σχολικών μαθημάτων και ξένων γλωσσών σε φροντιστήρια, η παροχή ιδιωτικής εκπαίδευσης, η παροχή ιατρικής περίθαλψης από ιδιωτικές κλινικές και νοσοκομεία, η λήψη και διαβίβαση εντολών επενδυτών προς κατάρτιση χρηματιστηριακών συναλλαγών από τις λεγόμενες Ε.Λ.Δ.Ε, η παροχή πληροφοριών και ειδήσεων, η μηχανογραφική εξυπηρέτηση, η διαφήμιση, η εργασία του φοροτεχνικού, του εκτελωνιστή, του φωτογράφου και του ενεργού βιντεοσκοπήσεις, των γραφείων μεταφράσεων, δακτυλογραφήσεων, εκδόσεως φωτοαντιγράφων, των ινστιτούτων αδυνατίσματος, των γυμναστηρίων, η παροχή υπηρεσιών ασφαλείας από ανώνυμες εταιρείες αποκλειστικού σκοπού, τα γραφεία ιδιωτικών ερευνών.

Οι εξαιρέσεις, που δεν υπάγονται στην ανωτέρω έννοια, είναι:

- Α) Οι δημόσιες υπηρεσίες. Η παροχή πάσης φύσεως υπηρεσιών από το Δημόσιο, οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης και νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, π.χ. στους τομείς της εκπαίδευσης, περίθαλψης, αποχέτευσης, ύδρευσης κ.α., δε συνιστά εμπορική πράξη, όταν το όργανο, που την επιχειρεί, δρα ως φορέας δημόσιας κρατικής εξουσίας. Η πράξη στην περίπτωση αυτή, υπάγεται ρυθμιστικά στους κανόνες του δημοσίου δικαίου. Όταν, όμως, οι ως

άνω φορείς δημόσιας εξουσίας μετέχουν σε έννομες σχέσεις ως ιδιώτες, αυτοτελώς ή σε εταιρεία του εμπορικού δικαίου ή στη δράση νομικού προσώπου μικτής φύσεως κλπ, η κρίση περί της εμπορικότητας της πράξεως που επιχειρείται θεμελιώνεται τότε υποχρεωτικά στους κανόνες του ιδιωτικού εμπορικού δικαίου. Οι συνέπειες, όμως, της εμπορικότητας της πράξεως στην περίπτωση αυτή στρεβλώνονται, περιορίζονται, από τη φύση του ίδιου του φορέα δημόσιας εξουσίας και από τις τυχόν ειδικότερες νομοθετικές ρυθμίσεις της συγκεκριμένης περιπτώσεως.

B) Ελευθέρια επαγγέλματα. Είναι εκείνα, που ασκούνται ατομικά από επιστήμονες, συγγραφείς, καλλιτέχνες, χωρίς εξάρτηση από ορισμένο ωράριο ή μισθό. Σύνηθες χαρακτηριστικό τους είναι η προσωπική παροχή και η ανάπτυξη ιδιαίτερης προσωπικής σχέσης εμπιστοσύνης μεταξύ του ελεύθερου επαγγελματία και του πελάτη του, η οποία δε συναντάται στα εμπορικά επαγγέλματα, που απευθύνονται, απρόσωπα και μαζικά στην αγορά. Χαρακτηριστικό τους είναι, επίσης, και τα συχνά υψηλής κοινωνικής σημασίας καθήκοντα των ελεύθερων επαγγελματιών έναντι των πελατών τους. Δικηγόροι, δικαστικοί επιμελητές, συμβολαιογράφοι, γιατροί, μηχανικοί, αρχιτέκτονες, ζωγράφοι κλπ ανήκουν στην κατηγορία αυτή/

Στα πλαίσια της επαγγελματικής τους δράσης παρέχουν συνήθως υπηρεσίες, που υπάγονται στις διατάξεις της έμμισθης επ' αμοιβής εντολής ή της μισθώσεως έργου ή της συμβάσεως ανεξάρτητων υπηρεσιών. Οι παρεχόμενες, ωστόσο, υπηρεσίες δεν είναι εμπορικές.

Περαιτέρω, οι κυριότερες περιπτώσεις παροχής υπηρεσιών είναι οι εξής:

1. Η εκμετάλλευση γενικών αποθηκών

Η εκμετάλλευση γενικών αποθηκών συνιστά εμπορική δραστηριότητα συγκροτούμενη από εμπορικές πράξεις παροχής υπηρεσιών με τη μορφή της παραλαβής εμπορευμάτων προς φύλαξη και συντήρηση, που συνοδεύονται από την υποχρεωτική έκδοση αξιόγραφων σε διαταγή (αποθετηρίων και ενεχυρογράφων)

υπέρ των αποθετών και τη δυνατότητα διενέργειας πλειστηριασμών προς εκποίηση των αποθηκευμένων εμπορευμάτων

Τη δραστηριότητα αυτή και τις διενεργούμενες στα πλαίσιά της πράξεις διέπουν ειδικά μεν τα άρθρα του ν.δ. 3077/1954 «περί γενικών αποθηκών», όπως, ισχύει, γενικά δε οι διατάξεις των άρθρων 822 επ. ΑΚ περί παρακαταθήκης, των άρθρων του νόμου 5325/1932 «περί συναλλαγματικής και γραμματίου σε διαταγή» και των άρθρων 76 επ. του ν.δ. της 17 Ιουλίου 1923 «περί ειδικών διατάξεων επί ανωνύμων εταιρειών», ὅσον αφορά τη λειτουργία του αποθετηρίου και ενεχυρογράφου (άρθρο 42 ν.δ. 3077/54).

2. Οι υπηρεσίες των τουριστικών γραφείων και των ξενοδοχείων

α) Τα τουριστικά γραφεία. Τα τουριστικά ή ταξιδιωτικά γραφεία ή γραφεία ταξιδίων είναι οι επιχειρήσεις, που ασχολούνται με την παροχή πάσης φύσεως τουριστικών υπηρεσιών σε πελάτες τους. Όταν η προσφερόμενη υπηρεσία είναι «οργανωμένο ταξίδι», με την έννοια του π.δ. 339/1996 και την αντίστοιχη οδηγία 90/314/ΕΟΚ, το τουριστικό γραφείο καθίσταται ως διοργανωτής. Οι εμπορικές πράξεις, που το τουριστικό γραφείο διενεργεί στα πλαίσια των δραστηριοτήτων του, είναι κατεξοχήν «παροχή υπηρεσιών στο κοινό» και σύναψη δικαιοπραξιών στο όνομα των πελατών του. Μπορεί, όμως, να ασκεί επιχείρηση παραγγελίας, όταν συμβάλλεται στο δικό του όνομα και για λογαριασμό των πελατών του, επιχείρηση μεσιτείας, όταν διαμεσολαβεί απλώς στην κατάρτιση συμβάσεων μεταφοράς, ξενία κλπ, επιχείρηση μεταφοράς, όταν με δικά του μεταφορικά μέσα υλοποιεί συμβάσεις μεταφοράς προσώπων και πραγμάτων ή επιχείρηση πρακτορείας, όταν ενεργεί ως αντιπρόσωπος καταλυματικής επιχείρησης ή άλλου ταξιδιωτικού γραφείου στη διοργάνωση οργανωμένων ταξιδίων.

β) Τα ξενοδοχεία. Αυτά είναι η επιχείρηση, η οποία λειτουργεί κατόπιν ειδικής αδειάς και η οποία έχει ως αντικείμενο την παροχή καταλυματικών και άλλων συναφών υπηρεσιών στο κοινό. Ειδικότερα, ξενοδόχος, κατά τις διατάξεις της κείμενης νομοθεσίας, είναι το πρόσωπο, στο όνομα του οποίου έχει εκδοθεί άδεια λειτουργίας ξενοδοχείου.

γ) Οι πιο σημαντικές παρεχόμενες υπηρεσίες των ανωτέρω είναι το οργανωμένο ταξίδι, η σύμβαση ξενίας, η ξενοδοχειακή σύμβαση και η χρονομεριστική μίσθωση.

Έτσι, το οργανωμένο ταξίδι προϋποθέτει κατάρτιση έγγραφης «ταξιδιωτικής σύμβασης» με περιεχόμενο την ανάληψη της υποχρέωσης από τον διοργανωτή και με δικαίωμα καταγγελίας επί ελαττωματικών παροχών.

Η σύμβαση ξενίας συνιστά η απλή μεμονωμένη μίσθωση δωματίου με παροχή συναφών υπηρεσιών, που καταρτίζεται είτε απευθείας μεταξύ πελάτη και φορέα της καταλυματικής επιχείρησης, είτε μέσω τουριστικού γραφείου, στα πλαίσια της παροχής υπηρεσιών στο κοινό, που ενεργεί εν προκειμένων ως μεσίτης ή εργολάβος του πελάτη ή ως αντιπρόσωπος της καταλυματικής επιχείρησης.

Η ξενοδοχειακή σύμβαση είναι η καταρτιζόμενη μεταξύ ενός τουριστικού γραφείου - διοργανωτή ταξιδίων και ενός ξενοδόχου ή ξενιστή περί μισθώσεως, είτε συγκεκριμένου αριθμού κλινών ή δωματίων της επιχείρησης του δεύτερου και παροχής των παρεπομένων συναφών υπηρεσιών του, είτε περί συνδυασμού μισθώσεως ενός κατωτάτου αριθμού κλινών ή δωματίων και δικαιώματος του πρώτου για μελλοντικό προσδιορισμό περαιτέρω μισθώσεων μέχρι ενός ανωτάτου ορίου, για καθορισμένα χρονικά διαστήματα και για εναλλασσόμενη πελατεία.

Σύμβαση χρονομεριστικής μίσθωσης είναι η σύμβαση, με την οποία ο μιν εκμισθωτής αναλαμβάνει την υποχρέωση να παραχωρεί στο μισθωτή και κατά τη διάρκεια της σύμβασης, που μπορεί να συνομολογείται για διάστημα 3 έως 60 ετών, τη χρήση τουριστικού καταλύματος και να παρέχει σ' αυτόν συναφείς υπηρεσίες για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα κατ' έτος, ο δε μισθωτής να καταβάλλει το καθορισθέν μίσθωμα.

Η χρονομεριστική σύμβαση ρυθμίζεται ειδικά από τις διατάξεις του ν. 1652/1986, όπως ισχύει μετά την εναρμόνιση προς την κοινοτική οδηγία 94/47/EK με το π.δ. 182/1999 και το π.δ. 293/2001, και γενικά από τις διατάξεις του ΑΚ περί μισθώσεως πράγματος. Σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις, η εν λόγω σύμβαση, περιέχουσα υποχρεωτικά το προβλεπόμενο στο νόμο ελάχιστο περιεχόμενο, καταρτίζεται με συμβολαιογραφικό έγγραφο και υποβάλλεται σε μετεγγραφή, αφού προηγουμένως

έχει παρέλθει άπρακτη η ειδική δεκαήμερη προθεσμία εκ μέρους του μισθωτή από την παράδοση σ' αυτόν της σύμβασης.

3. Οι υπηρεσίες των εκδοτικών επιχειρήσεων

Η εκ μέρους μιας εκδοτικής επιχείρησης ανάληψη έναντι του πνευματικού δημιουργού της υποχρέωσης αναπαραγωγής του έργου του και της διάθεσης του στο κοινό συνιστά παροχή υπηρεσίας (μίσθωση έργου) και εμπορική πράξη. Τα σχετικά ζητήματα της συμβάσεως αντιμετωπίζει ειδικά ο ν. 2121/1993 «πνευματική ιδιοκτησία, συγγενικά δικαιώματα και πολιτιστικά ζητήματα».

4. Οι υπηρεσίες των επιχειρήσεων παροχής πληροφοριών

Ο προσερχόμενος σε εμπορική συναλλαγή χρειάζεται συχνά να έχει επαρκή γνώση της αξιοπιστίας και φερεγγυότητας του άλλου μέρους, ώστε να αμβλύνει, κατά το μάλλον ή ήττον, τη δικαιολογημένη ανησυχία του για τον πιστωτικό κίνδυνο της συναλλαγής. Την ανάγκη αυτή καλύπτει η πληροφόρηση, που μπορεί κάθε φορά να εξασφαλίζει, είτε με ίδια μέσα, είτε από τρίτους. Τρίτος μπορεί να είναι κάποια επιχείρηση παροχής πληροφοριών, η οποία έναντι αμοιβής παρέχει τις ζητούμενες πληροφορίες. Κατά συνέπεια, η ανάληψη της υποχρέωσης παροχής των πληροφοριών προϋποθέτει σύμβαση μισθώσεως έργου, η οποία, λόγω της εμπιστευτικής σχέσεως που δημιουργεί, διέπεται από τις διατάξεις για την εντολή και ιδίως την ΑΚ 729.

Για την ίδρυση γραφείου παροχής εμπορικών πληροφοριών απαιτείται η χορήγηση διοικητικής αδείας, που χορηγείται μετά από έλεγχο των ουσιαστικών και τυπικών προσόντων των αιτούντων. Το γραφείο, κατά τα λοιπά, υπόκειται σε διηλεκτική διοικητική εποπτεία. Ειδικά, όσον αφορά τις τράπεζες, ο νόμος παρέχει τη δυνατότητα να τύχουν της κατ' εξαίρεσιν αδείας προς συλλογή και παροχή πληροφοριών, μόνο, όμως, «δια τας μετ' αυτών συναλασσομένας επιχειρήσεις».

Λαμβάνοντας υπόψη, τις κείμενες διατάξεις, διαπιστώνουμε ότι μία επιχείρηση παροχής εμπορικών πληροφοριών, εφόσον έχει ιδρυθεί και λειτουργεί νόμιμα, μπορεί να συλλέγει και να παρέχει: α) Ευνοϊκές μονάχα πληροφορίες περί εμπορικών επιχειρήσεων, χωρίς λεπτομερείς περιγραφές, β) Οικονομικά στοιχεία μιας

επιχείρησης ή στοιχεία περί της συνθέσεώς της σε πρόσωπα, χωρίς αναφορά εγγύτερων προσωπικών χαρακτηριστικών και γ) Πάσης φύσεως πληροφορίες, όταν έχει προηγηθεί ειδική και αβίαστη συγκατάθεση του φορέα της επιχείρησης.

5. Οι υπηρεσίες των εισπρακτικών επιχειρήσεων

Εισπρακτικές επιχειρήσεις είναι εκείνες, που έναντι αμοιβής ασχολούνται με την παρακολούθηση και είσπραξη απαιτήσεων τρίτων, οι οποίες μεταβιβάζονται σ' αυτές για το λόγο αυτό με εκχώρηση ή παρέχεται σ' αυτές πληρεξουσιότητα ή εξουσιοδότηση προς είσπραξη. Η εσωτερική σχέση, που συνδέει την εισπρακτική επιχείρηση με τον φορέα της απαίτησης είναι προφανώς η μίσθωση έργου. Η ανάληψη της υποχρέωσης είσπραξης απαιτήσεως από την εισπρακτική επιχείρηση υπάγεται στην κατηγορία των εμπορικών πράξεων της παροχής υπηρεσιών στο κοινό.

6. Οι υπηρεσίες των ασφαλιστικών επιχειρήσεων επί της χερσαίας ασφάλισης

Παροχή υπηρεσίας στο κοινό και εμπορική, κατά συνέπεια πράξη, φαίνεται ότι συνιστά και η ανάληψη της υποχρέωσης από ασφαλιστική επιχείρηση να καλύπτει οικονομικά κινδύνους, που μπορούν να επέλθουν στη ζωή ή την υγεία ή την περιουσία του αντισυμβαλλομένου της, έναντι καταβολής ασφαλίστρου. Πηγή της υποχρέωσης αποτελεί η ασφαλιστική σύμβαση.

Κατά τη διάταξη του άρθρου 1 του ν. 2496/1997, με την ασφαλιστική σύμβαση, η ασφαλιστική επιχείρηση αναλαμβάνει την υποχρέωση να καταβάλει, έναντι ασφαλίστρου, στον αντισυμβαλλομένο της ή σε τρίτον, παροχή σε χρήμα ή, εφόσον υπάρχει ειδική συμφωνία, άλλη παροχή σε είδος, όταν επέλθει το περιστατικό, από το οποίο, συμφωνήθηκε να εξαρτάται η υποχρέωσή του²⁹. Η σύμβαση αποδεικνύεται με την έκδοση από τον ασφαλιστή του ασφαλιστηρίου, που μπορεί να εκδίδεται ως αξιόγραφο σε διαταγή ή στον κομιστή.

7. Οι Υπηρεσίες των χρηματιστηρίων

²⁹ Βλ. Β. Κιάντος, Ασφαλιστικό Δίκαιο, 8^η έκδοση, 2002, σελ 3 επ.

Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 1 του ν. 3152/2003, χρηματιστήρια είναι οι επιχειρήσεις, που λειτουργούν με τη μορφή ανώνυμης εταιρείας και έχουν ως σκοπό την οργάνωση των συναλλαγών επί κινητών αξιών, παραγώγων και χρηματοπιστωτικών μέσων εν γένει. Πρόκειται, δηλαδή, για οργανωμένες αγορές των παραπάνω χρηματιστηριακών πραγμάτων. Συνιστώνται ύστερα από άδεια λειτουργίας, που παρέχεται από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς, η οποία δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης.

Οργανωμένες αγορές, στα πλαίσια λειτουργίας στην Ελλάδα οποιουδήποτε χρηματιστηρίου (αξιών), ιδίως, όμως, στα πλαίσια του «Χρηματιστηρίου Αθηνών ΑΕ», το οποίο προήλθε από τη συγχώνευση με απορρόφηση του Χρηματιστηρίου Παραγώγων Αθηνών ΑΕ από το Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών ΑΕ (Χ.Α.Α.), είναι:

α) Η κύρια αγορά, που αφορά συναλλαγές επί μετοχών εταιριών μεγάλης ή μεσαίας κεφαλαιοποίησης και επί αξιών σταθερού εισοδήματος

β) Η παράλληλη αγορά

γ) Η νέα χρηματιστηριακή αγορά

Η νέα παράλληλη «Ελληνική Αγορά Αναδυομένων Κεφαλαιαγορών»

δ) Η χρηματιστηριακή αγορά παραγώγων.

Οι υπηρεσίες, βέβαια, των οργανωμένων χρηματιστηριακών αγορών, παρέχονται σε μέλη των οικείων χρηματιστηρίων. Μέλη του χρηματιστηρίου Αθηνών είναι οι Ανώνυμες Χρηματιστηριακές Εταιρείες (ΑΧΕ) και κατά τις περιστάσεις οι ΕΠΕΥ και οι τράπεζες. Η σχέση, επομένως, των εταιρειών αυτών προς το χρηματιστήριο συνιστά μάλλον ιδιόμορφη μίσθωση ανεξάρτητων υπηρεσιών, ώστε να είναι εφαρμοστέες επ' αυτής οι διατάξεις για την εντολή, στην έκταση που η χρηματιστηριακή νομοθεσία καταλείπει κενά στη ρύθμισή της.

Α1η) Η επιχείρηση πλειστηριάσεως

Επιχείρηση πλειστηριάσεως είναι η εμπορική πράξη, που συνίσταται στην ανάληψη της υποχρέωσης για διενέργεια ιδιωτικού πλειοδοτικού ή μειοδοτικού διαγωνισμού, στα πλαίσια άσκησης σχετικού επαγγέλματος, με σκοπό, συνήθως, την πώληση ή την αγορά κινητού ή ακινήτου πράγματος του αντισυμβαλλομένου. Σκοπός μπορεί να

είναι και η σύναψη συμβάσεων μισθώσεως πράγματος ή εργασίας ή έργου ή άλλων συμβάσεων

Η επιτυχία του πλειστηριασμού, που οφείλει να απευθύνεται εκ των πραγμάτων οργανωμένα σε ένα κατά το δυνατόν πολυπληθές κοινό, προϋποθέτει ασφαλώς την κατ' επάγγελμα επιχείρησή του, πράγμα που φαίνεται ότι είχε υπόψη του ο ιστορικός νομοθέτης. Εκτός από τους συνήθεις οργανωμένους πλειστηριασμούς αυτοκινήτων, έργων τέχνης, εμπορευμάτων αποθηκευμένων σε γενικές αποθήκες, παλαιών αντικειμένων κλπ, σε μεγάλη έκταση ασκείται σήμερα η δραστηριότητα αυτή, με αντικείμενο πάσης φύσεως κινητά πράγματα, από τηλεοπτικούς σταθμούς, με τηλεφωνική υποβολή προσφορών από τηλεθεατές.

Η σχέση μεταξύ του διοργανωτή του πλειστηριασμού και του κυρίου του πράγματος, που εκπλειστηριάζετε, μπορεί να είναι σύμβαση παραγγελίας ή μεσιτείας ως προς την πώληση του πράγματος. Οποσδήποτε, όμως, αζαποτελεί, ως προς τον πλειστηριασμό, μίσθωση έργου. Εν πάση περιπτώσει, τη σχέση φαίνεται ότι διέπουν οι διατάξεις των άρθρων 714 επ. περί εντολής. Η «πράξη» του διοργανωτή στη σχέση αυτή, η ανάληψη, δηλαδή, της υποχρεώσεως προς διενέργεια του πλειστηριασμού, είναι εν προκειμένω η αντικειμενικά εμπορική πράξη. Η διενέργεια του πλειστηριασμού, αντίθετα, συνιστά υποκειμενικά εμπορική πράξη.

Ειδικότερα, ως προς τη διενέργεια του πλειστηριασμού, εφαρμοστέα είναι η ΑΚ 533. Κατά τη διάταξη του άρθρου αυτού, απαγορεύεται ρητά στον διοργανωτή να αγοράζει ο ίδιος ή με άλλον ή για άλλο πρόσωπο τα εκπλειστηριαζόμενα πράγματα, όταν: α) είναι εκ του νόμου διαχειριστής της περιουσίας κάποιου και προβαίνει στη δια πλειστηριασμού πώληση αντικειμένων της περιουσίας αυτής, β) είναι εντολοδόχος ή διαχειριστής πραγμάτων, των οποίων η πώληση ανατέθηκε σ' αυτόν και γ) είναι δημόσιο πρόσωπο ή βοηθός του και η πώληση των πραγμάτων γίνεται με τη δική τους ανάμειξη.

A10) Η επιχείρηση δημοσίων θεαμάτων

Η επιχείρηση δημοσίων θεαμάτων είναι εμπορική πράξη, της οποίας το αντικείμενο συνίσταται στην προσφορά στο κοινό οποιουδήποτε θεάματος, όπως θεατρικής

παραστάσεως, κινηματογραφικής ταινίας, αθλητικών αγώνων, παραστάσεως τσίρκου, θεάτρου σκιών, κουκλοθέατρου, αγώνων ταχύτητας αυτοκινήτων, επιδείξεως διαφόρων δεξιοτήτων, υποδρομιών, τηλεοπτικών εκπομπών, εκθέσεων, ζωολογικών και βοτανικών κήπων κλπ ή ακροάματος, όπως ραδιοφωνικής εκπομπής, συναυλίας, εκτελέσεως μουσικών έργων, τραγουδιού κλπ.

Αντικειμενικά εμπορική είναι η ανάληψη της υποχρεώσεως απέναντι στον κάθε θεατή ή ακροατή για την προσφορά του θεάματος ή του ακροάματος. Είναι αδιάφορο, αν ο παρέχων το «δημόσιο θέαμα» διαμεσολαβεί μεταξύ του καλλιτεχνικού ή πνευματικού δημιουργού και κοινού, όπως συνήθως συμβαίνει, ή αν παρέχει αυτό ο ίδιος άμεσα στο κοινό με δικές του οργανωτικές προσπάθειες και προσωπικό. Αρκεί, στην τελευταία περίπτωση, να μην πρόκειται για προβολή καλλιτεχνικού ή πνευματικού έργου του ίδιου.

Εμπορική καθίσταται η πράξη, όταν ο καλλιτέχνης μεσολαβεί για την παρουσίαση στο κοινό της καλλιτεχνικής δημιουργίας και τρίτων προσώπων, δρώντας ως εργοδότης, όπως ιδίως συμβαίνει, όταν ο ηθοποιός καθίσταται θεατρικός επιχειρηματίας, ο τραγουδιστής ιδιοκτήτης του νυχτερινού κέντρου διασκέδασης κλπ. Δε συνιστά, βεβαίως, μεσολάβηση η απλή συνεπικουρία τρίτων προσώπων (ηθοποιών, τεχνικών, τραγουδιστών και άλλων) στην παρουσίαση του έργου του δημιουργού.

Δεν είναι, λοιπόν, εμπορικές οι συναυλίες, οι εκθέσεις πινάκων από τον ίδιο το ζωγράφο, οι παραστάσεις του θεάτρου σκιών και του κουκλοθέατρου από τους ίδιους τους καλλιτέχνες κλπ.

Α1) Οι Κολλυβιστικές εργασίες

Τις κολλυβιστικές εργασίες ασκούν σήμερα οι τράπεζες και τα ανταλλακτήρια συναλλάγματος, τα οποία λειτουργούν με τη μορφή της ανώνυμης εταιρείας, που έχει λάβει σχετική άδεια από την Τράπεζα της Ελλάδος, η οποία εξετάζει προς τούτο, ιδίως την ύπαρξη ελάχιστου μετοχικού κεφαλαίου, ύψους σήμερα 250.000 ευρώ αλλά και φερέγγυων και χρηστών μελών του ΔΣ και κυρίων μετόχων.

Αν θέλουμε να δώσουμε ορισμό ως προς τις τραπεζικές εργασίες τότε θα λέγαμε ότι είναι αυτές, που επιχειρούνται από «τράπεζα». Εμπορική είναι, συνεπώς, κάθε πράξη που ασκείται από τράπεζα στα πλαίσια της επαγγελματικής ανάπτυξης των εργασιών της. Εμπορική, δηλαδή, είναι η αποδοχή της προτάσεως πελάτη προς κατάρτιση τραπεζικής συμβάσεως, η δικαιοπρακτική, θέση της τράπεζας έναντι του αντισυμβαλλομένου πελάτη της ως δανείστριας, εγγυήτριας, εντολοδόχου, θεματοφύλακα, εκμισθώτριας, αγοράστριας απαιτήσεως κλπ. Ενδεικτική απαρίθμηση των εργασιών αυτών γίνεται στο άρθρο 24 του ν. 2076/1992. Περαιτέρω, μέρος των εργασιών αυτών μπορεί να ασκείται και από τα λεγόμενα «χρηματοδοτικά ιδρύματα». Ειδικότερα:

Τράπεζα είναι η επιχείρηση, ανώνυμη εταιρεία ή πιστωτικός συνεταιρισμός, η οποία ως αντικείμενο των δραστηριοτήτων της έχει υποχρεωτικά μεν την αποδοχή καταθέσεων ή άλλων επιστρεπτέων κεφαλαίων από το κοινό και την παροχή πιστώσεων για λογαριασμό της, προαιρετικά δε την άσκηση οποιωνδήποτε άλλων τραπεζικών εργασιών³⁰. Η έννοια της τράπεζας ταυτίζεται με την έννοια του όρου «πιστωτικό ίδρυμα».

Η λειτουργία μιας τράπεζας υπόκειται στην εποπτεία της Τράπεζας της Ελλάδος, η οποία ελέγχει: α) τη φερεγγυότητά της, β) τη ρευστότητά της, γ) την κεφαλαιακή επάρκειά της, δ) τη συγκέντρωση κινδύνων σε έναν πελάτη ή σε ομάδα συνδεδεμένων πελατών, ε) τη συμμόρφωση της τράπεζας προς τις κατευθύνσεις της νομισματικής και πιστωτικής πολιτικής και στ) την εν γένει εναρμόνιση των ενεργειών κάθε τράπεζας προς το γενικό συμφέρον.

Χρηματοδοτικό ίδρυμα είναι η οποιασδήποτε μορφής επιχείρηση, η οποία ως αντικείμενο έχει τις τοποθετήσεις σε τίτλους ή και την επιχείρηση τραπεζικών εργασιών, πλην εκείνων της αποδοχής καταθέσεων ή άλλων επιστρεπτέων κεφαλαίων, της παροχής εμπορικών πληροφοριών και της εκμίσθωσης θυρίδων. Τις επιχειρήσεις αυτές διέπουν οι γενικές, καταρχήν, διατάξεις του εταιρικού τους τύπου, οι διατάξεις της τυχόν υπάρχουσας ειδικότερης νομοθεσίας και οι διατάξεις των άρθρων 14-15 ν. 2076/92, όσον αφορά τα χρηματοδοτικά ιδρύματα, που είναι οι

³⁰ Βλ. Σπ. Ψυχομάνης, Τραπεζικό δίκαιο, Δίκαιο Τραπεζικών Συμβάσεων, 2001, σελ. 3 επ.

θυγατρικές εταιρείες πιστωτικών ιδρυμάτων. Στην κατηγορία των χρηματοδοτικών ιδρυμάτων ανήκουν κυρίως:

α) Οι εταιρείες πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων³¹

Οι εταιρείες αυτές πρέπει να φέρουν τη μορφή ανώνυμης εταιρείας αποκλειστικού σκοπού και να έχουν ελάχιστο, ολοσχερώς καταβεβλημένο μετοχικό κεφάλαιο στο ύψος του ¼ του ελάχιστου κεφαλαίου μιας ανώνυμης τραπεζικής εταιρείας, διαιρεμένο σε ονομαστικές μετοχές. Για την ίδρυσή τους, αλλά και για κάθε μεταβίβαση ονομαστικών μετοχών, αν ο αποκτών αποκτά συμμετοχή άνω του 10% στο μετοχικό κεφάλαιο της εταιρείας, απαιτείται άδεια της Τράπεζας της Ελλάδος, η οποία έχει και την εποπτεία της λειτουργίας τους.

β) Οι εταιρείες χρηματοδοτικής μίσθωσης³²

Πρόκειται για ανώνυμες εταιρίες, αποκλειστικού σκοπού, για την ίδρυση των οποίων απαιτείται η καταβολή ελάχιστου μετοχικού κεφαλαίου, ίσου προς το ήμισυ του απαιτούμενου για την ίδρυση τράπεζας, διαίρεσή του σε ονομαστικές μετοχές και χορήγηση σχετικής ειδικής άδειας σύστασης από την Τράπεζα της Ελλάδος, η οποία ασκεί εποπτεία και έλεγχο στις εταιρείες αυτές.

γ) Οι εταιρείες αμοιβαίων εγγυήσεων³³

Οι εταιρείες αυτές ιδρύονται και λειτουργούν με τη μορφή ανώνυμης εταιρείας, στην οποία συμμετέχουν, οι κοινωνοί κινδύνων, μικρομεσαίες μόνο, εμπορικές ή μεταποιητικές επιχειρήσεις, μέλη των οικείων επιμελητηρίων. Επιτρεπτή, όμως, είναι και η κατά την ίδρυση της εταιρίας συμμετοχή των ιδίων των επιμελητηρίων, οποιουδήποτε πιστωτικού ή χρηματοδοτικού ιδρύματος, ασφαλιστικής εταιρίας και φορέων του δημοσίου τομέα. Σκοπός των εταιριών αυτών είναι η παροχή εγγυήσεων υπέρ των μελών τους προς τις τράπεζες ή τα χρηματοδοτικά ιδρύματα ή προς

³¹ Άρθρα 4επ. ν. 1905/1990

³² Άρθρο 2 ν. 1665/1986.

³³ Ν. 2367/1995 – πδ/τε 2334/03.06.1998

κατασκευαστικούς και προμηθευτικούς οίκους και νομικά πρόσωπα, που αναλαμβάνουν να τους παράσχουν οποιασδήποτε μορφής πιστωτική διευκόλυνση.

δ) Το «Ταμείο εγγυοδοσίας μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων ΑΕ (Τ.Ε.Μ. Π.Μ.Ε. ΑΕ)³⁴.

Πρόκειται για ανώνυμη εταιρία, που σκοπό έχει τη διευκόλυνση της πρόσβασης των μικρών επιχειρήσεων και των πολύ μικρών επιχειρήσεων όλων των κλάδων στην αγορά κεφαλαίων, προς εκσυγχρονισμό τους ή εισαγωγή καινοτομιών, μέσω της παροχής εγγυήσεων ή αντεγγυήσεων προς πιστωτικά ή χρηματοδοτικά ιδρύματα, που παρέχουν πάσης φύσεως χρηματοπιστωτικές διευκολύνσεις στις επιχειρήσεις αυτές.

ε) Οι εταιρείες κεφαλαίου επιχειρηματικών συμμετοχών³⁵

Είναι ανώνυμες εταιρείες, με κύριο σκοπό τη συμμετοχή στο κεφάλαιο επιχειρήσεων, που ασκούν γεωργική, βιομηχανική, μεταλλευτική, βιοτεχνική, ξενοδοχειακή ή εμπορική δραστηριότητα και οι οποίες δε διαθέτουν μετοχές εισηγμένες σε χρηματιστήριο.

στ) Οι εταιρείες παροχής πιστώσεων (Ε.Π.Π.)³⁶

Οι εταιρείες παροχής πιστώσεων συσταίνονται και λειτουργούν ως ανώνυμες εταιρίες, με κύριο σκοπό την κατ' επάγγελμα παροχή δανείων ή πιστώσεων κάθε μορφής σε φυσικά πρόσωπα για την κάλυψη καταναλωτικών και προσωπικών τους αναγκών.

ζ) Τα ιδρύματα ηλεκτρονικού χρήματος³⁷

Τα ιδρύματα ηλεκτρονικού χρήματος συσταίνονται ως ανώνυμες εταιρίες και κύριος σκοπός τους είναι η έκδοση μέσων πληρωμής με τη μορφή ηλεκτρονικού χρήματος. Ηλεκτρονικό δε χρήμα είναι η νομισματική αξία μέχρι του ορίου των 300 ευρώ, που

³⁴ ΑΡΘΡΑ 1 επ. ν. 3066/2002

³⁵ Άρθρα 5 επ. ν. 2367/1995 – 20 επ. ν. 2789/2000

³⁶ ΠΔ/ΤΕ 2485/31.01.2002

³⁷ Οδηγία 2000/46/ΕΚ, ν. 3148/2003 και ν. 2076/92

είναι αποθηκευμένη σε ηλεκτρονικό υπόθεμα (μικροσίπ, μνήμη ηλεκτρονικού υπολογιστή), για να χρησιμεύει σε πληρωμές χωρίς χρήση μετρητών, αφού προηγουμένως έχει καταβληθεί στην εκδότρια του ηλεκτρονικού χρήματος το αντίστοιχο χρηματικό ποσό.

η) Οι επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών διαμεσολάβησης στη μεταφορά κεφαλαίων³⁸

Οι εν λόγω επιχειρήσεις συστήνονται και λειτουργούν ως ανώνυμες εταιρίες κατόπιν άδειας, που χορηγεί η Τράπεζα της Ελλάδας και τελούν υπό την εποπτεία της, η οποία μπορεί να καθορίζει τους όρους λειτουργίας τους, επιβάλλοντας κυρώσεις.

θ) Οι εταιρίες επενδύσεων χαρτοφυλακίου³⁹

Πρόκειται για ανώνυμες εταιρίες με αποκλειστικό σκοπό τη διαχείριση χαρτοφυλακίου κινητών αξιών (μετοχών, ομολόγων, τίτλων μεριδίων αμοιβαίων κεφαλαίων, πιστοποιητικών καταθέσεων και άλλων χρηματιστηριακών πραγμάτων).

ι) Οι ανώνυμες εταιρίες διαχείρισεως αμοιβαίων κεφαλαίων⁴⁰

Οι εν λόγω ανώνυμες εταιρίες ιδρύονται με ελάχιστο μετοχικό κεφάλαιο, ολοσχερώς καταβεβλημένο σε μετρητά, του οποίου τα 2/5 τουλάχιστον οφείλονται να ανήκει σε ΑΕ. Για την ίδρυση των εταιρειών αυτών απαιτείται άδεια της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς. Σκοπός τους οφείλει να είναι η διαχείριση ενός ή περισσότερων αμοιβαίων κεφαλαίων.

Αμοιβαίο κεφάλαιο είναι η ομάδα περιουσίας, που αποτελείται από κινητές αξίες και μετρητά, και της οποίας τα επί μέρους στοιχεία ανήκουν εξ αδιαίρετου σε περισσότερα πρόσωπα. Με άλλα λόγια, η περιουσία του αμοιβαίου κεφαλαίου διαιρείται σε ισάξια μερίδια ή κλάσματα μεριδίου, για τα οποία εκδίδονται ονομαστικοί τίτλοι, που αποδεικνύουν απλώς τη συμμετοχή στο αμοιβαίο κεφάλαιο. Η συμβατική μεταβίβαση των μεριδίων είναι άκυρη, με εξαίρεση μόνο τη μεταβίβαση

³⁸ Άρθρο 18 ν. 3148/2003

³⁹ Άρθρα 1-16^α ν. 1969/1991

⁴⁰ Άρθρα 26 επ. ν. 1969/1991

μεταξύ συζύγων ή συγγενών πρώτου και δεύτερου βαθμού σε ευθεία γραμμή. Ειδικές μορφές αμοιβαίου κεφαλαίου συνιστούν το «αμοιβαίο κεφάλαιο ακίνητης περιουσίας», τα «Επενδυτικά Κεφάλαια Αναδυόμενων Αγορών» και το «Αμοιβαίο Κεφάλαιο Επιχειρηματικών Συμμετοχών κλειστού τύπου».

κ) Οι Επιχειρήσεις Παροχής Επενδυτικών Υπηρεσιών (ΕΠΕΥ)⁴¹

Ως τέτοιες επιχειρήσεις χαρακτηρίζονται οι πάσης φύσεως επιχειρήσεις με φορείς φυσικά ή νομικά πρόσωπα, που παρέχουν κατ' επάγγελμα σε τρίτους μία ή περισσότερες κύριες επενδυτικές υπηρεσίες, συνιστάμενες σε λήψεις και διαβίβαση ή εκτέλεση επενδυτικών εντολών τρίτων σε κινητές αξίες και παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα, σε αγοραπωλησία τίτλων προς ίδιο λογαριασμό, σε διαχείριση χαρτοφυλακίου πελατών κατ' εντολήν τους και σε αναδοχή της έκδοσης ή και της διάθεσης τίτλων. Τις κύριες αυτές επενδυτικές υπηρεσίες μπορούν να ασκούν κατ' επάγγελμα μόνο οι ΕΠΕΥ, οι οποίες έχουν τεθεί υπό την εποπτεία της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς.

Ως κύριες μορφές ΕΠΕΥ, εκτός των τραπεζών, αναφέρονται οι Ανώνυμες χρηματιστηριακές εταιρείες και οι Εταιρίες παροχής υπηρεσιών διαχείρισεως χαρτοφυλακίου και διαμεσολάβησης στην αγοραπωλησία αξιών.

Οι Ανώνυμες Χρηματιστηριακές Εταιρείες⁴²

Αυτές έχουν ως κύριο αντικείμενο των δραστηριοτήτων τους τη διεξαγωγή χρηματιστηριακών συναλλαγών μέσω διορισμένων εκπροσώπων τους και την παροχή κάθε άλλης κύριας ή παρεπόμενης επενδυτικής υπηρεσίας, όταν αυτή απαριθμείται στην άδεια της.

Οι εταιρείες παροχής υπηρεσιών διαχείρισεως χαρτοφυλακίου και διαμεσολάβησης στην αγοραπωλησία αξιών⁴³

⁴¹ Ν. 2396/1996.

⁴² Άρθρα 23 επ. ν. 2396/1996 και άρθρα 3επ. ν. 1806/1988

⁴³ Άρθρα 27 επ. ν. 2396/1996

Αυτές διακρίνονται σε α) Σε ΕΠΕΥ, που είναι μέλη χρηματιστηριακής αγοράς και μπορούν να παρέχουν τις κύριες επενδυτικές υπηρεσίες κατάρτισης χρηματιστηριακής συναλλαγής για ίδιο λογαριασμό ή κατ' εντολήν πελάτη στο οικείο χρηματιστήριο και β) Σε ΕΠΕΥ, που δεν είναι μέλη του χρηματιστηρίου και μπορούν να μεσολαβούν μεταξύ επενδυτών και ΕΠΕΥ του χρηματιστηρίου, να διαχειρίζονται χαρτοφυλάκια πελατών και να παρέχουν υπηρεσίες αναδόχου εκδόσεως τίτλων.

λ) Η Δημόσια Επιχείρηση Κινητών Αξιών Ανώνυμη Εταιρία (Δ.Ε.Κ.Α ΑΕ)⁴⁴

Συνιστά Ανώνυμη Εταιρεία, με έδρα το Δήμο Αθηναίων με βασικό σκοπό τη διαχείριση των κινητών αξιών του ελληνικού δημοσίου, που περιέχονται σ' αυτήν με τον ίδιο νόμο, ήτοι των μετατρέψιμων σε μετοχές ομολογιών της Εθνικής Τραπέζης της Ελλάδος, των μετοχών του Ο.Τ.Ε και όσων μετοχών επιχειρήσεων του δημοσίου τομέα προοριζόμενων για ιδιωτικοποίηση ή άλλων κινητών αξιών του Δημοσίου αποφασίζει τη μεταβίβαση ο υπουργός οικονομικών.

Εξάλλου, ο κατάλογος των τραπεζικών εργασιών κατά την ενδεικτική απαρίθμηση του άρθρου 24 του ν. 2076/1992 είναι:

α) Η αποδοχή καταθέσεων ή άλλων επιστρεπτέων κεφαλαίων

Αυτή νοείται η εκ μέρους μιας τράπεζας ανάληψη της υποχρέωσης προς φύλαξη χρημάτων ή άλλων αξιών πελατών της με εξουσία, όμως, χρησιμοποίησέως τους. Έτσι, η καταρτιζόμενη σύμβαση συνιστά ανώμαλη παρακαταθήκη (ΑΚ 830).

β) Η χορήγηση πιστώσεων

Ο νόμος περιορίζει την έννοια του όρου στις άμεσες πιστώσεις και εντάσσονται σύμφωνα με αυτόν:

1. Το δάνειο. Το δάνειο είναι η σύμβαση με την οποία η τράπεζα μεταβιβάζει τον πελάτη της κατά κυριότητα χρήματα με αντάλλαγμα (τόκους), αυτός δε

---

⁴⁴ Ν. 2526/1997

υποχρεούται να αποδώσει άλλα χρήματα της αυτής ονομαστικής αξίας και είδους, πλέον των συμφωνηθέντων τόκων⁴⁵.

2. Η σύμβαση ανοίγματος πιστώσεως. Αυτή έχει ως αντικείμενο την ανάληψη από τράπεζα της υποχρέωσης να θέσει στη διάθεση του πελάτη της άμεσες ή έμμεσες πιστώσεις υπό όρους και μέχρι ενός ορισμένου ύψους, των οποίων αυτός μπορεί να κάνει χρήση οποτεδήποτε, κατά την ορισμένη ή αόριστη διάρκεια ισχύος της σύμβασης.
3. Η πίστωση με τρέχοντα λογαριασμό. Με τον όρο αυτό νοούνται, οι απλές συμβάσεις ανακυκλούμενης, άλλως επαναλαμβανόμενης πίστωσης, οποιασδήποτε μορφής, ιδίως δε συναινετικού δανείου, αλλά, καταχρηστικά, και οι συμβάσεις ανοίγματος πιστώσεως, όταν συνοδεύονται από συμφωνία εξυπηρετήσεως τους με τρέχοντα λογαριασμό. Τρέχων λογαριασμός είναι η ιδιαίτερη, παρεπόμενη σύμβαση, με την οποία όλες οι χρηματικές απαιτήσεις της τράπεζας, που παράγονται από μία βασική πιστωτική σχέση, και οι έναντι των απαιτήσεων αυτών καταβολές του πελάτη – πιστολήπτη εισέρχονται σε έναν ενιαίο λογαριασμό, καθιστάμενες μη απαιτητά χρεωπιστωτικά κονδύλια του, χάνοντας έτσι την αυτοτέλεια τους και υποβαλλόμενες σε διαδοχικούς ή περιοδικούς συμψηφισμούς απολήγουν σε ένα υπόλοιπο, το οποίο αποτελεί, κατά το οριστικό κλείσιμο του λογαριασμού τη μοναδική υπέρ της τράπεζας απαίτηση κατά του πιστολήπτη.

γ) Η πρακτορεία επιχειρηματικών απαιτήσεων

Η έννοια της πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων παρέχεται κατά τρόπο συγκεκριμένο στις διατάξεις του νόμου 1905/1990. Ως πρακτορεία νοείται τόσο η σύμβαση factoring, όσο και σύμβαση forfaiting.

Με τη σύμβαση factoring, η τράπεζα ή άλλη ανώνυμη εταιρεία αποκλειστικού σκοπού (χρηματοδοτικό ίδρυμα), ως πράκτορας, αναλαμβάνει έναντι ενός προμηθευτή αγαθών ή υπηρεσιών την υποχρέωση: α) είτε να προεξοφλεί όλες τις

---

⁴⁵ ΑΚ 806 επ.

βραχυπρόθεσμες απαιτήσεις του προμηθευτή έναντι πελατών του – οφειλετών μέχρι ενός ορισμένου ορίου για ένα οφειλέτη, να διαχειρίζεται λογιστικά και εισπρακτικά τις απαιτήσεις αυτές και να φέρει επίσης τον κίνδυνο για τη μη πληρωμή τους από τους οφειλέτες, οπότε γίνεται λόγος για γνήσιο factoring ή factoring χωρίς δικαίωμα αναγωγής, είτε να προεξοφλεί μεν όλες τις βραχυπρόθεσμες απαιτήσεις του προμηθευτή και να τις διαχειρίζεται χωρίς όμως να αναλαμβάνει και τον κίνδυνο της μη πληρωμής, διατηρώντας ως εκ τούτου δικαίωμα αναγωγής κατά του προμηθευτή, οπότε γίνεται λόγος για νόθο factoring ή για factoring με δικαίωμα αναγωγής, γ) είτε να διαχειρίζεται μεν τις απαιτήσεις και να παρέχει ασφάλεια στον προμηθευτή επί μη πληρωμής, να καταβάλει όμως την αξία των απαιτήσεων κατά τη λήξη τους, ώστε να μην συντελείται χρηματοδότηση του προμηθευτή, οπότε γίνεται λόγος για καταληκτικό – maturity factoring, δ) είτε να προεξοφλεί μεν τις απαιτήσεις και να αναλαμβάνει τον κίνδυνο της μη πληρωμής τους, αφήνοντας όμως τη διαχείρισή τους στον προμηθευτή, οπότε γίνεται λόγος για νέο factoring.

Με τη σύμβαση forfeiting, αντίθετα, μία τράπεζα αναλαμβάνει την υποχρέωση να προεξοφλήσει μεμονωμένη μακροπρόθεσμη επιχειρηματική απαίτηση, η οποία εκχωρείται από τον προμηθευτή στην τράπεζα, είναι ενσωματωμένη κατά κανόνα σε αξιόγραφο και η πληρωμή της είναι εγγυημένη από άλλη τράπεζα, με την πρόσθετη συμφωνία ότι η τράπεζα στερείται του αναγωγικού δικαιώματος της κατά του εκχωρητή σε περίπτωση μη πληρωμής της απαίτησεως, εφόσον η μη πληρωμή δεν οφείλεται σε δικαιολογημένες ενστάσεις του οφειλέτη.

δ) Η χρηματοδοτική μίσθωση.

Είναι η σύμβαση (leasing), η οποία διεπομένη από το ν. 1665/1986, όπως αυτός τροποποιήθηκε με το άρθρο 11 του ν. 2367/1995, καταρτίζεται εγγράφως μεταξύ μιας ανώνυμης εταιρίας αποκλειστικού σκοπού ή τράπεζας, ως εκμισθώτριας, και μιας επιχείρησης ή απλού επαγγελματία, ως μισθωτή, με την οποία η εκμισθώτρια αναλαμβάνει να παραχωρήσει στο μισθωτή την για επαγγελματικούς σκοπούς χρήση κινητού ή ακινήτου πράγματος, που προηγουμένως, κατά κανόνα αγοράζει, με ορισμένη διάρκεια, όχι κατώτερη των τριών ετών για κινητά, πέντε ετών για τα αεροσκάφη και δέκα ετών για ακίνητα και με δικαίωμα του μισθωτή να αγοράσει το πράγμα ή να ανανεώσει τη μίσθωση.

ε) Οι πράξεις διενέργειας πληρωμών και μεταφοράς κεφαλαίου

1. Το τραπεζικό έμβασμα. Συνιστά σύμβαση μεταξύ τράπεζας και πελάτη, με την οποία η τράπεζα αναλαμβάνει την υποχρέωση να καταβάλει σε τρίτο και στον καθορισμένο τόπο το προκαταβληθέν από τον πελάτη χρηματικό ποσό έναντι αμοιβής.
2. Η σύμβαση γύρου ή διεξαγωγής δοσοληψιών. Πρόκειται για τη σύμβαση μίσθωσης ανεξάρτητων υπηρεσιών, με την οποία μία τράπεζα αναλαμβάνει έναντι του πελάτη της την υποχρέωση να διενεργεί με εντολές του πληρωμές σε τρίτους ή να δέχεται καταβολές για λογαριασμό του, με λογιστικές απλώς χρεωπιστωτικές εγγραφές τηρούμενων τραπεζικών λογαριασμών καταθέσεων ή πιστώσεων, τόσο στην ίδια, όσο και σε άλλες τράπεζες.

στ) Η έκδοση και διαχείριση μέσων πληρωμής

1. Τα πιστωτικά δελτία (πιστωτικές κάρτες) Είναι το έγγραφο που εκδίδει και παραδίδει σε πελάτη της μία τράπεζα, συνδεδεμένη με ένα ενιαίο, κατά κανόνα διεθνές, σύστημα πληρωμών και εκκαθαρίσεων (Diners, Visa κλπ), φέρει τυπωμένα ανάγλυφα τα στοιχεία του δικαιούχου, κωδικούς αριθμούς και ημερομηνία λήξεως και διαθέτει, επίσης, μαγνητική ταινία αναγνώρισης.
2. Τα χρεωστικά δελτία (χρεωστικές κάρτες). Αυτά είναι παρόμοια με τα πιστωτικά δελτία έγγραφα, που εκδίδει μια τράπεζα συνδεδεμένη με επιχειρήσεις μέσω τερματικών ηλεκτρονικών μηχανημάτων, ώστε με την εισαγωγή της κάρτας στο POS, τη χρήση κωδικού PIN και την πληκτρολόγηση ορισμένου ποσού να χρεώνεται αυτόματα ο λογαριασμός του κατόχου της κάρτας στην εκδότρια τράπεζα και να πιστώνεται αντίστοιχα ο λογαριασμός της επιχείρησης.
3. Τα δελτία (κάρτες) αναλήψεων. Το δελτίο αναλήψεων, όμοιο κατά τα λοιπά εξωτερικά στοιχεία με τα προηγούμενα, παρέχεται από τράπεζα στον διατηρούντα σ' αυτήν λογαριασμό καταθέσεως ή γύρου, για να μπορεί να

διενεργεί κυρίως πράξεις αναλήψεως χρημάτων ή καταθέσεις ή μεταφορές κεφαλαίων με τη χρήση του σε αυτόματες ταμειολογιστικές μηχανές (ΑΤΜ), τις οποίες η τράπεζα έχει εγκαταστήσει σε διάφορα σημεία.

4. Τα έξυπνα δελτία (κάρτες) ή ηλεκτρονικά πορτοφόλια. Το έξυπνο δελτίο είναι εφοδιασμένο με «μικροτσίπ», που επιτρέπει την ηλεκτρονική αποθήκευση χρημάτων σ' αυτό το λογαριασμό καταθέσεως του κατόχου μέσω ΑΤΜ και τη διενέργεια πληρωμών με τη χρήση του δελτίου σε κατάλληλο μηχάνημα, που αφαιρεί το πληρωτέο ποσό από το δελτίο καταγράφοντάς το στη δική του ηλεκτρονική μνήμη. Με βάση τις καταχωρήσεις αυτές, η διαθέτουσα το μηχάνημα επιχείρηση ζητά στη συνέχεια από την εκδότρια τράπεζα ρευστοποίηση των καταγεγραμμένων συναλλαγών.
5. Η τραπεζική επιταγή και το δελτίο (κάρτα) εγγυήσεως επιταγής. Η τραπεζική επιταγή είναι το έγγραφο 9αξιόγραφο), το οποίο, συντασσόμενο κατά τον τύπο και με τη λειτουργία, που καθορίζει ο ν. 5960/1933, ενσωματώνει εντολή του εκδότη προς μια τράπεζα να πληρώσει σε ορισμένο τόπο, κατά την εμφάνιση του εγγράφου, συγκεκριμένο ποσό σε άλλο πρόσωπο.
6. Η ταξιδιωτική επιταγή. Πρόκειται για ειδικό έντυπο, το οποίο εκδίδεται από τράπεζα, αναγράφει συγκεκριμένο ποσό και υπογράφεται από τον πελάτη, που εξοφλεί αμέσως στην τράπεζα το αναγραφόμενο ποσό, παραλαμβάνοντας το έντυπο. Ο πελάτης- λήπτης, για να εξοφλήσει χρηματικές του υποχρεώσεις, μεταβιβάζει στον δανειστή του το έγγραφο, υπογράφοντάς το για δεύτερη φορά, ενώ ο τελευταίος το εμφανίζει μέσω της τράπεζάς του ή απ' ευθείας στην εκδότρια τράπεζα εισπράττοντας το αναγραφόμενο ποσό.

ε) Οι εγγυήσεις και αναλήψεις υποχρεώσεων

1. Οι τραπεζικές εγγυήσεις
2. Οι εγγυητικές επιστολές. Η εγγυητική επιστολή συνιστά έγγραφη υπόσχεση μιας τράπεζας προς τον λήπτη, ότι προς εξασφάλιση του από έννομη σχέση, που έχει δημιουργήσει αυτός με πελάτη της τράπεζας ή τρίτον, η τράπεζα θα

του καταβάλει συγκεκριμένο χρηματικό ποσό, όταν αυτός το ζητήσει, χωρίς προβολή ενστάσεων εκ μέρους της από τη σχέση της με τον πελάτη της ή τη σχέση του λήπτη με τον πελάτη της ή τρίτον.

3. Οι πιστωτικές επιστολές. Ως πιστωτικές επιστολές χαρακτηρίζονται συγκεκριμένα, τόσο οι εγγυητικές επιστολές, που εξαρτούν την εκπλήρωση της υπόσχεσης της τράπεζας περί πληρωμής από την εκ μέρους του λήπτη προσκόμιση των καθορισθέντων εγγράφων, οπότε γίνεται λόγος ειδικότερα για πιστωτικές επιστολές ετοιμότητας, όσο και οι πιστώσεις έναντι εγγράφων.
4. Οι πιστώσεις έναντι εγγράφων και οι ενέγγυες πιστώσεις. Συνιστά η έγγραφη υπόσχεση μιας τράπεζας προς έναν, συνήθως, πωλητή εμπορευμάτων ότι θα του καταβάλει την καθορισθείσα αξία τους, όταν εμφανίσει σ' αυτήν ή την ανταποκρίτρια της στον τόπο αποστολής τα εκδοθέντα φορτωτικά και άλλα έγγραφα. Στη συνέχεια, η τράπεζα η παραδίδει τα παραληφθέντα έγγραφα στον πελάτη της, αγοραστή των εμπορευμάτων, έναντι ολοσχερούς εξοφλήσεώς της.
5. Η προκαταβολή έναντι φορτωτικής. Στις διατάξεις για την ενέγγυο πίστωση των άρθρων 25 επ. ν.δ. 17.07.1923 υπάγεται και η περίπτωση της προκαταβολής έναντι της φορτωτικής. Η τραπεζική αυτή εργασία συνίσταται σε ανάληψη υποχρέωσης από τράπεζα να καταβάλει, συνήθως, σε πωλητή εμπορευμάτων την αξία των πωληθέντων και αποστελλομένων σε άλλο τόπο πραγμάτων αμέσως, μόλις αυτός της παραδώσει την εκδοθείσα φορτωτική, ώστε αυτή να εισπράξει στη συνέχεια τα καταβληθέντα από τον αγοραστή.
6. Η υποσχετική επιστολή. Αυτή συνιστά έγγραφη υπόσχεση ενός πελάτη μιας τράπεζας προς τον αλλοδαπό συνήθως εξαγωγέα ότι θα του καταβάλει ορισμένο ποσό μέσα σε συγκεκριμένο χρόνο. Με την παράδοση της υποσχετικής αυτής επιστολής στην τράπεζα, ο εισαγωγέας παραλαμβάνει τα φορτωτικά έγγραφα, που έχουν αποσταλεί στην τράπεζα από τον αλλοδαπό εξαγωγέα.

θ) Συναλλαγές για λογαριασμό της ίδιας ή της πελατείας της

1. Σε μέσα χρηματαγοράς. Με αυτά νοούνται τα διάφορα αξιόγραφα, τα οποίας μια τράπεζα μπορεί να εκδίδει, να πληρώνει, να δέχεται σε εξασφάλιση απαιτήσεων της και να προεξοφλεί.
2. Σε συνάλλαγμα. Πρόκειται για πράξεις, κυρίως, αγοράς και πώλησης συναλλάγματος, που διεκπεραιώνεται λογιστικά, με κίνηση, δηλαδή, λογαριασμών.
3. Σε προθεσμιακά συμβόλαια χρηματοπιστωτικών τίτλων ή χρηματοοικονομικά δικαιώματα.
4. Σε συμβάσεις ανταλλαγής επιτοκίων και νομισμάτων.
5. Σε κινητές αξίες.

ι) Οι συμμετοχές σε εκδόσεις τίτλων και η παροχή συναφών υπηρεσιών

Η συμμετοχή μιας τράπεζας σε εκδόσεις τίτλων μιας επιχείρησης, πέραν του καθαρά συμβουλευτικού χαρακτήρα, που μπορεί να έχει, συνίσταται συνήθως σε αναδοχή εκδόσεως των τίτλων.

κ) Η παροχή συμβουλών και υπηρεσιών σε συγχωνεύσεις και εξαγορές επιχειρήσεων

Η παροχή συμβουλών γίνεται επί τη βάση συμβάσεως έργου και δημιουργεί ευθύνη της τράπεζας, κατά την 729 ΑΚ. Οι δυνάμενες να παρασχεθούν υπηρεσίες είναι, αντίθετα, ποικιλόμορφες, ώστε η υπαγωγή τους στον εφαρμοστέο κανόνα να εξαρτάται από τις περιστάσεις.

λ) Η μεσολάβηση στις διατραπεζικές αγορές.

Η μεσολάβηση μιας τράπεζας στις διατραπεζικές αγορές μπορεί να αφορά την υφ' οιανδήποτε ιδιότητα (μεσίτη, παραγγελιοδόχου κλπ) συνομολόγηση οποιασδήποτε μορφής πράξεων με άλλες τράπεζες, για λογαριασμό πελατών της.

μ) Η διαχείριση χαρτοφυλακίου και η παροχή συμβουλών για τη διαχείρισή του.

Η διαχείριση χαρτοφυλακίου συνίσταται σε ένα σύνολο επενδύσεων σε έγγραφα της κεφαλαιαγοράς με βάση την αρχή της διασποράς κινδύνων, για λογαριασμό και κατ' εντολήν πελάτη της τράπεζας.

ν) Η φύλαξη και διαχείριση κινητών αξιών. Συνιστά μεικτή σύμβαση με στοιχεία παρακαταθήκης και μισθώσεως ανεξάρτητων υπηρεσιών ή έργου, ώστε η τράπεζα να μπορεί να ασκεί όλα τα δικαιώματα που απορρέουν από τις κινητές αξίες, όπως τα δικαιώματα ψήφου, εισπράξεως μερισμάτων, προτιμήσεως κλπ.

A1κ) Οι μεσιτικές εργασίες.

Σύμφωνα με το άρθρο 705 επ. Α.Κ. μεσιτικές είναι οι εργασίες, οι οποίες ασκούμενες στα πλαίσια της επαγγελματικής δραστηριότητας ενός μεσίτη, συνίστανται σε μεσολάβηση ή υπόδειξη ευκαιρίας για σύναψη συμβάσεως, μεταξύ του μεσιτικού εντολέα και τρίτου ή μεταξύ τρίτων, έναντι αμοιβής, που υπόσχεται ή λογίζεται σιωπηρώς συμφωνηθείσα να καταβάλει ο εντολέας, όταν καταρτισθεί τελικά η σύμβαση⁴⁶.

Η προβλεπόμενη στα ανωτέρω άρθρα του Α.Κ., ήτοι 703 επ., πράξη της μεσιτείας συνιστά αστική, ασκούμενη επ' ευκαιρία δικαιοπραξία, χαρακτηριζόμενη ως ατελώς αμφοτεροβαρής σύμβαση ή ως ιδιώμορφη σύμβαση υποχρεούσα μονομερώς τον μεσιτικό εντολέα⁴⁷ ή ως μονομερής δικαιοπραξία⁴⁸, επειδή μόνο ο εντολέας υπόσχεται πληρωμή αμοιβής υπό αίρεση, ενώ ο μεσίτης δεν αναλαμβάνει υποχρέωση παροχής μεσιτικής εργασίας ή έργου, δικαιούμενος, ωστόσο μόνο προς τούτο, χωρίς το γεγονός αυτό να αποκλείει τη γένεση άλλων υποχρεώσεων του μεσίτη (π.χ. αποζημίωσης), κατά την εξέλιξη της σχέσεως.

⁴⁶ ΑΠ. 484/1997, ΔΕΕ 1997, σελ. 994- ΕφΝαυπλ. 513/2000, ΕΕμπΔ 2002, σελ. 62 επ.

⁴⁷ Βλ. *Ot. Jauerning* στο *Jauerning-Komm.zum BGB*, 10 Aufl., 2003, vor § 652, Rdn.

⁴⁸ Βλ. *H. Brox*, *Handelsrecht und Wertpapierrecht*, 15 Aufl., 2001, σελ. 117.

Στην προκειμένη περίπτωση, εμπορική πράξη δεν είναι ασφαλώς ή υπόσχεση παροχής του μεσίτη, αλλά το αποκτώμενο δικαίωμα του να εκτελέσει τη μεσιτική εντολή, που του δόθηκε. Η αποδοχή του δικαιώματος αυτού, της πρότασης (υπόσχεσης) δηλαδή του εντολέα, η οποία φυσικά προϋποθέτει δήλωση βουλήσεως του μεσίτη, συνιστά προφανώς την ζητούμενη στη σχέση εμπορική πράξη – δικαιοπραξία.

Δεν αποκλείεται, ωστόσο, η διαμόρφωση της μεσιτικής σύμβασης ως αμφοτεροβαρούς, αν ο μεσίτης υποσχεθεί έναντι της αμοιβής την εκπλήρωση της μεσιτικής παροχής. Εμπορική πράξη, στην περίπτωση αυτή, είναι η ανάληψη αυτοτελούς υποχρέωσης μεσιτείας εκ μέρους του μεσίτη, ο οποίος δρα στα πλαίσια της επαγγελματικής του ιδιότητας και δραστηριότητας.

Και στις δύο περιπτώσεις μεσιτικής σύμβασης, εκτός των επερχόμενων γενικών συνεπειών της εμπορικότητας, εφαρμόζονται, ελλείψει άλλης ειδικότερης νομοθετικής πρόβλεψης, οι διατάξεις του Α.Κ., που διέπουν την αστική μεσιτεία, οι διατάξεις δηλαδή, των άρθρων 703 επ. Α.Κ.⁴⁹

Για την εμπορικότητα της πράξης του μεσίτη, δεν παίζει κεντρικό ρόλο η εμπορικότητα ή μη της προς κατάρτιση συμβάσεως. Πράγματι, ο νόμος θεωρεί «εμπορικάς», χωρίς διακρίσεις, «όλας τας μεσιτικάς εργασίας». Δεν έχει, επίσης, σημασία ούτε και το τυχόν αθέμιτο (ανήθικο ή παράνομο) της συμβάσεως. Έτσι, η μεσιτεία είναι εμπορική πράξη, όσον αφορά την αγορά και πώληση ακινήτων, αλλά και η μεσιτεία γάμου (ΑΚ 708)⁵⁰. Αντικείμενο μεσιτικής εργασίας μπορεί να είναι η μίσθωση ακινήτων, η αγοραπωλησία πραγμάτων, η εύρεση εργασίας, η εύρεση προσωπικού, η πρόσληψη καλλιτεχνών σε κέντρα διασκέδασης, η διάθεση αγροτικών προϊόντων, κ.α.

Ως κατηγορίες μεσιτικών εργασιών θα μπορούσαμε να αναφέρουμε τις εξής:

α). Ο μεσίτης αστικών συμβάσεων.

⁴⁹ Γενικότερα για τη σύμβαση μεσιτείας και για την διάκριση της εμπορικής μεσιτείας από την αστική, ιδίως βλ. *Μ. Καράση*, ο.π., άρθρο 703, αρ. 1, 2, 3, 9 επ.

⁵⁰ Τα «προξενητικά» στην περίπτωση αυτή, δηλαδή η υπόσχεση αμοιβής προς τον μεσίτη, θα είναι άκυρη.

Σύμφωνα με το άρθρο 1 του π.δ. 248/1993, μεσίτης αστικών συμβάσεων είναι το φυσικό ή νομικό πρόσωπο, το οποίο μεσολαβεί για τη σύναψη των αστικού δικαίου συμβάσεων πώλησης, ανταλλαγής, μίσθωσης ακινήτων, παραχώρησης ακινήτων προς οικοδόμηση με αντιπαροχή ή που υποδεικνύει ευκαιρία για τη σύναψη τέτοιων συμβάσεων⁵¹.

Για την άσκηση του επαγγέλματος, ο νόμος (άρθρο 2) απαιτεί εγγραφή στο Επιμελητήριο της έδρας του μεσίτη, η οποία γίνεται, εφόσον ο τελευταίος προσκομίσει τα οριζόμενα στο νόμο πιστοποιητικά (άρθρο 2, παρ. 2) , αποδεικνύοντας γνώσεις τουλάχιστον σε επίπεδο γυμνασίου και φερέγγυα επαγγελματική κατάσταση.

β) Ο μεσίτης ασφαλίσεων.

Μεσίτης ασφαλίσεων είναι ο ανεξάρτητος επαγγελματίας, που ως αποκλειστικό έργο, έχει την με έγγραφη εντολή πελάτη του μεσολάβηση, προπαρασκευή και διαβίβαση των εκατέρωθεν δηλώσεων βουλήσεως σε ασφαλιστική σύμβαση με ασφαλιστική ή αντασφαλιστική επιχείρηση και την παροχή αρωγής, κατά τη διάρκεια της διαχείρισης και εκτέλεσής της, ιδίως σε περίπτωση επελεύσεως του κινδύνου, έναντι προμήθειας, που καταβάλλεται από την ως άνω επιχείρηση.

γ) Ο μεσίτης εγχώριων προϊόντων

Μεσίτης εγχώριων προϊόντων είναι το φυσικό πρόσωπο, που διορίζεται με πράξη του προέδρου του Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου του τόπου άσκησης της δραστηριότητάς του, για να μεσολαβεί στην κατάρτιση συμβάσεων αγοραπωλησίας εγχώριας παραγωγής κορινθιακής σταφίδας, ξηρής σουλτανίνας και ξηρών σύκων. Ο διοριζόμενος οφείλει να καταθέσει σε τράπεζα εγγύηση σε μετρητά ή σε δημόσια χρεόγραφα ή τραπεζική εγγυητική επιστολή (ν. 4487 της 5ης Μαρτίου 1928).

δ) Οι ναυλομεσίτες.

---

⁵¹ ΑΠ 1719/1997, ΔΕΕ 1999, σελ. 1222.

Ναυλομεσίτης είναι ο φορέας επιχειρήσεως «ναυλομεσιτικού γραφείου». Ναυλομεσιτικό γραφείο είναι η επιχείρηση, η οποία αναλαμβάνει να εκμισθώνει οποιοδήποτε πλωτό μέσο (θαλαμηγός, κρουαζιερόπλοια, διάφορα πλοιάρια) προς εκτέλεση πλόων αναψυχής, με ολική ναύλωση και βάσει ναυλοσύμφωνου εγκεκριμένου τύπου, εντός και εκτός των ελληνικών υδάτων.

Η ίδρυση και λειτουργία ναυλομεσιτικού γραφείου προϋποθέτει σχετική άδεια, που εκδίδει ο ΕΟΤ και πλέον οι αρμόδιες υπηρεσίες του Υπουργείου Ανάπτυξης, αφού κρίνει θετικά την καταλληλότητα του προσώπου του ναυλομεσίτη και υπάρξει κατάθεση εγγύησης με ομολογίες στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων ή παράδοση τραπεζικής εγγυητικής επιστολής πενταετούς ισχύος (Υ.Α. 531353/Ευδ. Αρ. 129- Προεδρίας Κυβερνήσεως και Εμπορ. Ναυτιλίας- της 2/6.7.1977).

Α1λ) Οι «Εργασίες των δημόσιων τραπεζών».

Ο όρος «δημόσια τράπεζα» δεν είναι σαφώς διατυπωμένος. Με τα δεδομένα της σημερινής εποχής σύνταξης του code de commerce, η έννοια αυτή φαίνεται να υποδηλώνει τις τράπεζες μόνον, που ίδρυε και έλεγχε ευθέως το δημόσιο με οποιαδήποτε νομική μορφή. Επειδή δε το γεγονός αυτό θα μπορούσε, ενδεχομένως, να εγείρει αμφισβητήσεις ως προς την ένταξη των εργασιών των εν λόγω τραπεζών στο ιδιωτικό δίκαιο, εξαιτίας ιδίως των συνεπειών της εμπορικότητας για το δημόσιο, ο νομοθέτης προτίμησε την ρητή αναφορά ως εμπορικών και των εργασιών των δημόσιων τραπεζών, παρά το οφθαλμοφανές της υπαγωγής τους στις «τραπεζικές» εν γένει εργασίες⁵². Βεβαίως, ο νόμος δεν αφορά και τις πράξεις των δημοσίων ή άλλων τραπεζών, που συνιστούν άσκηση ανατεθειμένης σε αυτές δημόσιας εξουσίας. Οι πράξεις αυτές, ως διοικητικές πράξεις, ανήκουν στο δημόσιο (διοικητικό) δίκαιο.

Με βάση το ισχύον ελληνικό δίκαιο, ως δημόσιες τράπεζες, θα μπορούσαν να χαρακτηρισθούν η Τράπεζα της Ελλάδος, η Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδας, το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων και το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο.

⁵² Α. Γεωργακόπουλος, ο.π. 1995, σελ. 54- Κ. Παμπούκη- Π. Παπαδόρου/Αρχανιωτάκη, ο.π., σελ. 147.

α). Η Τράπεζα της Ελλάδος.

Η Τράπεζα της Ελλάδος, ιδρύθηκε με το ν. 3424/7.12.1927, που κύρωσε το καταστατικό της. Οι διατάξεις του νόμου αυτού τροποποιήθηκαν από τον ν. 2609/1998 και από τον ν. 2832/2000, κατ' εφαρμογή του άρθρου 13 παρ. 5 του ν. 2548/1997. Έτσι, σήμερα, η Τράπεζα της Ελλάδος λειτουργεί ως Ανώνυμη Εταιρία, με τα χαρακτηριστικά ανεξάρτητης διοικητικής αρχής, επιφορτισμένη με το γενικό καθήκον της διασφάλισης της σταθερότητας του γενικού επιπέδου τιμών, στηρίζοντας, κατά τα λοιπά, τη γενική οικονομική πολιτική της κυβέρνησης.

Μεταξύ των αρμοδιοτήτων της, συγκαταλέγεται η χάραξη και η άσκηση της νομισματικής και πιστωτικής πολιτικής, η άσκηση της εποπτείας σε πιστωτικά και χρηματοδοτικά ιδρύματα, η έκδοση τραπεζογραμμάτων κ.λ.π. Μετέχει του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών (ΕΣΚΤ) και ενεργεί σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές και οδηγίες της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ)⁵³, ως προς την άσκηση νομισματικής και συναλλαγματικής πολιτικής. Μπορεί, επίσης, να ενεργεί πιστοδοτικές και πιστοληπτικές πράξεις, με πιστωτικά ιδρύματα ή άλλα πρόσωπα, που μετέχουν στις αγορές χρήματος και κεφαλαίου σε απαιτήσεις ή τίτλους, σε οποιοδήποτε νόμισμα ή σε πολύτιμα μέταλλα, να ενεργεί ως πράκτορας ή ανταποκριτής άλλων τραπεζών, να αποδέχεται τη φύλαξη και διαχείριση χρημάτων, χρεογράφων και άλλων αντικειμένων αξίας, να παρέχει την εγγύησή της κ.α.

Με τις αρμοδιότητες αυτές, η Τράπεζα της Ελλάδος παρουσιάζει έναν διφυή νομικό χαρακτήρα. Αφενός μεν, ασκεί δημόσια εξουσία, ως διοικητική αρχή, με αποφάσεις, που εκδίδουν ο διοικητής της τράπεζας και τα εξουσιοδοτημένα από τον διοικητή όργανα της (επιτροπές και υποεπιτροπές). Οι πράξεις αυτές συνιστούν εκτελεστές διοικητικές πράξεις⁵⁴. Αφετέρου δε, ασκεί σε περιορισμένη έκταση, κοινές τραπεζικές εργασίες, συμβαλλόμενη κυρίως με άλλες τράπεζες. Η τελευταία αυτή δραστηριότητά της συγκροτείται ασφαλώς από εμπορικές πράξεις, που υπάγονται ρυθμιστικά στους κανόνες του ιδιωτικού εμπορικού δικαίου.

⁵³ ΕΣΚΤ και της ΕΚΤ, *Β. Δοββλη*, Ευρωπαϊκό τραπεζικό δίκαιο, 2003, σελ. 75 επ.

⁵⁴ Εξαιτίας των δημοσίου χαρακτήρα αρμοδιοτήτων της Τράπεζας της Ελλάδος, ευθύνεται αυτή συναφώς και με βάση τις ΕισΝΑΚ 105, 106- βλ. ΣτΕ 2938/2001, ΕεμπΔ 2002, σελ. 864 επ.

β) Η Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος.

Η Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος ιδρύθηκε με σύμβαση μεταξύ του ελληνικού δημοσίου και της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος την 27.06.1928, η οποία κυρώθηκε με το ν. 4332/1929, ως «αυτόνομος τραπεζικός οργανισμός κοινωφελούς χαρακτήρος», με σκοπό τη διενέργεια τραπεζικών εργασιών προς την κατεύθυνση ιδίως αγροτικής πίστης, αλλά και την άσκηση εποπτείας επί των γεωργικών συνεταιρισμών.

Με τη διάταξη του άρθρου 26 παρ. 1 του ν. 1914/1990 η αγροτική τράπεζα μετατράπηκε σε ΑΕ. Στην συνέχεια υπήχθη στις διατάξεις του ν. 2076/92 και έτσι απώλεσε όλα τα αμφιβόλου συνταγματικότητας⁵⁵ προνόμια, που της παρείχε τα αρχικό καταστατικό της (άρθρο 26 παρ. 8 του ν. 2076/1992)⁵⁶.

γ) Το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων.

Το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων (ΤΠΔ) έχει συσταθεί από το 1926, και λειτουργεί ως νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου, υπό την εποπτεία του Υπουργού Οικονομικών. Στους σκοπούς του, κατά τις διατάξεις του Π.Δ. 95/1996, υπάγεται η υποστήριξη της περιφερειακής ανάπτυξης, η φύλαξη και η διαχείριση παρακαταθηκών, η στήριξη της στεγαστικής πολιτικής με τη χορήγηση στεγαστικών δανείων, η ταμειακή διαχείριση οργανισμών τοπικής, νομαρχιακής και περιφερειακής αυτοδιοίκησης και κεφαλαίων ΝΠΔΔ και, ακόμα, η εκτέλεση τραπεζικών εργασιών.

δ) Το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο.

Το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο συστάθηκε με τον ν. ΓΥΜΣΤ/1909, αρχικά, ως αυτοτελής δημόσια υπηρεσία τελούσα υπό την εποπτεία του Υπουργού Μεταφορών και Επικοινωνιών. Με το νόμο 3082/2002, όμως, μετατράπηκε σε ανώνυμη εταιρία,

⁵⁵ Άρθρο 93 παρ. 4 Συντάγματος.

⁵⁶ Βλ. σχετικά *Π. Μάζη*, Κατάργηση προνομίων τραπεζών, ιδίως της Α.Τ.Ε., με βάση το 2076/1992, ΔΕΕ 2002, σελ. 54 επ. – *Α. Γεωργακόπουλο*, Το διαχρονικό δίκαιο των προνομίων της Αγροτικής τράπεζας της Ελλάδος (ΝΠΔΔ και ΑΕ), γνωμοδότηση, ΔΕΕ 2002, σελ. 788 επ., *Π. Γεσίου-Φαλιτή*, Ισχύς προνομιακών διατάξεων ν. 4332/1929 υπέρ ΑΤΕ, γνωμοδότηση, ΔΕΕ 2002, σελ. 1073 επ.. Επίσης βλ. *ΕιρΚέρκ. 166/2003*, ΕπισκεΔ 2003, σελ. 1240 επ., *ΕιρΚαβ. 267/2002*, ΕπισκεΔ 2002, σελ. 1180 επ. (με εισαγωγικό σημείωμα Κ. Παμπούκη), *ΕιρΚαβ. 316/2003*, ΕπισκεΔ 2003, σελ. 1244 επ.

με σκοπό τη διενέργεια τραπεζικών, εν γένει, εργασιών, οι οποίες βέβαια συνιστούν, ούτως ή άλλως, εμπορικές πράξεις, παρά την μη υπαγωγή του ταμειευτηρίου στις διατάξεις του ν. 2076/1992, όπως ορίζει το άρθρο 3 του νόμου αυτού.

Α1μ) «Οι συναλλαγματικές ή από τόπο σε τόπο αποστολές χρημάτων».

Η διαζευκτική παράθεση των συναλλαγματικών και των αποστολών χρημάτων, ως αντικειμενικά εμπορικών πράξεων αντικατοπτρίζει την απτή ιστορική πραγματικότητα των ημερών σύνταξης του code de commerce και του β.δ. Πράγματι, οι πληρωμές, που έπρεπε να γίνουν σε διαφορετικό τόπο από εκείνον της κατοικίας του πληρωτή, προϋπέθεταν αποστολή, μεταφορά των χρημάτων από τόπο σε τόπο, και ανάληψη ενός μεγάλου κινδύνου απώλειας ή κλοπής τους. Αυτός ο κίνδυνος δημιούργησε σταδιακά την εναλλακτική λύση της χρήσεως συναλλαγματικής, η οποία απέτρεπε την αναγκαιότητα της μεταφοράς αυτούσιου χρήματος⁵⁷.

Η συναλλαγματική, αλλά και τα άλλα ισοδύναμου αποτελέσματος, αξιόγραφα, όπως κυρίως το γραμμάτιο σε διαταγή και η επιταγή, περιέστειλαν βαθμιαία την ανάγκη της μεταφοράς χρήματος, ενώ οι σύγχρονοι τρόποι της λογιστικής μεταφοράς (τραπεζικό έμβασμα) και της χρήσεως πλαστικών και έξυπνων (ηλεκτρονικών) δελτίων (καρτών) εξάλειψαν μάλλον παντελώς την ανάγκη να αποστέλλονται πλέον αυτούσια χρήματα από τόπο σε τόπο.

Κατ' εξαίρεση, οι εν λόγω πράξεις, αφενός μεν δεν σχηματίζουν επάγγελμα, όπως οι προηγούμενα αναφερθείσες πράξεις, αφετέρου δε παραμένουν εμπορικές, έστω κι αν επιχειρούνται από μη έμπορο ή για εξυπηρέτηση αναγκών άσχετων με την εμπορία κάποιου. Επί των συγκεκριμένων πράξεων μπορούν να αναφερθούν, ειδικότερα, και τα ακόλουθα.

α). Οι εμπορικές πράξεις των διατόπιων πληρωμών

1. Η από τόπο σε τόπο αποστολή χρημάτων.

Εμπορική, κατ' αρχήν, είναι η πράξη της ανάθεσης της μεταφοράς χρημάτων από τόπο σε τόπο. Εμπορική, με άλλα λόγια, είναι η δήλωση βουλήσεως του

⁵⁷ Ν. Ρόκα, Αξιόγραφα, 1992, σελ. 53.

οποιοδήποτε αποστολέα, με την οποία καταρτίζεται σύμβαση μεταφοράς χρημάτων (σύμβαση μίσθωση έργου) με τον μεταφορέα, είτε αυτός είναι έμπορος, είτε όχι.

Εμπορική είναι, όμως, και η ανάληψη της υποχρέωσης μεταφοράς των χρημάτων από τον οποιονδήποτε μεταφορέα και της παράδοσής τους στον δικαιούχο. Αν και τούτο δεν προκύπτει ευχερώς από την έννοια του όρου «αποστολές» φαίνεται ωστόσο, αναμφισβήτητο, τόσο από την αναφορά του νόμου σε οποιουσδήποτε «συναλλασσόμενους», όσο και από τους ξενόγλωσσους όρους “Geldrimessen” και “remises d’ argent”, που υποδηλώνουν και την μεταφορά των χρημάτων και όχι μόνο την ανάθεση της μεταφοράς τους.

2. Η συναλλαγματική.

Συναλλαγματική, σε γενικές γραμμές, είναι το αξιόγραφο⁵⁸, το οποίο εκδίδεται κατά ορισμένο από τον νόμο (ν. 5325/1932) τύπο, ενσωματώνοντας εντολή ενός προσώπου (εκδότη) προς άλλο πρόσωπο (πληρωτή) να πληρώσει σε ορισμένο χρόνο συγκεκριμένο χρηματικό ποσό σε τρίτο πρόσωπο (λήπτη – αρχικό κομιστή) ή σε πρόσωπο, που ο τελευταίος θα καθορίσει (μεταγενέστερο κομιστή). Εμπορική πράξη είναι, εν προκειμένω, κάθε υπογραφή της συναλλαγματικής, από την οποία δημιουργείται ενοχή. Εμπορική, λοιπόν, είναι η υποχρέωση, που αναλαμβάνει με την υπογραφή του ο εκδότης, ο αποδέκτης, ο οπισθογράφος, ο τριτεγγυητής.

3. Το γραμμάτιο σε διαταγή.

Γραμμάτιο σε διαταγή είναι το αξιόγραφο, που εκδίδεται κατά ορισμένο από τον νόμο (άρθρα 75 επ. ν. 5325/1932) τύπο, ενσωματώνοντας υπόσχεση του εκδότη του περί πληρωμής ορισμένου ποσού σε συγκεκριμένο πρόσωπο και σε καθορισμένο τόπο και χρόνο. Ανεξάρτητα από την επιτέλεση της ίδιας με τη συναλλαγματική οικονομικής λειτουργίας, που επιτρέπει ούτως ή άλλως την αναλογία στο θέμα της εμπορικότητας των υπογραφών, η ρητή διάταξη του άρθρου 89 ν. 5325/1932, που παραπέμπει στην αναλογική εφαρμογή μεταξύ άλλων και του άρθρου 79 του ίδιου

---

⁵⁸ Δηλαδή, το έγγραφο με ενσωματωμένη κατά τέτοιο τρόπο απαίτηση, ώστε η άσκηση ή η μεταβίβασή της να μην μπορεί να γίνει χωρίς την κατοχή του εγγράφου.

νόμου και επί γραμματίου σε διαταγή, δεν αφήνει αμφιβολία για την εμπορικότητα κάθε υπογραφής του γραμματίου, κάθε, δηλαδή, σχετικής ανάληψης υποχρέωσης.

4. Η επιταγή.

Επιταγή είναι το αξιόγραφο, το οποίο εκδίδεται κατά ορισμένο από τον νόμο (ν. 5960/1933) τύπο, ενσωματώνοντας εντολή (διαταγή) του εκδότη προς κάποια τράπεζα (πληρώτρια) να πληρώσει ορισμένο ποσό στον κατονομαζόμενο δικαιούχο ή στον κομιστή. Παρά τη λειτουργική ομοιότητα της επιταγής με εκείνη της συναλλαγματικής, ως προς την αποφυγή τουλάχιστον μεταφοράς αυτούσιου χρήματος, και την εντεύθεν δυνατότητα της αναλογίας, οι υπογραφές επί της επιταγής, οι οποίες δημιουργούν αντίστοιχες υποχρεώσεις, είναι εμπορικές κατά ρητή αναφορά επ' αυτού του άρθρου 59 ν. 5960/1933.

5. Η εμπορική εντολή πληρωμής.

Η εμπορική εντολή περί πληρωμής, η οποία προβλέπεται στο άρθρο 76 του ν.δ. της 17 Ιουλίου 1923, συνιστά αξιόγραφο, που εκδίδεται από έμπορο και ενσωματώνει «εντολή» του προς άλλον έμπορο (πληρωτή) να πληρώσει ορισμένο χρηματικό ποσό σε κατονομαζόμενο πρόσωπο (λήπτη) ή σε διαταγή του.

Η δυνατότητα χαρακτηρισμού των αναλαμβανομένων με την υπογραφή της εμπορικής εντολής πληρωμής υποχρεώσεων, ως υποκειμενικά εμπορικών πράξεων είναι προφανής. Ωστόσο, ούτε η υπογραφή, με οποιαδήποτε ιδιότητα, της εμπορικής εντολής χάριν της εμπορίας των υπογραφέων, ούτε η εμπορική ιδιότητα του λήπτη-οπισθογράφου είναι δεδομένη, για να δεχθεί κανείς αβίαστα την υποκειμενική εμπορικότητα των αναλαμβανομένων με τις υπογραφές υποχρεώσεων. Έτσι, μόνο με αναλογία προς τα λεχθέντα επί συναλλαγματικής μπορεί κανείς να ταχθεί με βεβαιότητα στην (αντικειμενική) εμπορικότητα κάθε υποχρέωσης που αναλαμβάνεται με την εν λόγω εμπορική εντολή πληρωμής.

6. Το εμπορικό χρεωστικό ομόλογο.

Το εμπορικό χρεωστικό ομόλογο, προβλεπόμενο, επίσης στο άρθρο 76 του ν.δ. της 17 Ιουλίου 1923, συνιστά αξιόγραφο, που εκδίδεται από έμπορο και ενσωματώνει υπόσχεση του εκδότη εμπόρου προς τον λήπτη, για την παροχή χρημάτων, χρεογράφων ή άλλων αντικαταστατών πραγμάτων. Στην πράξη εμφανίζεται συχνά, ως υποσχετική επιστολή (promissory letter)⁵⁹. Με αναλογία προς τα ισχύοντα επί γραμματίου σε διαταγή, όπου, επίσης, εμπεριέχεται υπόσχεση πληρωμής, κάθε ανάληψη υποχρέωσης με εμπορικό χρεωστικό ομόλογο είναι αντικειμενικά εμπορική πράξη.

A2) ΘΑΛΑΣΣΙΟ ΚΑΙ ΕΝΑΕΡΙΟ ΕΜΠΟΡΙΟ

Το θαλάσσιο εμπόριο, το εμπόριο, δηλαδή, που διεξάγεται μέσω θαλάσσης, αποτελούσε από την αρχαιότητα και εξακολουθούσε να αποτελεί κατά τους χρόνους σύνταξης των κυριοτέρων εμπορικών νομοθετημάτων, τη σπουδαιότερη, από απόψεως όγκου εμπορευμάτων, αριθμού αγορών, κερδοφορίας και κινδύνων, μορφή εμπορικής δραστηριότητας. Για το λόγο μάλλον αυτό, ο νομοθέτης του 1807 και του 1835 εκφράζοντας το εξαιρετικό του ενδιαφέρον επί του θέματος, αφιέρωσε ιδιαίτερο άρθρο, για να απαριθμήσει τις σχετικές με τη θάλασσα εμπορικές πράξεις.

Το άρθρο 3 του β.δ. της 14 Μαΐου 1835 απαριθμεί, πράγματι, πάσης φύσεως πράξεις του θαλάσσιου εμπορίου χωρίς, όμως, κάποια εσωτερική συνοχή ή σύνδεση με τα προηγούμενα. Από την συγκυριακή, πάντως, αναφορά του νόμου στην “ναυτική εμπορία” και στα “εμπορικά πλοία” συνάγεται ότι όλες οι απαριθμημένες πράξεις είναι εμπορικές, επειδή σχετίζονται με το εμπόριο, που διεξάγεται μέσω θαλάσσης και με πλοία προορισμένα κυρίως για μεταφορά εμπορευμάτων.

Έτσι, η σημαντικότερη αντικειμενικά εμπορική πράξη, που κατονομάζεται στο άρθρο 3 του β.δ., είναι κατ’ αρχήν η ναύλωση. Κοντά σ’ αυτή, ως αντικειμενικά εμπορικές πράξεις, μπορεί κανείς να διακρίνει την οποιαδήποτε “θαλάσσια αποστολή” και το “περί ασφαλειών συνάλλαγμα”. Είναι προφανές πως μόνο με τις πράξεις αυτές, όπως

---

⁵⁹ ΠπρΑθ. 3765/2000, ΕεμπΔ 2002, σελ. 612 επ.

αντίστοιχα, και με τις πράξεις του άρθρου 2 ως άνω του β.δ., γίνεται κανείς έμπορος, μπορεί δηλαδή, να σχηματίσει με αυτές το εμπορικό του επάγγελμα, κατά το άρθρο 1 ΕΝ.

Όλες οι άλλες πράξεις είναι υποκειμενικά εμπορικές. Βέβαια, η αναφορά των τελευταίων στο νόμο δεν είναι διακεκριμένη. Ο νομοθέτης δεν φαίνεται να είχε πράγματι, σαφή επίγνωση της διαφοράς μεταξύ αντικειμενικά και υποκειμενικά εμπορικών πράξεων. Είχε κατανοήσει, όμως, τη σημασία και των δεύτερων, αλλά και την εγγενή αδυναμία μιας πλήρους απαρίθμησης τους. Γι' αυτό και μάλλον ασυναίσθητα προβαίνει, αφενός μεν σε τυχαία απαρίθμηση των πασίδηλα σπουδαιότερων εξ αυτών, που έχουν σχέση με το κύριο μέσο του θαλάσσιου εμπορίου, το πλοίο, αφετέρου δε σε γενικόλογη απλώς αναφορά των όσων άλλων “συναλλαγμάτων” “αφορώσι την ναυτικήν εμπορίαν”. Η ακριβέστερη περιεκτική εννοιολογική οριοθέτηση των υποκειμενικά εμπορικών πράξεων, ως πράξεων που επιχειρούνται από έμπορο, χάριν της εμπορίας του, με ορθή, προωθημένη διερμηνευση του σκοπού του νόμου, είναι μεταγενέστερο επιτυχές έργο της επιστήμης, η οποία ασφαλώς συνυπολόγισε και τις σχετικές αναφορές του νόμου στο προηγούμενο και στα επόμενα άρθρα.

Για το εναέριο εμπόριο, δεν υπάρχουν, βέβαια όμοιες αναφορές, αφού το β.δ. προηγείται κατά πολύ της εποχής της ανακάλυψης του αεροπλάνου. Υπάρχει, συνεπώς, οργανικό κενό του νόμου, το οποίο μπορεί να πληρωθεί με την αναλογία. Κατά συνέπεια, αντικειμενικά εμπορικές πράξεις του θαλασσίου εμπορίου- οι αεροπορικές μεταφορές, η ναύλωση αεροσκάφους, οι εναέριες αποστολές και η αεροπορική ασφάλιση. Όλες οι άλλες πράξεις, που αφορούν το εναέριο εμπόριο είναι υποκειμενικά εμπορικές.

Α2α) Οι ιδιαίτερες, αντικειμενικά εμπορικές πράξεις του θαλασσίου εμπορίου.

α) Η “ναύλωση”.

Ο όρος “ναύλωση” που χρησιμοποιείται στο άρθρο 3 του β.δ. της 2/14 Μαΐου 1835 φαίνεται να υπονοεί με περισσή ευρύτητα κάθε περίπτωση χρησιμοποίησεως πλοίου για εκτέλεση θαλάσσιας μεταφοράς. Τούτο συνάγεται από τη χρησιμοποίησή στα

ξενόγλωσσα κείμενα του νόμου περισσότερων, πλέον εξειδικευμένων εννοιών, όπως “Mietung oder Befrachtung” και στα γερμανικά και “affretement ou nolisement” στα γαλλικά. Έτσι, μπορεί κανείς να ταυτίσει τον όρο με εκείνον, που, επίσης, με ευρεία σημασία χρησιμοποιεί το άρθρο 107 του ΚΙΝΔ.

Ως ναύλωση, δηλαδή, νοείται η σύμβαση, που ως αντικείμενο έχει την έναντι ανταλλάγματος (α) μερική ή ολική χρησιμοποίηση πλοίου για διενέργεια θαλάσσιας μεταφοράς (κατά κυριολεξία ναύλωση ή ναύλωση με στενή έννοια, σύμβαση ναύλωσης), (β) μεταφορά πραγμάτων από τη θάλασσα (σύμβαση θαλάσσιας μεταφοράς) και (γ) μεταφορά προσώπων από τη θάλασσα.

Σύμφωνα, λοιπόν, με τα εννοιολογικά, κατά νόμο, δεδομένα της «συμβάσεως» ναυλώσεως, ως αντικειμενικά εμπορικές πράξεις, μπορεί κανείς να διακρίνει:

- Την έναντι ανταλλάγματος παραχώρηση της χρήσεως του πλοίου εκ μέρους του κυρίου του πλοίου – πλοιοκτήτη (εκναυλωτή) σε άλλο πρόσωπο (ναυλωτή) για θαλάσσιες μεταφορές. Στις περιπτώσεις αυτές γίνεται συνήθως λόγος για ναυλώσεις γυμνού σκάφους ή για ναυλώσεις κατά χρόνο (χρονοναύλωση)⁶⁰ ή για ναυλώσεις κατά ταξίδι ή κατά πλούν⁶¹,
- Την ανάληψη εκ μέρους του εκναυλωτή- ορθότερα μεταφορέα- (πλοιοκτήτη ή εφοπλιστή) της υποχρεώσεως έναντι του ναυλωτή- ορθότερα φορτωτή- να εκτελέσει θαλάσσια μεταφορά πραγμάτων για λογαριασμό του και
- Την ανάληψη εκ μέρους του εκναυλωτή-μεταφορέα (πλοιοκτήτη- εφοπλιστή) της υποχρεώσεως έναντι επιβάτη να τον μεταφέρει με πλοίο δια θαλάσσης.

Σημαντική, πάντως, για την εμπορικότητα της ναύλωσης είναι και η έννοια του πλοίου. Αν και αυτή δεν προσδιορίζεται κατά περιεχόμενο στις διατάξεις του β.δ., η ανάγκη να συμπεριλαμβάνονται στην εμπορικότητα τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της μαζικότητας και του οικονομικά, ουσιώδους, ωθεί στη διαπίστωση ότι ως πλοίο στα πλαίσια της ναύλωσης πρέπει μάλλον να εννοείται το πληρούν τους όρους της διάταξης του άρθρου 1 ΚΙΝΔ. Πλοίο, δηλαδή, είναι μόνο το σκάφος, που έχει καθαρή

⁶⁰ Εφ Πειρ. 2/2002, ΕπισκΕΔ 2002, σελ. 237 επ. (με παρατηρήσεις Α. Κιάντου- Παμπούκη).

⁶¹ Ειδικότερα γίνεται λόγος σε Α. Κιάντου- Παμπούκη, *Ναυτικό Δίκαιο*, τομ. 2, εκδ. δ', 2003, σελ. 19 επ.

χωρητικότητα άνω των δέκα κόρων και προορίζεται να κινείται αυτοδύναμα στη θάλασσα.

β) Οι “θαλάσσιες αποστολές”

Ο όρος “θαλάσσιες αποστολές” έχει ευρύτατο εννοιολογικό περιεχόμενο. Με εξαίρεση τις πολεμικές εκστρατείες, που δεν αφορούν εμπορικά πλοία, ούτε άπτονται του ιδιωτικού δικαίου, θαλάσσιες αποστολές, που αποτελούν κατά το νόμο αντικειμενικά εμπορικές πράξεις, είναι κάθε οργανωμένη και – κατά συνέπεια- επαγγελματική ανάληψη υποχρέωσης για διεκπεραίωση έργου ή παροχή ανεξάρτητης εργασίας στη θάλασσα ή μέσω της θάλασσας, με οποιοδήποτε – και όχι μόνο με πλοία- μέσο. Η “αποστολή” προϋποθέτει εντολή και δράση για αλλότριο λογαριασμό. Έτσι, αντικειμενικά εμπορικές πράξεις είναι η επιθαλάσσιος αρωγή, που επιχειρείται επαγγελματικά και όχι συγκυριακά, παρότι οι διατάξεις του ΚΙΝΔ 264 επ. εφαρμόζονται και στις δύο περιπτώσεις, χωρίς διάκριση, η ναυαγιαίρεση, η πόντιση καλωδίων, οι ερευνητικές καταδύσεις και χαρτογραφήσεις πυθμένων, οι απορρυπαντικές αποστολές, τα περιηγητικά ταξίδια κλπ.

Αντίθετα, η διεξαγωγή θαλάσσιας υποθέσεως για ίδιο λογαριασμό, μπορεί να καταστεί αντικειμενικά ή υποκειμενικά εμπορική πράξη για διάφορους άλλους λόγους και όχι γιατί εμπίπτει στη διάταξη περί θαλάσσιων αποστολών. Έτσι, για παράδειγμα, η αλιεία από τον ίδιο τον εργάτη της θάλασσας, καθίσταται πράξη αντικειμενικά εμπορική, όταν ασκείται σε πλαίσια οργανωμένου επαγγέλματος, με το οποίο ο αλιεύς υπερβαίνει τη συνήθη δομή και λειτουργία της πρωτογενούς παραγωγής, καταλαμβάνοντας περιοχές άλλων τομέων της οικονομίας, όπως όταν απευθύνεται ο ίδιος στο λιανεμπόριο ή την κατανάλωση υποκαθιστώντας τον μεσολαβητή χονδρέμπορο ή προβαίνει σε ευρεία συσκευασία ή επεξεργασία του αλιεύματος ενεργώντας, ως βιοτέχνης ή βιομήχανος ή όταν εκμεταλλεύεται πρωτίστως την εργασία τρίτων επί αλιευτικών πλοίων διατηρώντας για τον εαυτό του την εξουσία διαχείρισης των αλιευμάτων, εφόσον, βέβαια, σε κάθε περίπτωση η δράση του φέρει τα χαρακτηριστικά για την εμπορικότητα γνωρίσματα, της μαζικότητας και του οικονομικά ουσιώδους. Για τους ίδιους λόγους, αντικειμενικά εμπορική πράξη μπορεί να είναι και η σπογγαλιεία και η άντληση πετρελαίου από πυθμένα θάλασσας.

Η μεταφορά εμπορευμάτων του ίδιου του κυρίου του πλοίου – πλοιοκτήτη ή του εφοπλιστή προς μεταπώλησή τους είναι πράξη (υποκειμενικά) εμπορική, όχι επειδή ανήκει σε κάποια μορφή ναυλώσεως ή άλλης θαλάσσιας αποστολής, αλλά επειδή ο κύριος του πλοίου- πλοιοκτήτης και ο εφοπλιστής είναι έμποροι, ενεργούντες την μεταφορά, προκειμένου να εξυπηρετήσουν την κύρια εμπορική τους δραστηριότητα, της αγοράς κινητών προς μεταπώληση. Αν βέβαια ο πλοιοκτήτης ή ο εφοπλιστής αναλαμβάνει συμβατικά και υποχρεώσεις μεταφοράς εμπορευμάτων τρίτων ή επιβατών, είναι παράλληλα έμπορος και από άλλη αιτία, την εκτέλεση θαλασσιού μεταφορικού έργου, με βάση συμβάσεις ναύλωσης ή θαλάσσιας μεταφοράς.

Εφοπλιστής είναι το πρόσωπο, το οποίο εκμεταλλεύεται για τον εαυτό του πλοίο, το οποίο ανήκει σε άλλον, τον κύριο (ΚΙΝΔ 105), ασκώντας και τη ναυτική διεύθυνση του (καθορισμός δρομολογίων, άσκηση διαχείρισης, διορισμός του πλοιάρχου, κατά την ΚΙΝΔ 106). Ο εφοπλιστής μπορεί, βεβαίως, να αποκτήσει την εκμετάλλευση ενός ξένου πλοίου κατά κανόνα δικαιοπρακτικά, όπως ιδίως με την σύσταση επικαρπίας ή μισθώσεως. Μάλιστα, οι συνήθεις μορφές εφοπλιστικής σχέσης είναι η μίσθωση γυμνού σκάφους και η χρονοναύλωση, εφόσον στην τελευταία περίπτωση η ναυτική διεύθυνση ανήκει οπωσδήποτε στον χρονοναυλωτή⁶².

γ) Τα «περί ασφαλειών συναλλάγματα»

«Συναλλάγματα», δηλαδή, συμφωνίες (συμβάσεις) «περί ασφαλειών», είναι οι ποικιλίες κατ' αντικείμενο συμβάσεις θαλάσσιας ασφάλισης. Αντικειμενικά εμπορική πράξη είναι μόνο η ανάληψη της σχετικής ασφαλιστικής υποχρέωσης από τον ενεργούντα κατ' επάγγελμα ασφαλίσεις, την ασφαλιστική, δηλαδή, επιχείρηση.

Η θαλάσσια ασφάλιση ρυθμίζεται ειδικότερα στα άρθρα 257επ. ΚΙΝΔ. Αντικείμενό της μπορεί να αποτελέσει το εκτιθέμενο σε θαλάσσιους κινδύνους έννομο συμφέρον, το συμφέρον επί του πλοίου, επί του φορτίου, επί του ναύλου, επί του ελπιζόμενου κέρδους (ΚΙΝΔ 259). Αν πραγματοποιηθεί ο κίνδυνος, το ασφάλισμα καθορίζεται κατά την αξία, που είχαν τα ασφαλισθέντα, όταν ο ασφαλιστής άρχισε να φέρει τον κίνδυνο. Η συμφωνηθείσα αποτίμηση της αξίας αυτής αναγράφεται στο

⁶² Βλ. Α. Κιάντου- Παμπούκη, ο.π., τομ. 1, σελ. 135.

ασφαλιστήριο (ΚΙΝΔ 268). Επί ασφαλίσεως του φορτίου, στο ασφάλισμα προστίθενται τα έξοδα φορτώσεως και εκφορτώσεως, ο ναύλος το ασφάλιστρο (ΚΙΝΔ 268).

Ο ασφαλισμένος πάντως δικαιούται να απαιτήσει την καταβολή ασφαλίματος οφειλομένου επί ολικής απώλειας, εγκαταλείποντας τα ασφαλισμένα αντικείμενα στον ασφαλιστή (ΚΙΝΔ 280), αν συντρέχει μια από τις περιοριστικά αναφερόμενες στο νόμο – ΚΙΝΔ 281- περιπτώσεις εγκατάλειψης, όπως π.χ. επί απώλειας του πλοίου από κάποιο θαλάσσιο συμβάν ή επί ανικανότητας του πλοίου προς πλουν, που συνοδεύεται από αδυναμία επισκευής του.

Α1β) Οι ιδιαίτερες, αντικείμενα εμπορικές πράξεις το εναέριου εμπορίου⁶³.

α) Οι αεροπορικές μεταφορές.

Οι αεροπορικές μεταφορές- διακρινόμενες από την σχέση της ναυλώσεως αεροσκάφους, κατά το νόμο 1815/1973 «Κώδικας Αεροπορικού Δικαίου» (εφεξής ΚΑΔ)- αποτελούν αντικειμενικά εμπορικές πράξεις για τον αναλαμβάνοντα επαγγελματικά την υποχρέωση εναέριας μεταφοράς προσώπων, αποσκευών και πραγμάτων, με οποιαδήποτε συσκευή ικανή προς πτήση και προς εκτέλεση μεταφορών (αεροσκάφος) (άρθρα 1 και 94 επ. ΚΑΔ).

Αεροπορικός μεταφορέας μπορεί να είναι ο ίδιος ο κύριος του αεροσκάφους ή ο έχων οποιοδήποτε εμπράγματο ή ενοχικό δικαίωμα χρήσης του- κυρίως, επικαρπωτής και μισθωτής ή υπομισθωτής (άρθρα 80 επ. ΚΑΔ)- και ο ναυλωτής (άρθρα 83επ.).

Η σύμβαση εσωτερικής μεταφοράς των μεν επιβατών αποδεικνύεται με το εισιτήριο, των δε αποσκευών, με το δελτίο αποσκευών, που εκδίδει ο μεταφορέας (άρθρα 94-95 ΚΑΔ). Η σύμβαση μεταφοράς πραγμάτων αποδεικνύεται με το δελτίο αεροπορικής μεταφοράς, το οποίο εκδίδεται από τον μεταφορέα σε τρία αντίτυπα έχοντας τον χαρακτήρα ονομαστικού ή σε διαταγή αξιόγραφου (άρθρα 98επ. ΚΑΔ).

---

⁶³ Στοιχεία των διαπραγματευόμενων θεμάτων και διεξοδικές αναλύσεις, ιδίως, περί μισθώσεως και ναυλώσεως αεροσκάφους, βλ. στο *Ρ. Χατζηνακόλου- Αγγελίδου, Το αεροσκάφος, ως αντικείμενο συναλλαγών*, γ' εκδ. 2001.

β) Η ναύλωση αεροσκάφους.

Η ναύλωση αεροσκάφους συνιστά αντικείμενο σχετικής σύμβασης ναυλώσεως. Σύμβαση ναυλώσεως είναι η σύμβαση, με την οποία ο μεν εκναυλωτής υποχρεούται να θέσει στη διάθεση του ναυλωτή επανδρωμένο αεροσκάφος ορισμένου τύπου, για να το χρησιμοποιήσει αυτός, εντός ορισμένου χρόνου ή προς εκτέλεση ορισμένων ταξιδιών, ο δε ναυλωτής να καταβάλει το συμφωνημένο ναύλο (άρθρα 83 επ. ν. 1815/1973 «Κώδικας Αεροπορικού Δικαίου»). Η σύμβαση καταρτίζεται εγγράφως, το δε έγγραφο είναι αποδεικτικό (άρθρο 84).

Η ναύλωση συνιστά αντικειμενικά εμπορική πράξη για τον εκναυλωτή, ο οποίος με την μέσω της ναύλωσης εμπορική εκμετάλλευση του αεροσκάφους είναι έμπορος. Για τον ναυλωτή, αντίθετα, η ναύλωση συνιστά τότε μόνο (υποκειμενικά) εμπορική πράξη, όταν γίνεται για εξυπηρέτηση της δραστηριότητάς του, ως αεροπορικού μεταφορέα ή για εξυπηρέτηση άλλης εμπορικής δραστηριότητάς του.

γ) Οι εναέριες αποστολές.

Σε αντιστοιχία προς τις θαλάσσιες αποστολές, οι εναέριες συνιστούν πάσης φύσεως παροχές υπηρεσιών- πέρα από μεταφορές- οι οποίες πραγματοποιούνται στον αέρα ή μέσω του αέρα με τη χρήση αεροσκάφους από απασχολούμενους επαγγελματικά με την παροχή των υπηρεσιών αυτών. Πρόκειται, κατά το νόμο, για την «εκτέλεση άλλων - πλην των μεταφορών- αεροπορικών εργασιών», που μπορούν να πραγματοποιηθούν με «πτήση» από ικανή προς τούτο συσκευή (αεροσκάφος) (άρθρο 1, παρ. 2 ΚΑΔ).

Αν και η εμπορικότητα τούτων βασίζεται, ούτως ή άλλως, στην παροχή υπηρεσιών με αμοιβή, η ιδιαιτερότητά τους δικαιολογεί συχνά την ειδικότερη νομοθετική ρύθμιση. Η επαγγελματικά παρεχόμενη αεροπορική αρωγή (άρθρα 123 επ. ΚΑΔ), οι ψεκασμοί από αέρος, οι αεροφωτογραφίες, οι διευκολύνσεις επιστημονικών μελετών (όπως οι πτήσεις για την μέτρηση του όζοντος στην ατμόσφαιρα), οι διαφημίσεις από αέρος, οι πτήσεις αερόστατων, ελικοπτέρων και αεροπλάνων για παρατηρήσεις παροχή πληροφοριών, ασφάλεια κλπ, συνιστούν περιπτώσεις εναέριων αποστολών. Η

ανάληψη της αποστολής από τον εκμεταλλευτόμενο αεροσκάφος συνιστά αντικειμενικά εμπορική πράξη, που χαρακτηρίζοντας το αντίστοιχο επάγγελμά του, του προσδίδει την εμπορική ιδιότητα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β'

ΟΙ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΙΚΑ Ή ΠΑΡΑΓΩΓΑ ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΠΡΑΞΕΙΣ

1. Οι υποκειμενικά εμπορικές πράξεις του χερσαίου εμπορίου.

α) Οι «μεταξύ εμπόρων και τραπεζιτών υποχρεώσεις».

Στο άρθρο 2 του β.δ. της 2/14^{ης} Μαΐου 1835, εκτός από τις αντικειμενικά εμπορικές πράξεις του χερσαίου εμπορίου, κατονομάζονται εμπορικές και «όλες οι μεταξύ των εμπόρων και τραπεζιτών υποχρεώσεις». Το ορθότερο είναι ότι μεταξύ των ανωτέρω υφίστανται «ενοχικές σχέσεις», μάλιστα και «μεταξύ διαπραγματευτών, εμπόρων και τραπεζιτών». Οι ενοχές έχουν πηγή την σύμβαση ή τον νόμο. Όταν ένας έμπορος αναλαμβάνει συμβατική υποχρέωση ή η δράση του συνεπάγεται υποχρέωση από τον νόμο για πράξη, παράλειψη ή ανοχή, ασκεί εμπορική πράξη, αλλά τέτοια θεωρείται μόνο η πράξη που έχει σχέση με την εμπορίας του. Αυτή η πράξη μπορεί να είναι είτε η χαρακτηριστική, κύρια παροχή του εμπορικού τους επαγγέλματος, ήτοι κάποια αντικειμενικά εμπορική πράξη, είτε κάποια παρεπόμενη πράξη, η οποία είναι αναγκαία για να εξυπηρετήσει την άσκηση της εμπορίας ή επιχειρείται στα πλαίσια άσκησης του εμπορικού επαγγέλματος.

β) Η υποκειμενική εμπορικότητα των ενοχών από τον ανταγωνισμό.

Στις υποκειμενικά εμπορικές πράξεις υπάγονται και οι πράξεις του εμπόρου, που συνιστούν παραβιάσεις της νομοθεσίας περί αθέμιτου και ελεύθερου ανταγωνισμού. Αθέμιτος είναι ο ανταγωνισμός, όταν η συμπεριφορά μιας εμπορικής, βιομηχανικής ή γεωργικής κλπ επιχειρήσεως σε μια αγορά, που αποσκοπεί στην απόκτηση πελατείας, με την προσφορά καλύτερων τιμών και όρων, αντίκειται γενικά στα χρηστά ήθη (ανηθικότητα), ή ευθέως σε ρητή απαγορευτική διάταξη του νόμου (παρανομία), κατά τις διατάξεις του ν. 146/1914 «περί αθέμιτου ανταγωνισμού». Ελεύθερος είναι

ο ανταγωνισμός, όταν λειτουργεί χωρίς εμπόδια, περιορισμούς ή στρεβλώσεις, που μπορούν να δημιουργήσουν διάφορες συμφωνίες, αποφάσεις ή εναρμονισμένες πρακτικές επιχειρήσεων και η καταχρηστική εκμετάλλευση της δεσπόζουσας θέσης μιας επιχείρησης.

Όσον αφορά τις πράξεις αθέμιτου ανταγωνισμού, η ίδια η διάταξη του άρθρου 19 παρ. 1 του ν. 146/1914 φαίνεται να τις χαρακτηρίζει εμμέσως εμπορικές, αφού οι αξιώσεις που πηγάζουν από αυτές εισάγονται ενώπιον του αρμοδίου πρωτοδικείου «ως εμπορικές υποθέσεις». Για δε τις πράξεις εμπορικής επιχείρησης, που έχουν ως αντικείμενο την παρακώλυση, τον περιορισμό ή τη νόθευση του ανταγωνισμού ή συνιστούν καταχρηστική εκμετάλλευση της δεσπόζουσας θέσης της επιχείρησης, αν και ο νόμος δεν ορίζει κάτι σχετικό, είναι προφανές ότι οι πράξεις αυτές συνιστούν υποκειμενικά εμπορικές πράξεις, αφού ενεργούνται από έμπορο χάριν της εμπορίας του.

2. Οι υποκειμενικά εμπορικές πράξεις του θαλάσσιου εμπορίου.

Στο άρθρο 3 του β.δ. 2/14ης Μαρτίου 1835 απαριθμούνται συγκεκριμένα και εμπορικές πράξεις, που δεν μπορούν να σχηματίσουν επάγγελμα ή επ' αυτών δεν μπορεί να βρει εφαρμογή κανένα λογικό κριτήριο αντικειμενικής εμπορικότητας. Οι πράξεις αυτές εξηγούνται μόνο με τη λογική της υποκειμενικής εμπορικότητας και διενεργούνται σε σχέση πάντα με την ναυτική εμπορία και για εξυπηρέτηση των αναγκών της. Οι πράξεις αυτές είναι:

α) Η «κατασκευή πλοίου».

Καταρχάς, η κατασκευή πλοίου από εξειδικευμένη ναυπηγική επιχείρηση (άρθρο 1 παρ.2 ΚΙΝΔ) συνιστά αντικειμενικά εμπορική πράξη του κατασκευαστή, ναυπηγού, υπαγόμενη στην κατηγορία της επιχείρησης χειροτεχνίας. Αντίθετα, υποκειμενικά εμπορική πράξη συνιστά η ανάθεση έργου της κατασκευής πλοίου στην ναυπηγική επιχείρηση εκ μέρους του κυρίου του πλοίου ή του πλοιοκτήτη, όταν

αυτή αφορά εμπορικό πλοίο, πλοίο, δηλαδή, το οποίο προορίζεται για χρησιμοποίησή του στο θαλάσσιο εμπόριο.

Στην περίπτωση αυτή η ανάθεση της ναυπήγησης πλοίου συνιστά την πρώτη προπαρασκευαστική πράξη για την άσκηση θαλάσσιας εμπορίας από τον κύριο του πλοίου, ως εκναυλωτή με ευρεία έννοια. Η σύμβαση ναυπήγησης, αν δεν έχει συμφωνηθεί διαφορετικά, διέπεται από τις διατάξεις του Α.Κ., περί μισθώσεως έργου, εκτός των άρθρων 683, 693 και 695 (ΚΙΝΔ 5). Το ναυπηγούμενο πλοίο μπορεί να νηολογηθεί, να εγγραφεί, δηλαδή, εξατομικευμένα, σε νηολόγιο του κράτους (ΚΙΝΔ 4). Έκτοτε, μπορεί να μεταβιβάζεται και η κυριότητά του (ΚΙΝΔ 7).

β) Η «αγορά, η πώληση ή η μεταπώληση πλοίου».

Ο νόμος αναφέρεται σε όλες τις πράξεις, που έχουν ως αντικείμενο είτε την κτήση της κυριότητας ή της χρήσεως, είτε τη μεταβίβαση της κυριότητας ή της χρήσεως εμπορικού πλοίου, με αντάλλαγμα. Συνεπώς, και η απόκτηση πλοίου με χρηματοδοτική μίσθωση ή απλή μίσθωση του ή την υπομίσθωσή του ανήκουν στην εν λόγω κατηγορία εμπορικών πράξεων.

Οι πράξεις, όμως, αυτές δεν είναι αντικειμενικά εμπορικές πράξεις⁶⁴ και η διάκριση τους με τις υποκειμενικές δεν γίνεται με σαφήνεια από τον νομοθέτη, αλλά αφήνεται να γίνει από τον ερμηνευτή. Έτσι, η «αγορά» εμπορικού πλοίου για μη εμπορικό σκοπό, π.χ. για κατοικία ή για παραχώρηση απλώς της εκμετάλλευσής του σε τρίτους, δεν είναι εμπορική πράξη για τον αποκτώντα. Ως εκ τούτου, ο αποκτών την κυριότητα του πλοίου, χωρίς πρόθεση εμπορικής του εκμετάλλευσής, που συνήθως παραχωρεί τη χρήση του με μίσθωση σε τρίτον, ιδίως, εφοπλιστή, δεν ασκεί εμπορική πράξη ούτε ως αγοραστής, ούτε ως πωλητής ή μεταπωλητής ή εκμισθωτής πλοίου. Αντίθετα, οι αντίστοιχες πράξεις του εκμεταλλεζόμενου το πλοίο εμπόρου (πλοιοκτήτη,

⁶⁴ Βλ και Κ. Παμπούκη – Π. Παπαδρόσου/Αρχανιωτάκη, ο.π., σελ. 176.

εφοπλιστή) καθίστανται σε κάθε περίπτωση υποκειμενικά εμπορικές πράξεις, αφού διεξάγονται στα πλαίσια της θαλάσσιας εμπορίας του, συχνά ως προπαρασκευαστικές ή καταληκτικές πράξεις εμπορίας, με όργανο το πλοίο.

γ) Οι «αγορές ή πωλήσεις αρμένων, εξαρτίων και ζωοτροφιών».

Η ένταξη και των πράξεων αγοράς η πώλησης «αρμένων, εξαρτίων και ζωοτροφιών» στις υποκειμενικά εμπορικές πράξεις είναι προφανής και επιβεβαιωτική του άρθρου 3 του β.δ. Από μόνες τους οι αγορές ή πωλήσεις «αρμένων»⁶⁵, οι αγορές ή πωλήσεις «εξαρτίων»⁶⁶ και αγορές ή πωλήσεις «ζωοτροφιών»⁶⁷, αν δεν νοηθούν σε συνάρτηση με την εξυπηρέτηση των αναγκών του πλοίου και της εμπορικής του θαλάσσιας δραστηριότητας, χάνουν κάθε έρεισμα εμπορικότητας.

Για παράδειγμα, η αγορά ζωοτροφών από έναν πλοιοκτήτη για τη διατροφή κτηνών του αγροκτήματος της οικογένειάς του ή η αγορά ιστίου ή σχοινιού για γεωργικές, δασοπονικές ή κτηνοτροφικές χρήσεις, δεν υπακούει σε καμία λογική εμπορικότητας. Εμπορικές, και δη υποκειμενικά εμπορικές, είναι οι πράξεις αυτές μόνο, όταν γίνονται από έναν οποιονδήποτε έμπορο και, κυρίως, από τον θαλάσσιο έμπορο, στα πλαίσια της εμπορίας του.

δ) Το «ναυτικό δάνειο».

Κάθε μορφής δάνειο, που συνάπτει ο εκμεταλλευόμενος το πλοίο και αυτό, που κατά το άρθρο 45 ΚΙΝΔ συνάπτει ο πλοίαρχος, σε περιπτώσεις επειγουσών αναγκών, συνιστά ούτως ή άλλως υποκειμενικά εμπορική πράξη, αν αφορά το πλοίο και την εμπορική του εκμετάλλευση. Ακόμα και το δάνειο, που συνάπτεται για την αγορά

⁶⁵ Ητοι των πάσης φύσεως ιστίων (πανιών), όπως φλόκων, παριστίων, φωσωνίδων, τουρκέτων, δολωνίδων κ.α.

⁶⁶ Ητοι των πάσης φύσεως σχοινιών, και σήμερα χαλύβδινων συρμάτων, που χρησιμοποιούνται για την στερέωση καταρτιών (ιστών).

⁶⁷ (Schiffsproviant, vivraillemens=) προμήθειες του πλοίου για διατροφή του πληρώματος, των επιβατών και των μεταφερομένων με πλοίο ζώων.

πλοίου προορισμένου για την άσκηση ναυτικής εμπορίας, είναι υποκειμενικά εμπορική πράξη, προπαρασκευαστική της άσκησης εμπορίας. Αντίθετα, για τον δανειστή, το δάνειο θα συνιστά αντικειμενικά εμπορική πράξη, αν αποτελεί το κύριο χαρακτηριστικό αντικείμενο της εμπορίας του, π.χ. το δάνειο από τράπεζα, ή υποκειμενικά εμπορική πράξη, αν χορηγείται απλώς στα πλαίσια κάποιας άλλης εμπορικής δραστηριότητας του.

ε) Οι συμβάσεις «περί μισθώσεως του πληρώματος».

Ως εμπορικές στην περίπτωση αυτή, μπορεί κανείς να θεωρήσει τις συμφωνίες, που δημιουργούν υποχρεώσεις του πλοιοκτήτη ή του εφοπλιστή για καταβολή αμοιβών ή μισθών στο πλήρωμα του πλοίου, ναυτικούς και πλοίαρχο. Οι υποχρεώσεις αυτές προκύπτουν από συμβάσεις ναυτολογήσεως, τόσο του πλοιάρχου, και μάλιστα αδιάφορα από την ιδιαίτερη νομική φύση, ως μισθώσεως έργου (Α.Κ. 681) η μισθώσεως ανεξάρτητων υπηρεσιών (Α.Κ. 648επ.), όσο και των λοιπών μελών του πληρώματος (ναυτικών), ως συμβάσεων μισθώσεως εργασίας (Α.Κ. 648 επ.). Ειδικές διατάξεις για το περιεχόμενο της σχετικής υποχρέωσης εμπεριέχονται στις διατάξεις των άρθρων 60 επ. ΚΙΝΔ. Είναι φανερό ότι οι εν λόγω συμβατικές δεσμεύσεις, αφού γίνονται για τις ανάγκες εκμετάλλευσης του εμπορικού πλοίου από τον έμπορο πλοιοκτήτη ή εφοπλιστή, είναι καθαρά υποκειμενικά και όχι αντικειμενικά εμπορικές πράξεις.

- «Οι προς υπηρεσίαν εμπορικών πλοίων μισθώσεις ναυτικών».

Ο νόμος ονομάζει εμπορικές όλες τις συμφωνίες πρόσληψης του προσωπικού ενός εμπορικού πλοίου, δηλαδή του πλοιάρχου και των μελών του πληρώματος. Οι συμφωνίες αυτές συνιστούν τις κατά τον ΚΙΝΔ (άρθρα 37επ. και 53επ.) συμβάσεις ναυτολογήσεως. Εμπορικές είναι, ασφαλώς, οι υποχρεώσεις, που αναλαμβάνονται από τον εργοδότη (πλοιοκτήτη ή εφοπλιστή) και όχι οι αντίστοιχες υποχρεώσεις παροχής υπηρεσιών από τους προσλαμβανόμενους (ναυτολογημένους).

Επειδή οι εν λόγω υποχρεώσεις αναλαμβάνονται για τις ανάγκες εκμετάλλευσης του εμπορικού πλοίου, συνεπώς για την άσκηση εμπορίας, συνιστούν υποκειμενικά εμπορικές πράξεις. Στις πράξεις αυτές συγκαταλέγονται και οι συμφωνίες για την κύρια αντιπαροχή αμοιβών και μισθών.⁶⁸

- «Όσα άλλα (συναλλάγματα) αφορώσι την ναυτικήν εμπορίαν».

Η αναφορά του νόμου στην εμπορικότητα της οποιασδήποτε συναλλαγής, που αφορά την ναυτική εμπορία, περιλαμβάνει με ευρύτητα όλες τις υποκειμενικά εμπορικές πράξεις, τις οποίες επιχειρεί ένας θαλάσσιος έμπορος στα πλαίσια της εμπορίας του αυτής. Βέβαια, ο νόμος κάνει λόγο μόνο για δικαιοπραξίες και δη συμβάσεις (συναλλάγματα). Τούτο, οφείλεται απλώς στην επιδίωξη του νομοθέτη να εκθέσει το συνήθως συμβαίνον. Ασφαλώς, τίποτα δεν αποκλείει τη διεύρυνση της υποκειμενικής εμπορικότητας και σε εξωδικαιοπρακτικές ενέργειες του ασχολούμενου με το θαλάσσιο εμπόριο. Έτσι, υποκειμενικά εμπορικές πράξεις είναι οι ενοχές από (θαλάσσιο) αθέμιτο ανταγωνισμό και από συγκρούσεις πλοίων, η ρυμούλκηση πλοίου, η επιθαλάσσια αρωγή, η ναυαγιαίρεση κλπ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄

ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΩΝ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ ΣΤΟ ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Ο ανωτέρω χαρακτηρισμός μιας πράξης ως εμπορικής, αντικειμενικά και υποκειμενικά, συνεπάγεται πολλές συνέπειες και γεννά το ιδιαίτερο αντικείμενο και τα ξεχωριστά υποκείμενα των ρυθμίσεων του εμπορικού δικαίου.

---

⁶⁸ Η σημασία, όμως της ιδιαίτερης αναφοράς εν προκειμένω στις εν γένει υποχρεώσεις από συμβάσεις ναυτολογήσεως, έγκειται στην άρση κάθε αμφιβολίας ότι και οι λοιπές υποχρεώσεις του πλοιοκτήτη ή του εφοπλιστή έναντι των προσληφθέντων- π.χ. για νοσήλεια, αποζημιώσεις, παλιννοστήσεις, είναι επίσης υποκειμενικά εμπορικές πράξεις.

Οι σπουδαιότερες, λοιπόν, συνέπειες της εμπορικότητας των πράξεων, που αναλυτικά θα εκθέσουμε κατωτέρω, είναι: (α) η αναγκαιότητα ειδικής (εμπορικής) νομοθετικής ρύθμισης, και (β) μέσω της άσκησης αντικειμενικά εμπορικών πράξεων απόκτηση της εμπορικής ιδιότητας, η οποία με τη σειρά της γεννά πληθώρα συνεπειών, που επίσης ρυθμίζει το εμπορικό δίκαιο. Παράλληλα, η εμπορικότητα των πράξεων επιφέρει συνέπειες, που προβλέπονται διάσπαρτα στην κείμενη νομοθεσία, όπως κυρίως: (γ) την ειδική εμπορική παραγραφή, (δ) την ειδική διαδικασία εκδίκασης εμπορικών διαφορών, (ε) την ιδιαιτερότητα της απόδειξης της εμπορικότητας της πράξεως, (στ) την ιδιαιτερότητα της απόδειξης με μάρτυρες, (ζ) την προσωρινή εκτελεστότητα αποφάσεως επί εμπορικών διαφορών, (η) την προστασία των εμπορικών μισθώσεων, (θ) τη δυνατότητα προσφυγής σε διαιτησία και (ι) την ευνοϊκή φορολογική μεταχείριση.

A. Αναγκαιότητα ειδικής (εμπορικής) νομοθετικής ρύθμισης.

Οι εμπορικές πράξεις προσδιορίζονται στον νόμο, γιατί κατ' αρχήν, αξιώνουν μια ιδιαίτερη, λυσιτελή ρύθμιση, την οποία το αστικό δίκαιο, κατά κανόνα δεν προσφέρει. Οι ιδιαιτερότητες των εμπορικών συναλλαγών, στις οποίες η πράξη του ενός τουλάχιστον μέρους είναι εμπορική, αναδεικνύουν συχνά την αστική ρύθμιση ανεπαρκή ή παντελώς ακατάλληλη να συμπεριλάβει στο πεδίο εφαρμογής της και τις συναλλαγές αυτές. Η ταχύτητα και η πυκνότητα των εμπορικών συναλλαγών, αλλά και η εμπορική γνώση και εμπειρία ευνοούν την επέκταση της αρχής του άτυπου των συμβάσεων και σε συμβάσεις, όπου κατά τον Α.Κ. επιβάλλεται ο έγγραφος συστατικός τύπος, όπως επί εγγυήσεως (Α.Κ. 849) και επί αφηρημένης υποσχέσεως ή αναγνώρισης χρέους (Α.Κ. 873). Ομοίως, η εμπορική ευθύνη δεν μπορεί να έχει την ελαστικότητα, που ο Α.Κ. στα άρθρα 330 επ. καθορίζει. Ο έμπορος κατά την επιχείρηση εμπορικής πράξεως, στα πλαίσια της οποίας έχει να επιδείξει ιδιαίτερη φροντίδα για την διεκπεραίωση της υποθέσεως άλλου, π.χ. η τράπεζα, κατά την εκτέλεση

τραπεζικών εργασιών, ο μεταφορέας, ο παρέχων πάσης φύσεως υπηρεσίες στο κοινό, δεν μπορεί να συμφωνεί έγκυρα απαλλαγή του για ελαφρά αμέλεια, όπως η 332 Α.Κ. επιτρέπει.

Με άλλα λόγια, εξαιτίας της ιδιομορφίας της εμπορικότητας, οι εμπορικές συναλλαγές αξιώνουν, αφενός μεν τη διαμόρφωση ενός ιδιαίτερου γενικού δικαιικού πλαισίου, με κοινές για όλες διατάξεις, αφετέρου δε μίαν ειδικότερη για πολλές αντικειμενικά εμπορικές πράξεις ρυθμιστική αντιμετώπιση. Γενικές διατάξεις ανευρίσκονται διασπαρμένες σε πάσης φύσεως νομοθετήματα διαφόρων κλάδων του δικαίου. Ειδικές διατάξεις για εμπορικές δικαιοπραξίες συναντά κανείς ελάχιστες μεν στον ΕΝ, πολυάριθμες δε σε πληθώρα ειδικών νομοθετημάτων. Η διασπορά τους υποθάλλει γενικά τη σύγχυση και την ανασφάλεια, ενώ καθιστά το έργο του μελετητή και εφαρμοστή του εμπορικού δικαίου εξαιρετικά δυσχερές.

Β. Απόκτηση της εμπορικής ιδιότητας.

Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 1 του ΕΝ, το πρόσωπο, το οποίο διενεργεί εμπορικές πράξεις κατά «σύνηθες» επάγγελμα, «είναι» έμπορος. Θεωρείται, λοιπόν, ότι συνέπεια της εμπορικότητας των πράξεων, που ασκούνται κατ' επάγγελμα, είναι η απόκτηση της εμπορικής ιδιότητας⁶⁹. Τούτο, όμως δεν είναι απόλυτα ακριβές. Συνέπεια της προβλεπόμενης στο νόμο εμπορικότητας συγκεκριμένων πράξεων είναι απλώς η δημιουργία μόνον της δυνατότητας απόκτησης εμπορικής ιδιότητας, με την εκδήλωση στις συναλλαγές της πρόθεσης επαγγελματικής άσκησής τους.

Η εμπορική ιδιότητα παρουσιάζεται στην παραπάνω διάταξη ως τετελεσμένο γεγονός, ως τελική διαπίστωση ή αποτέλεσμα μιας διαδικασίας. Η απόκτηση αντίθετα, της ιδιότητας αυτής προϋποθέτει

---

⁶⁹ Ε. Περάκη, ο.π., σελ. 305- Κ. Παμπούκη, Συνέπειες της εμπορικότητας, 1986, σελ. 15 επ.

γνώση του χρονικού σημείου ενάρξεώς της. Το ζητούμενο, δηλαδή, είναι το πότε ακριβώς «γίνεται» κάποιος έμπορος.

Από τη διατύπωση της διάταξης του νόμου φαίνεται, καταρχήν, αναμφίβολο ότι η εμπορική ιδιότητα αποκτάται, όταν ενεργούνται κατ' επάγγελμα αντικειμενικά εμπορικές πράξεις, απ' αυτές, βεβαίως, που μπορούν πράγματι να σχηματίσουν επάγγελμα. Η άσκηση, όμως, ενός οποιουδήποτε επαγγέλματος προϋποθέτει ελεύθερη βουλευτική λειτουργία, ελεύθερες επιλογές του τρόπου βιοπορισμού του ατόμου, ως μέλους μιας κοινωνίας. Έτσι, η πρώτη κοινωνική εκδήλωση της βούλησης να σχηματίσει κάποιος το επάγγελμά του με επιχείρηση εμπορικών πράξεων συνιστά αναπόφευκτα και το χρονικό σημείο απόκτησης της εμπορικής ιδιότητας.

Επομένως, η απόκτηση της εμπορικής ιδιότητας δεν αποτελεί κατά κυριολεξία συνέπεια της άσκησης αντικειμενικά ή πρωτότυπα εμπορικών πράξεων κατ' επάγγελμα, αλλά συνέπεια της εκδήλωσης στις συναλλαγές της πρόθεσης να ασκήσει κάποιος τέτοιες πράξεις⁷⁰. Η πρώτη, συνεπώς, πράξη του προτιθέμενου να ασκήσει αντικειμενικά εμπορικές πράξεις κατ' επάγγελμα, η οποία, όμως συνιστά υποκειμενικά εμπορική πράξη με τρόπο πρωθύστερο, σηματοδοτεί και την έναρξη, την απόκτηση της εμπορικής ιδιότητας.

Γ. Εμπορική παραγραφή.

Οι παραγραφές που προβλέπονται για αξιώσεις από εμπορικές πράξεις στα ειδικότερα νομοθετήματα, είναι μεν ποικίλες, αλλά πάντα βραχυπρόθεσμες. Αν και ο νομοθέτης επικαλείται συχνά την εμπορική ιδιότητα του έχοντος την αξίωση ή εκείνου κατά του οποίου στρέφονται οι αξιώσεις, που προήλθαν από την επιχείρηση εμπορικών πράξεων κατ' επάγγελμα ή αυτοτελών εμπορικών.

---

⁷⁰ Βλ. Στ. Σταυρόπουλου, Ερμηνεία εμπορικού και ναυτικού δικαίου (κατ' άρθρον), Γ' εκδ. 1986, σελ. 8 αρ. 14^α

Η παραγραφή, παραδείγματος χάριν, της αξίωσης κατά του παραγγελιοδόχου μεταφοράς ή του μεταφορέα για απώλεια ή βλάβη των εμπορευμάτων, κατά την EN 107, ορίζεται εξάμηνη επί εσωτερικών μεταφορών και ενιαύσια επί εκτός του κράτους μεταφορών. Η παραγραφή των αξιώσεων του πλοιάρχου και του πληρώματος για πληρωμή μισθών από τη σύμβαση ναυτολογήσεως, ορίζεται ενιαύσια (ΚΙΝΔ 289). Η αξίωση από συναλλαγματική κατά του αποδέκτη της, παραγράφεται μετά τρία έτη από την χρονολογία λήξεως (άρθρο 70, παρ. 1 ν. 5325/1932 κ.ο.κ.). Παράλληλα, με τις προβλεπόμενες σε ειδικά εμπορικά νομοθετήματα ή σε ειδικές περιπτώσεις ενοχών (π.χ. από αδικοπραξία) βραχυπρόθεσμες παραγραφές, το άρθρο 250, περιπτώσεις 1, 3, 4, 7 και 9 του Α.Κ. προβλέπει ενιαία την ειδική βραχυπρόθεσμη πενταετή παραγραφή αξιώσεων, μεταξύ άλλων, και (α) των εμπόρων, βιομηχάνων και χειροτεχνών για τη χορήγηση εμπορευμάτων, την εκτέλεση εργασιών και την επιμέλεια αλλότριων υποθέσεων, συμπεριλαμβανομένων και των γενομένων δαπανών, (β) των ασκούντων την μεταφορά προσώπων ή πραγμάτων για τα κόμιστρα και τα έξοδά τους, (γ) των ξενοδόχων κλπ., για κάθε παροχή χάριν των αναγκών των πελατών τους κ.ο.κ.

Δ. Διαδικασία εκδίκασης των εμπορικών διαφορών.

Ο Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας δεν εισάγει κάποια ιδιαίτερη διαδικασία για την εκδίκαση γενικώς των εμπορικών διαφορών. Στις ειδικές, ωστόσο, περιπτώσεις, των διαφορών από πιστωτικούς τίτλους προβλέπει τις ειδικές διαδικασίες, αφενός μεν της έκδοσης διαταγής πληρωμής (ΚΠολΔ 623 επ.), αφετέρου δε της εκδικάσεως διαφορών από πιστωτικούς τίτλους (ΚΠολΔ 635 επ.). Επίσης, στις περιπτώσεις των διαφορών μεταξύ «επαγγελματιών ή βιοτεχνών μεταξύ τους ή μεταξύ αυτών και των πελατών τους, από την παροχή εργασίας ή ειδών που αυτοί κατασκεύασαν», κατά την ΚΠολΔ 663, οι διατάξεις των άρθρων 664 έως 676, που εισάγουν την ειδική διαδικασία εκδίκασης των εργατικών διαφορών.

Ε. Αναγκαστικό δίκαιο και απόδειξη της εμπορικότητας.

Οι πράξεις που αναφέρονται περιοριστικά στις διατάξεις των άρθρων 2 και 3 του β.δ. της 2/14^{ης} Μαΐου 1835, έχουν αναγκαστικό χαρακτήρα, με την έννοια ότι είναι εμπορικές εκ του νόμου, κατά τρόπο, που να μην παρέχεται η δυνατότητα στην ιδιωτική βούληση να τις χαρακτηρίσει διαφορετικά. Έτσι, η τυχόν συμφωνία ότι μια πράξη μεταξύ δύο μερών είναι εμπορική ή αστική, δεν δεσμεύει το δικαστήριο, το οποίο ερευνά την εμπορικότητα της πράξεως αυτεπάγγελτα και ανεξάρτητα από τον ορισμό, που δίνουν τα μέρη.

Μια τέτοια συμφωνία, βεβαία, μπορεί ενδεχομένως να ερμηνευθεί, κατά την Α.Κ. 200, ως παραίτηση του ενός ή του άλλου από συγκεκριμένες συνέπειες της εμπορικότητας (π.χ. από το αίτημα προσωπικής κράτησης ή την ειδική τοκογονία), το σχετικό όμως ζήτημα κρίνεται κατά περίπτωση.

Οπωσδήποτε, η κρίση του δικαστηρίου της ουσίας περί της εμπορικότητας ή μη μιας πράξεως, ως κρίση επί νομικού γεγονότος, υπόκειται στον έλεγχο του Αρείου Πάγου. Κατά τα λοιπά, η εμπορική πράξη, ως προς τα πραγματικά περιστατικά, που την συγκροτούν, πρέπει να γίνεται αντικείμενο απόδειξης, επειδή αποτελεί εξαίρεση από τις γενικές ρυθμίσεις του αστικού δικαίου.

ΣΤ. Απόδειξη με μάρτυρες.

Σύμφωνα με την διάταξη της παραγράφου δ' του άρθρου 394 του ΚΠολΔ, η απόδειξη με μάρτυρες επιτρέπεται σε κάθε περίπτωση, αν από τη φύση της δικαιοπραξία ή τις ειδικές συνθήκες, κάτω από τις οποίες έγινε, και ιδίως αν πρόκειται για εμπορικές συναλλαγές, δικαιολογείται η απόδειξη με μάρτυρες. Η διάταξη αυτή εισάγει εξαίρεση από την προηγούμενη, του άρθρου 393 ΚΠολΔ, κατά την οποία η απόδειξη με μάρτυρες δεν επιτρέπεται ιδίως σε συμβάσεις, με αξία αντικειμένου άνω των 5.869,504 ευρώ ή κατά του περιεχομένου

εγγράφου ή για παρεπόμενα πρόσθετα σύμφωνα έγγραφης δικαιοπραξίας.

Ο νομοθέτης, όμως, στην EN 108, προκρίνει ως αποδεικτικό μέσο της εμπορικής πράξης, που διενεργείται ως αγορά ή ως πώληση, το έγγραφο (δημόσιο, ιδιωτικό, τιμολόγιο, επιστολή, εμπορικό βιβλίο) και μόνο κατ' εξαίρεση και κατά την κρίση του δικαστηρίου την εμάρτυρη απόδειξη. Τούτο είναι, ασφαλώς, λογικό επακόλουθο, τόσο της προβλεπόμενης στον εμπορικό νόμο υποχρεωτικής τήρησης εμπορικών βιβλίων (EN 8επ.), όσο και της υποχρεωτικής ή συνηθισμένης τήρησης άλλων παραστατικών της συναλλαγής εγγράφων (π.χ. απόδειξη, τιμολόγιο). Επειδή, όμως, τα ίδια αποδεικτικά δεδομένα υφίστανται όχι μόνο στην εμπορική πώληση, αλλά και σε κάθε άλλη περίπτωση εμπορικής συναλλαγής, επιβάλλεται μάλλον η διατύπωση της ειδικής δικονομικής αποδεικτικής αρχής ότι η απόδειξη εμπορικών πράξεων με μάρτυρες απαγορεύεται, ανεξαρτήτως, αν πρόκειται για συμβάσεις με αξία αντικειμένου άνω των 5.869,504 ευρώ (ΚΠολΔ 393 παρ.1), εκτός αν ο δικαστής «κρίνει»- ασφαλώς αιτιολογημένα- δεκτούς τους μάρτυρες. Η αιτιολογία, κατά την ΚΠολΔ 394 παρ. 2, μπορεί να είναι μόνον τα πάσης φύσεως υποχρεωτικά αποδεικτικά έγγραφα της εμπορικής συναλλαγής χάθηκαν τυχαία.

Η αρχή αυτή φαίνεται να αντιφάσκει προς το περιεχόμενο της διάταξης της περίπτωσης δ' της παραγράφου 1 του άρθρου 394 ΚΠολΔ, κατά την οποία «η απόδειξη με μάρτυρες επιτρέπεται.....αν από τη φύση της δικαιοπραξίας ή τις ειδικές συνθήκες κάτω από τις οποίες έγινε, και ιδίως αν πρόκειται για εμπορικές συναλλαγές, δικαιολογείται η απόδειξη με μάρτυρες». Η κακή, πράγματι, διατύπωση του άρθρου επιτρέπει την υποστήριξη της άποψης ότι ο ΚΠολΔ με διάταξη αυτή έχει άρει κάθε περιορισμό της εμάρτυρης απόδειξης στις εμπορικές συναλλαγές⁷¹.

---

⁷¹ Έτσι, Κ. Παμπούκης – Π. Παπαδρόσου/ Αρχανιωτάκη, ο.π., σελ. 251 επ.- Πρβλ Ε. Περάκη, ο.π., σελ. 305 επ. – Π. Γεσίον- Φαλιτσή, Δίκαιο αποδείξεως, 1985, σελ. 203.

Z. Προσωρινή εκτελεστότητα.

Σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 904 επ. ΚΠολΔ, μπορεί να γίνει αναγκαστική εκτέλεση με βάση εκτελεστό τίτλο. Εκτελεστό τίτλο συνιστά και η οριστική δικαστική απόφαση, η οποία κηρύσσεται από το δικαστήριο προσωρινά εκτελεστή, κατόπιν αίτησης του διαδίκου που νίκησε (ΚΠολΔ 907). Την προσωρινή εκτελεστότητα της απόφασης, πάντως, το δικαστήριο έχει τη δυνατότητα να την κηρύξει σε περιπτώσεις ιδίως εμπορικών διαφορών, επειδή σε αυτές συνήθως, είτε συντρέχει εξαιρετικός προς τούτο λόγος, είτε η καθυστέρηση στην εκτέλεση μπορεί να προκαλέσει σημαντική ζημία στον διάδικο που νίκησε (ΚΠολΔ 908).

Εξαίρεση εισάγεται μόνον ως προς την απόφαση, που διατάσσει την προσωπική κράτηση του εμπόρου για εμπορικά χρέη, η οποία πρέπει να καταστεί οπωσδήποτε τελεσίδικη, για να μπορέσει να εκτελεστεί (ΚΠολΔ 1047, 1049). Όσον, όμως, αφορά ειδικότερα αποφάσεις, σχετικά με απαιτήσεις από συναλλαγματική, γραμμάτιο σε διαταγή ή τραπεζική επιταγή, το δικαστήριο, κατά την ΚΠολΔ 910, είναι υποχρεωμένο να κηρύξει την απόφαση προσωρινά εκτελεστή.

H. Προστασία των εμπορικών μισθώσεων.

Οι μισθώσεις ακινήτων, που γίνονται για την επιχείρηση σε αυτά εμπορικών πράξεων⁷², ως υποκειμενικά εμπορικές πράξεις («εμπορικές μισθώσεις»), υπάγονται στην ειδική προστατευτική νομοθεσία για την προστασία της επαγγελματικής στέγης. Στην νομοθεσία αυτή, ανήκουν ιδίως οι διατάξεις περί ελάχιστης διάρκειας 9 ετών της μίσθωσης, με δικαίωμα παράτασης της, σε κάθε περίπτωση έως και 12 έτη, οι διατάξεις για την αναπροσαρμογή του μισθώματος κλπ (π.δ. 34/1995). Είναι προφανώς αδιάφορο το είδος των επιχειρούμενων στο μίσθιο

---

⁷² Η για άσκηση επαγγέλματος ή δραστηριότητας που προστατεύεται από τις σχετικές διατάξεις του νόμου (άρθρο 1 π.δ. 34/1995).

εμπορικών πράξεων. Η μίσθωση μπορεί, έτσι, να αφορά την επιχείρηση υποκειμενικά ή παράγωγα μόνο εμπορικών πράξεων.

Θ. Εμπορική διαιτησία.

Διαιτησία, σε γενικές γραμμές, είναι η ιδιωτική δικαιοδοτική διαδικασία, η οποία βασίζεται σε συμφωνία μεταξύ δύο μερών περί υπαγωγής διαφοράς τους, φύσεως ιδιωτικού δικαίου, στη διαδικασία αυτή, κατ' αποκλεισμό της δικαιοδοσίας των αρμοδίων δικαστηρίων. Εμπορική, περαιτέρω, είναι η διαιτησία, που συμφωνείται επί εμπορικών διαφορών, διαφορών, δηλαδή, που ανακύπτουν από την επιχείρηση εμπορικών πράξεων. Η σχετική συμφωνία διέπεται από τις αρχές της αυτοτέλειας ή αυτονομίας και της εξουσίας των διαιτητών να αποφαινόνται οι ίδιοι για την αρμοδιότητά τους. (Α.Κ. 11 και 25).

Η εμπορική διαιτησία διακρίνεται, κατά τα λοιπά:

- (α) Σε «κοινή», η οποία διέπεται από τις συμφωνίες των μερών και από τις γενικές για διαιτησίες διατάξεις των άρθρων 867 επ. ΚΠολΔ⁷³.
- (β) Σε «θεσμική», η οποία οργανώνεται με προεδρικό διάταγμα ως μόνιμη διαιτησία σε επιμελητήρια, χρηματιστήρια και επαγγελματικές ενώσεις προσώπων, που αποτελούν νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, κατόπιν σχετικής γνωμοδότησης του διοικητικού τους συμβουλίου (ΚΠολΔ 902).
- (γ) Σε «διεθνή εμπορική» διαιτησία (ν. 2735/1999). Διεθνής είναι η διαιτησία, που ορίζεται να διεξαχθεί στην Ελλάδα 1) όταν το μέρη, κατά τη σύναψη της σχετικής συμφωνίας, έχουν την εγκατάστασή τους σε διαφορετικά κράτη, στα οποία δεν βρίσκεται ούτε ο τόπος της διαιτησίας, ούτε ο κυριότερος τόπος εκπλήρωσης ή σύνδεσης με το αντικείμενο της διαφοράς, και 2) όταν τα μέρη συμφώνησαν ρητά ότι το αντικείμενο της συμφωνίας διαιτησίας σχετίζεται με περισσότερες χώρες.

⁷³ Ως νεότερο είδος κοινής διαιτησίας προβάλλεται και η λεγόμενη «ηλεκτρονική διαιτησία», η οποία ορίζεται ως διαιτησία που διεξάγεται ολοκληρωτικά μέσω διαδικτύου/ cyberspace.

I. Ευνοϊκή μεταχείριση.

Οι εμπορικές πράξεις υπόκεινται συχνά σε ευνοϊκότερη φορολογική μεταχείριση. Με την επίδειξη της σχετικής εύνοιας το κράτος επιδιώκει να τονώσει το επιχειρηματικό ενδιαφέρον για την άσκηση συγκεκριμένων εμπορικών πράξεων, ώστε να επιτύχει διάφορους οικονομικούς σκοπούς, που το γενικότερο συμφέρον, το συμφέρον της εθνικής οικονομίας υπαγορεύει. Έτσι, για παράδειγμα οι συμβάσεις χρηματοδοτικής μίσθωσης απαλλάσσονται ρητά από κάθε φόρο, τέλος εισφορά και δικαίωμα υπέρ του δημοσίου. (άρθρο 6 του ν. 1665/1986). Οι συμβάσεις δανείων ή πιστώσεων προς εταιρίες πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων ή προς εταιρίες χρηματοδοτικής μίσθωσης απαλλάσσονται επίσης από κάθε φόρο, τέλος ή άλλη επιβάρυνση (άρθρο 6, παρ. 4 ν. 1905/1990 και άρθρο 6 παρ. 7 του ν. 1665/1986) κ.ο.κ.

Εξάλλου, η συχνότητα των εμπορικών πράξεων και η ανάγκη διευκόλυνσης ή ενθάρρυνσής τους, με την αποφυγή μιας συνολικής επιβάρυνσης του εμπόρου, αποτελεί προφανώς το λόγο της πρόβλεψης στα άρθρα 14 έως 16 του Κώδικα περί τελών χαρτοσήμου (π.δ. 18.7.1931, περί κώδικας νόμων περί τελών χαρτοσήμου) μικρότερου ύψους ειδικού αναλογικού τέλους χαρτοσήμου για ορισμένες πράξεις.⁷⁴

---

⁷⁴ Βλ. γενικά, περί των τελών χαρτοσήμου, που επιβάλλονται επί των εγγράφων, τα οποία περιέχουν αστικές ή εμπορικές πράξεις ή συναλλαγές, *Κ. Φινοκαλιώτη*, στο *Κ. Φινοκαλιώτη – Ν. Μπάμπας, Δημόσια οικονομικά – Φόροι- Δημόσια δάνεια*, 2001, σελ. 117 επ.